

SZAKDOLGOZAT

Molnár Bianka Izabella
Vidékfejlesztési agrármérnöki Szak

Gödöllő
2023

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Vidékfejlesztési agrármérnöki Szak**

**Lovasturizmus és vidékfejlesztés -
a Kürti-völgyi lovastanya vizsgálatán keresztül**

Belső konzulens: Dr. habil Ritter Krisztián
egyetemi docens
Készítette: Molnár Bianka Izabella
HCFEOC
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: VFGI
Vidék-és Területfejlesztési
Tanszék

**Gödöllő
2023**

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
1. BEVEZETÉS.....	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	7
2.1 A TERÜLET-, A VIDÉK- ÉS A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ELMÉLETE	7
2.1.1 Területfejlesztés.....	7
2.1.2 Vidékfejlesztés	8
2.1.3 Településfejlesztés.....	9
2.2 NÉHÁNY, A TÉMA SZEMPONTJÁBÓL FONTOS STRATÉGIA BEMUTATÁSA	11
2.2.1 Területfejlesztési stratégiák	11
2.2.2 Vidékfejlesztési stratégiák.....	12
2.2.3 Az Európai Unió agrárstratégiája	13
2.2.4 A hazai vidékfejlesztési stratégia	14
2.3 A VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A TURIZMUS	15
2.4 A TURIZMUS ELMÉLETE.....	18
2.4.1 A turizmus fogalma és fajtái	18
2.4.2 A turizmus rendszere.....	21
2.4.3 A hazai turizmus trendjei	22
2.5 A LOVASTURIZMUS	23
2.5.1 A lovasturizmus kialakulása	23
2.5.2 A lovasturizmus fogalma.....	24
2.5.3 A lovasturizmus a lovas ágazaton belül.....	25
2.5.4 A lovaglás és a lovasturizmus története Magyarországon	29
2.5.5 A magyar lovasturizmus jogszabályi háttere	31
2.5.6 A lovasturizmus stratégiái Magyarországon	33
3. SAJÁT KUTATÁS.....	36
3.1 ANYAG ÉS MÓDSZER	36
3.2 A VIZSGÁLT HELYSZÍN BEMUTATÁSA.....	39
3.2.1 Recsk bemutatása.....	39
3.2.2 A Kürti völgyi lovastanya bemutatása	48
3.3 A PRIMER KUTATÁS EREDMÉNYEI	55

3.3.1	<i>A lovasturizmus magyarországi helyzetének felmérése – kérdőíves kutatás</i>	55
3.3.2	<i>Interjú a Heves vármegyében működő lovas szolgáltatókkal</i>	66
3.3.3	<i>Interjú Recsk polgármesterével</i>	73
3.3.4	<i>Felmérés Recsk lakosainak körében a lovasturizmusról</i>	77
4.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	86
5.	ÖSSZEFOGLALÁS	93
6.	IRODALOMJEGYZÉK	95
7.	ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	104
8.	MELLÉKLETEK	106
9.	FÜGGELÉKEK	125

1. BEVEZETÉS

Szakdolgozatom témájaként a lovasturizmus és a vidékfejlesztés kapcsolatát szeretném bemutatni Heves vármegyén belül, fókuszálva egy konkrét lovasturisztikai vállalkozás példájára. Ez az induló vállalkozás a Recskén található Kürti-völgyi lovas tanya. Saját gazdaságomat bemutatva szeretném felmérni a hazai lovasturizmusban rejlő potenciálokat, és a lovasturizmus vidékfejlesztésre gyakorolt hatásait, egy frissen induló vállalkozás szemszögéből, valamint Heves vármegye, illetve vizsgált település és térségének kiaknázatlan lehetőségeit e tekintetben. Személyes érintettségem miatt esett erre a témára a választás, ezért szeretném saját, induló lovas vállalkozásomat alapul venni az összefüggések feltárása során.

Dolgozatomban a címben jelzett összefüggést lakótelepülésekre, Recskre koncentrálni szándékozom bemutatni, a helyi viszonyokat alapul véve, a példában bemutatásra kerülő Kürti-völgyi lovastanyára fókuszálva. Emellett szeretnék kitérni arra, hogy jelenleg mi szükséges egy lovas vállalkozás elindulásához, hogyan működik jelenleg Magyarországon egy lovas szolgáltatás engedélyeztetése, milyen követelményeknek kell megfelelni, illetve hogyan lehet minőségi szolgáltatást nyújtani.

Kérdés, hogy van-e igény egy ilyen szolgáltatásra egy olyan Észak-magyarországi településen, mint Recsk? Hiszen a hétköznapi emberek egy elmaradottabb térségben legtöbb esetben úgy tekintenek a lovaglásra és lovassportokra, mint úri hóbort, költséges szórakozás. Magyarországon több évezredes múltja van a lovaskultúrának, lovas nemzetként vagyunk számontartva, ennek ellenére a lovas élet jelenleg nem éli virágkorát nálunk, a nemzetközi lovas viszonyokhoz képes sem sportban, sem szabadidős lovastevékenységek tekintetében nem járunk az élen, egy-két kivételtől eltekintve.

Úgy gondolom, hogy ezen változtatni szükséges, és a XXI. században is szükség van magyar lovas kultúránk megőrzésére. Ezért egyik célkitűzésem az, hogy feltérképezem a környezetemben élő emberek lovaglásról alkotott képét, hiszen a lóval való foglalkozás egy csodálatos, természetközeli élményt és kikapcsolódást jelenthet bármilyen társadalmi rétegnek és korosztálynak. Számos ágazat létezik, a lovassporttól kezdve - a túra-és szabadidőlovagláson át - a hagyományőrzésig, a gyermektáborozáson keresztül a lovaskocsikázásig, a rekreációs és rehabilitációs lovasfoglalkozásokat is megemlítve. Ezeket a szolgáltatásokat minél szélesebb körben elérhetővé kell tenni az emberek számára.

Kutatásom során szeretném a) a helyi lakosság igényét, véleményét feltérképezni egy ilyen jellegű szolgáltatással kapcsolatban; b) a helyi önkormányzat álláspontját felmérni; c) ezen

felül megvizsgálni, hogyan lehetne összekötni a lovas vállalkozást más helyi vállalkozásokkal, és fellendíteni a környék idegenforgalmát, ezáltal hozzájárulva a szélesebb értelemben vett vidékfejlesztéshez.

A lovasturisztikai vonatkozás mellett szeretném a településben és közvetlen környezetében rejtőző turisztikai és vidékfejlesztési lehetőségeket bemutatni, mert véleményem szerint ez egy meglehetősen alábecsült térség, amiben sokkal több érték rejlik, mint ami jelenleg ki van használva.

Recskhez kapcsolódóan a legtöbb emberben egy negatív kép társul, a volt recski kényszermunkatábor sötét múltja miatt. Esetleg a hajdani ércbányászat kapcsán tesznek említést róla, holott ez a falu mesés környezetben, a Mátra szívében helyezkedik el, természeti kincsekben bővelkedik, a környező községekkel együtt a palóc kultúrkörnyezetet őrzi. Ezeket az értékeket kihasználva, egy megfelelően felépített turisztikai és vidékfejlesztési programmal, akár a lovasturizmus bevonásával, a falusi turizmus lehetőségeit kiaknázva, egy virágzó településsé lehetne fejleszteni.

Kutatásom eredményei várhatóan választ adnak arra, hogy mennyire van igény egy ilyen jellegű tevékenységre, hogyan hatna a helyi lakosok életére, mennyire élénkítené a helyi idegenforgalmat, és milyen vidékfejlesztési potenciál rejlik a lovasturizmusban az érintett térségben.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 A terület-, a vidék- és a településfejlesztés elmélete

A területfejlesztés célja a helyi gazdaság fejlesztése, az infrastruktúra javítása, a turisztikai vonzerő növelése és a természeti értékek védelme. A Kürti-völgyi lovastanya a Mátra szívében található, fejlesztése a Mátrához szervesen kapcsolódik. A Mátra területfejlesztése számos szereplő együttműködésén alapul, mint például az önkormányzatok, a turisztikai szervezetek, a civil szervezetek és az állami intézmények. Úgy gondolom, a fenntartható fejlődés és a környezeti szempontok figyelembevétele kiemelten fontos a Mátra területfejlesztése során. Az alábbiakban a területfejlesztéshez kapcsolódó fogalmakat magyarázom meg.

2.1.1 Területfejlesztés

A terület fogalma is folyamatosan változik, a felfogások, az Európai Unióban végbemenő változások, a reformok árnyalják a fogalmat. A terület a földrajzi vagy absztrakt tér meghatározott részét jelenti, amely lehet különböző méretű és célú. A terület lehet városi vagy vidéki, használatát tekintve mezőgazdasági vagy ipari, és lehet emberek vagy állatok által használt, vagy akár teljesen természeti terület is (Faragó, 1994).

A területfejlesztés fogalmát megközelíthetjük az intézményrendszer szemszögéből, így az állam és az önkormányzatok együttesen vezetett tervezés, döntéshozás és végrehajtást jelent. Azonban ezt a megközelítést kiterjeszthetjük, amiben részt vesznek a gazdasági, társadalmi szervezetek is, és az egyének (Vályi, 2014).

A területfejlesztés célja a terület gazdasági, társadalmi, környezeti és kulturális fenntarthatóságának elősegítése, azért, hogy megteremtse a területi egyensúlyt, csökkentse a területi különbségeket (Piotr, 2015).

A területfejlesztés eszközei a területi tervekészítés, a területi programok kidolgozása, a területi együttműködések kialakítása, a területi szabályozások és a területrendezés (Vályi, 2014).

A területfejlesztés szereplői az önkormányzatok, a területi szervezetek, a gazdasági szereplők, a civil szervezetek és a lakosság. Az önkormányzatok szerepe kiemelt a tervezési és döntéshozatali folyamatokban, a területi szervezetek a területi egyensúly megteremtésében játszanak kulcsszerepet, a gazdasági szereplők az ágazati érdekek képviselőit látják el, a civil szervezetek és a lakosság pedig részt vesznek a tervezési folyamatokban és a területi fejlesztések megvalósításában (Piotr, 2015).

A területi fejlődésre ható tényezőket véleményem szerint Gerencsér 2021-ben készült táblázata szemlélteti legpontosabban (1. táblázat).

1. táblázat: A területi fejlődésre ható tényezők

MEGNEVEZÉS	TERÜLETI SZINT	MEGJELENÉSI FORMA	ÉRINTETT TERÜLETI SZINT
Nemzetközi hatások	globális szint	világgazdasági konjunktúra változása; transznacionális vállalatok üzletpolitikája	fejlett térségek
	kontinentális szint (EU)	területi kiegyenlítődést elősegítő támogatások	elmaradott területek
	határ menti regionális szint	szomszédsági hatás	fejlett és elmaradott területek
A távolság új szerepe	minden szinten	jelentősége mérséklődik költségtényezőként, ill. időtényezőként fajlagos szállítási költség; új szállítási módok (pl. csővezetékes szállítás)	fejlett területek; információs társadalom
A gazdaság új telepítési tényezői	minden szinten	földrajzi fekvés; infrastrukturális helyzet; a településkörnyezet minősége; a munkaerő minősége; a tudásfejlesztés szerepe	fejlett területek
Helyi adottságok jelentőségének változása	területi szinttől független	nagy értékű, sajátos tudáson alapuló, ritka, másutt nehezen utánozható helyi adottságok; intézményi környezet	fejlett területek
A gazdaság új térszerkezeti formái	regionális szint	nincsenek gazdaságilag homogén régiók; a gazdaság elhelyezkedése hálózatokkal írható le	hálózatokba épült városok

Forrás: Gerencsér, 2021

A vidék a terület szerves része, területfejlesztésről nem beszélhetünk vidékfejlesztés nélkül. A vidékfejlesztés a regionális és kulturális összefüggésekhez kapcsolódik. A háttérben összetett társadalmi-gazdasági, kulturális és politikai összefüggések vannak, fontosak a szereplők és a területek dimenziói (Kulcsár, 2019). Így a következőkben kitérek erre a fogalomra is.

2.1.2 Vidékfejlesztés

A vidéki terület fogalma sokat változott az utóbbi években, mert maga az elnevezés egy térbeli egységre utal, ugyanakkor jelentésében természeti-táji, társadalmi-kulturális és gazdasági összefüggés is van (Kovács et al., 2015). Az Európai Bizottság jelentése szerint az a vidék, ami nem városi (EUROSTAT, 2010). A FAO (Food and Agriculture Organization) szerint a vidék egy ritkán lakott település, a területhasználat jellemzi, távol a városoktól (FAO, 2018).

Amikor a vidékfejlesztés fogalmát kutatjuk, akkor általánosságban elmondhatjuk, hogy ez a fogalom a vidéki közösségek általános fejlődésére utal. Számos szempontot figyelembe vesz, köztük a mezőgazdaságot és a hozzá kapcsolódó tevékenységeket, a falusi és házi ipart, a gazdálkodást, az oktatási rendszert, a képzési központokat, az egészségügyi intézményeket, a környezetvédelmet, a lakhatási lehetőségeket, infrastruktúrát, technológiát, az egyének készségfejlesztési lehetőségeit, adminisztrációs és vezetési gyakorlatokat, foglalkoztatási lehetőségeket és humánerőforrás-fejlesztést (Radhika, 2019).

A vidéki közösségek fejlesztésénél figyelembe kellene venni olyan intézkedéseket, politikákat és programokat, amelyek elősegítik a fenti szempontok mindegyikének fejlődését. A vidéki közösségek fejlődése a fizikai, technológiai, gazdasági, társadalmi-kulturális és intézményi tényezők közötti tranzakciók végső eredménye. Olyan fejlődési terveket, stratégiákat kell kidolgozni, ami javítja az egyének életkörülményeit (Radhika, 2019).

A vidékfejlesztés célja, hogy segítse a vidéki térségek gazdasági és társadalmi fejlődését javítsa az életminőséget vidéken. Célja, hogy vidéken több munkalehetőség legyen, az infrastruktúra, a szolgáltatások fejlődjenek úgy, hogy a természeti erőforrásokat megőrizzék, fenntarthatóan használják. A vidékfejlesztés során figyelembe veszik a térség sajátosságait, a hagyományokat, a kormányzati és a civil szervezetek munkáját pedig összehangolják (Kovách, 2012).

A vidékfejlesztés eszközei az agrár- és élelmiszeripari támogatások, az általam is vizsgált vidéki turizmus fejlesztése, a mezőgazdasági infrastruktúra kiépítése és fejlesztése, az oktatás és képzés, valamint a kistelepülések fejlesztése (Kovách, 2012).

A vidékfejlesztés szereplői a kormányzati szervek, a civil szervezetek, az agrárgazdasági termelők, az élelmiszeripari vállalkozások, a turisztikai szolgáltatók, az oktatási és kutatási intézmények, valamint a helyi lakosság és közösségek (Kovách, 2012).

A vidékfejlesztés eleme a település, és a sikeres és fenntartható területfejlesztés része is egy-egy település fejlesztése. Recsk település több hátránnyal is küzd, ami a múltnak, vagy rossz beidegződéseknek köszönhető, ezért fontos tisztázni, hogy a településfejlesztés mit jelent pontosan.

2.1.3 Településfejlesztés

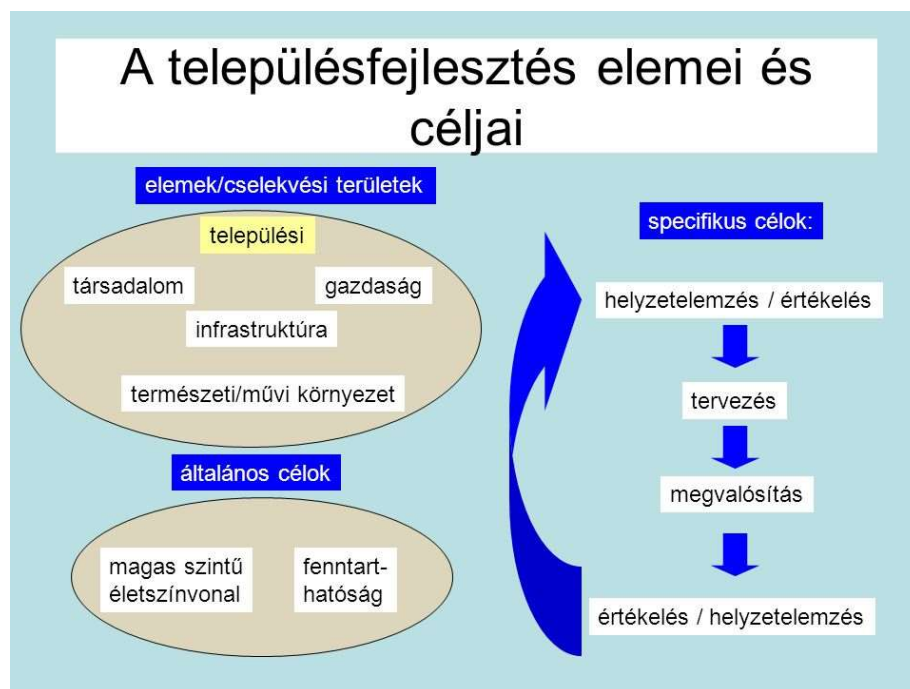
A település fogalmát sokan, többféle megközelítésből definiálták már. Mendöl Tibor 1963-ban a település meghatározását az adott embercsoport lakó -és munkahelyének térbeli egységként határozta meg (Mendöl, 1963). Az embercsoport számát egytől egészen végtelenig lehet érteni,

a lakóhely is lehet a barlangtól a modern családi házakon át a metropoliszok felhőkarcolójáig. A munkahely nem minden esetben a lakóhely közvetlen közelében van, az ingázás ma - különösen a közlekedés gyors fejlődésével- nem ritka. Így Mendöl meghatározása ma már nem állja meg teljesen a helyét (idézi Rajta, 2013).

Tóth József egy kicsit másképpen közelítette meg a meghatározást: „*a település társadalmi-gazdasági, infrastrukturális és természeti szférák kölcsönhatáson alapuló, együttműködő rendszere*” (Tóth, 2002: 23. o.).

A fentiek alapján megkülönböztethetünk magányos települést, ez egy otthonból áll, ami a tanya, része lehet egy nagyobb településnek, de önmagában is állhat. Van csoportos település, ami több otthon együttese. A falu kevesebb otthonból áll, és köztük a hierarchia szintkülönbség kicsi. A város több otthonból áll, és szerteágazó a felépítése (Rajta, 2013).

A településfejlesztés célja (1. ábra) a városok és falvak gazdasági, szociális és környezeti körülményeinek, az életminőségnek a javítása, vagyis fejlődjön a gazdaság, az infrastruktúra és a környezet állapota (Kovácsné – Gyenizse, 2011).

1. ábra: A településfejlesztés elemei és céljai

Forrás: Józai et al., 2018

A településeknek lehetőségük van az intézményi együttműködésre más településekkel, valamint az állami és a civil szektorral is. Az együttműködés révén a települések szélesebb

körü támogatást és erőforrásokat tudnak elérni, és közös céljaikat így meg tudják valósítani, a település fejlődik (Keating, 1993).

A fenntartható fejlődés a gazdasági, társadalmi és környezeti tényezők összehangolását igényli, és a településeknek kiemelt szerepe van ebben (Acevedo-Duque, 2022).

A településfejlesztés eszközei a tervezés, a helyiek bevonása, az önkormányzatok részvétele, a projektek finanszírozása, a környezetvédelem és a turizmus, a városrehabilitáció, ami elsősorban régi épületek, városrészek felújítását célozza meg (Kovácsné – Gyenizse, 2011).

A település szereplői a kormányzati, tudományos, üzleti és civil szervezetek, akiknek egymással együtt kell működni, és együtt is működnek. A kormányzati szervek hozzák a döntést, az üzleti és civil szervezetek pedig a helyi igényeket térképezik fel és ők a megvalósítók is (Heinrich, 2001).

A település fejlődését az inputok mennyisége, minősége határozza meg, vagyis az outputot. Input a munkaerő, vásárlóerő, demográfiai változások, tőke, kereslet. A település adottságai határozzák meg az inputok mértékét (Jószai et al., 2018).

2.2 Néhány, a téma szempontjából fontos stratégia bemutatása

2.2.1 Területfejlesztési stratégiák

1997-ben Michael Storper, kiemelkedő gazdasággeográfus a regionális fejlesztési stratégiákat tárgyalja. A regionális fejlesztés új megközelítését javasolja, amely figyelembe veszi a különböző régiók egyedi erősségeit és lehetőségeit. Storper mellett érvel, hogy a regionális fejlesztésnek a „területi tőke” fogalmán kell alapulnia, amely magában foglalja egy régió természeti, humán, társadalmi és intézményi erőforrásait. Hangsúlyozza, hogy a régió meglévő erősségeire kell építeni, és olyan új képességeket kell kifejleszteni, amelyek növelhetik versenyképességét a globális gazdaságban. Storper számos regionális fejlesztési stratégiát javasol, beleértve a speciális iparágak fejlesztését, az innováció és a vállalkozói szellem előmozdítását, a humán tőke, oktatáson és képzésen keresztüli növelését, valamint az infrastruktúra és a közlekedési hálózatok fejlesztését. Hangsúlyozza a regionális kormányzás és együttműködés fontosságát is, hogy minden érintettet vonjanak be a regionális fejlesztési programok tervezésébe és végrehajtásába. A régiókat egy nagyobb gazdasági és társadalmi kapcsolatrendszer részének tekinti. Olyan politikák és programok kidolgozását szorgalmazza,

amelyek segíthetik a régiókat abban, hogy kiaknázzák egyedi erősségeiket, és hatékonyan vegyenek részt a globális gazdaságban (Storper, 1997).

A területfejlesztési stratégia meghatározza a városi és vidéki területek hosszú távú fejlesztési céljait, irányát és eszközeit. A stratégiai tervezés kidolgozása során az adott terület erőforrásait, lehetőségeit, akadályait, veszélyeit veszi figyelembe. Felsorakoztatja a helyi és az állami szereplőket, akik a fejlesztés folyamatában részt vesznek. A stratégia célja, hogy hosszú távon csökkenjen a falu és a város közti különbség, az infrastruktúra és a szolgáltatások egyenletesen legyenek elosztva, így fejlődjenek a helyi közösségek gazdasága. Mindezeket a fejlődéseket úgy kell elérni, hogy figyelembe vegyék a fenntarthatósági szempontokat is (Molnár et al., 2017). A területfejlesztési stratégia a potenciális növekedési lehetőségek azonosítására, valamint a régió gazdasági és társadalmi jólétének javítására irányuló kezdeményezésekre összpontosít (Huggins –Thompson, 2015).

2.2.2 Vidékfejlesztési stratégiák

1984-ben Mahbub ul Haq, egy neves pakisztáni közgazdász kiadta a „Vidékfejlesztés: Stratégiák és prioritások” című könyvét, amely a vidékfejlesztés fontosságát tárgyalja, és stratégiákat kínál annak elérésére. A könyv hangsúlyozza, hogy a vidékfejlesztés nemcsak a vidéki területek szegénységének enyhítéséhez elengedhetetlen, hanem a kiegyensúlyozott és fenntartható gazdaság megteremtéséhez is.

A szerző azzal érvel, hogy a vidékfejlesztésnek a mezőgazdasági termelékenység növelésére, a vidéki infrastruktúra bővítésére és a vidéki iparágak létrehozására kell összpontosítania. Hangsúlyozza a földreformok, a hitelhez való hozzáférés, valamint a jobb oktatási és egészségügyi létesítmények szükségességét a vidéki területeken, a helyi közösségek bevonását a vidékfejlesztési programok tervezésébe és megvalósításába. A vidékfejlesztés multiszektorális megközelítését javasolja, amely magában foglalja a különböző ágazatok, például a mezőgazdaság, az ipar, az oktatás, az egészségügy és a közlekedés integrációját. Hangsúlyozza továbbá a technológiatranszfer fontosságát és a megfelelő, a helyi viszonyokhoz illeszthető technológiák fejlesztését (Haq, 1984).

A vidékfejlesztési stratégiák gyakorlatilag tervdokumentumok, amelyek célja, hogy a vidéki területek fejlődjenek, és ennek hatására javuljon az életminőség. Ezek a dokumentumok a helyi közösségek igényeire és lehetőségeire koncentrálnak, és több területen javasolnak javításokat, úgy, mint az infrastruktúra, az oktatás, vagy a turizmus (Rácz, 2016).

2.2.3 Az Európai Unió agrárstratégiája

Az Európai Unió agrárstratégiájának, a közös agrárpolitikának -Common Agricultural Policy, CAP- célja a vidéki területek fejlesztése és az élelmiszerellátás biztonságának garantálása az Európai Unióban. A CAP sok célkitűzést tartalmaz, ezek között szerepel a vidéki gazdaságok versenyképességének növelése, a fenntartható mezőgazdasági termelés ösztönzése, az élelmiszerminőség, és a vidéki közösségek életminőségének javítása (Brian, 2016).

Az Európai Unió Mezőgazdasági Modellje a mezőgazdaságot tágabb értelemben kezeli, mert hozzá kapcsolja a környezetet, a tájat, a vidék tárgyi, szellemi, kulturális örökségének a megőrzését. Az Unió egyre nagyobb hangsúlyt fektet, hogy a mezőgazdaság egészséges, minőségi élelmiszereket termeljen úgy, hogy a mezőgazdasági termelés mellett a táj szépsége is megmaradjon (Katonáné, 2006).

A közös agrárpolitika az Európai Unió agrár- és vidékfejlesztési politikáját jelenti. Célja, hogy az európai mezőgazdasági termelés fenntartható legyen, továbbá, hogy a vidék társadalmi-és gazdasági fejlődését javítsa, miközben védi a környezetet és az élelmiszerbiztonságot. A CAP az EU támogatási rendszere. Egy részről, amit a gazdák kapnak a termés mennyisége alapján. Másik támogatási rendszer az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EAFRD) által nyújtott vidékfejlesztési programok. A vidék jelentős részét képezi a mezőgazdaság, ezért ennek ilyen irányú fejlesztése kiemelten fontos. Eredményeként a gazdák stabil jövedelemre számíthatnak, az időjárás és egyéb kiszámíthatatlan tényezők káros hatásai ellenére, más részről az előállított élelmiszer megbízható, ellenőrzött lesz, ami szintén a jólét szerves része (KAP, 2023).

A közös agrárpolitikán belül az EMVA támogatja a vidékfejlesztéseket. Különböző források állnak rendelkezésre a tagországoknak, akik saját forrásaikból is segítik a programok finanszírozását. Az EMVA programnak hat prioritása van, a programoknak ebből legalább négyet meg kell valósítaniuk (Európai Bizottság, 2022).

Az EMVA hat prioritása:

- a tudás átadása a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás minden területén;
- versenyképesebbé kell tenni a mezőgazdasági termelést; előtérbe kell helyezni a megújuló technológiák használatát, a fenntartható erdőgazdálkodást;
- mezőgazdasági ellátási hálózatot, állatok jólétét, kockázatkezelést létre kell hozni;
- a megújuló energiák használatát kell előtérbe helyezni a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás minden területén;

- az ökoszisztémák helyzetét javítani kell;
- segíteni kell a szegénység csökkentését a vidéki térségekben, a társadalom befogadását (Európai Bizottság, 2022).

Az EMVA 18 fejlesztési területet céloz meg, 20 szakmai intézkedéssel.

A vidékfejlesztési tervek sajátosságai:

- a rendelkezésre álló források legalább 30%-át a környezetre és az éghajlatváltozásra kedvezőbb hatású megoldásokra kell fordítani, pl. termelők környezetkímélő eljárásra;
- a programok legalább 5%-át a helyi intézkedésekre kell fordítani;
- támogatják az 'intelligens falvak' kezdeményezést;
- az EMVA pénzügyi eszközöket ad a kedvezményezetteknek (Európai Bizottság, 2022).

2.2.4 A hazai vidékfejlesztési stratégia

Az Európai Unió Vidékfejlesztési Politikájának (EAFRD) része Magyarország KAP stratégiai terve. A stratégia kiemelt célja az, hogy hozzájáruljon a vidéki területek élhetőségének, gazdasági fejlődésének és társadalmi kohéziójának javításához. Az új stratégia összesen 15 stratégiai célt határoz meg, melyek két fő pillérre épülnek: az első a vidéki gazdaság és a vidéki életminőség fejlesztése, a második pedig a természeti környezet védelme és a klímaváltozás elleni küzdelem.

A stratégia kiemeli az innováció, a digitális áttérés és az élelmiszerbiztonság fontosságát, és a vidéki gazdaság fejlesztésének elengedhetetlen tényezőjeként kezeli a kis- és középvállalkozások támogatását, valamint a vidéki infrastruktúra fejlesztését. A stratégia a vidéki területek közlekedési hálózatának fejlesztése, az energiahatékonyság növelése, a szélessávú internet-hozzáférés biztosítása és a falusi turizmus támogatása érdekében is javaslatokat fogalmaz meg.

Magyarország KAP stratégiai terve összefoglalja a hazai vidéki területekre vonatkozó fejlesztési irányokat és intézkedéseket az elkövetkező évekre, és az Európai Unió támogatását is magában foglalja. A stratégia az elsődleges iránymutatást adja a vidéki területekkel foglalkozó szervezeteknek, vállalkozásoknak és magánszemélyeknek az ésszerű és fenntartható fejlődés eléréséhez (KAP, 2021).

2.3 A vidékfejlesztés és a turizmus

Mivel témám a vidék és a turizmus keresztszétét jelenti, így röviden kitérek a két fogalom kapcsolódására.

A turizmus már korábban is a vidékfejlesztést szolgálta, csak esetleg ebben a formában nem foglalmazták meg. A turizmusnak nagyon fontos szerepe van azokban a kedvezőtlen helyzetű térségekben, ahol más típusú gazdasági tevékenységre nincs, vagy nagyon kevés a lehetőség (Marton et al., 2016).

Ennek a típusú tervezésnek többről kell szólnia, mint a meglévő értékek bemutatása, a folyamat alapjául szolgálnak a vonzóerők (Jancsik, 2007). Jancsik megállapítása alapján *„a vonzóerőkből attrakciót kell formálni, az attrakciókat az elérhető szolgáltatásokkal egybekötve pedig versenyképes turisztikai terméké kell szervezni. A szolgáltatási elemek között a turista vásárlási döntései fogják megteremteni a kapcsolatot”* (idézi Sánta, 2020: 97. o.).

A turisztikai szolgáltatást vagy terméket veszi meg a turista, aki a fogyasztó, de fontos lenne, hogy ne csak egy alkalommal vegye meg, hanem visszavágyjon, és újra-és újra megvegye ezt a terméket. Ezért úgy kell döntéseket és intézkedéseket hozni a fejlesztésekkel kapcsolatban, hogy a „vásárló”, vagyis a turista hűségét erősítse, és a fejlesztések a turisztikai keresletet növeljék (Cossío-Silva et al., 2019).

Ha a „magasan jövedelmező” turisták több éjszakát töltenek egy adott helyen, akkor az ő általuk elköltött pénz a helyi térség jövedelmezőségét teremti meg. Ebbe a jövedelmezőségbe minden olyan háttér szolgáltatást, vagy ipart kell beleértünk, ami hozzájárul a turisták kiszolgálásához (Nemes, 2008. idézi Virág, 2016).

A turizmus fejlesztésekor kifejezetten nagy figyelmet fordítanak a helyi értékek megőrzésére, fenntartására, és ezekből születnek meg azok az értékek, amelyek adják a térség, a vidék értékeit, jövedelmezőségét. A törekvések olyan folyamatokat eredményeznek, melyek a globalizációval ellentétes hatások (Michalkó - Vízi, 2001).

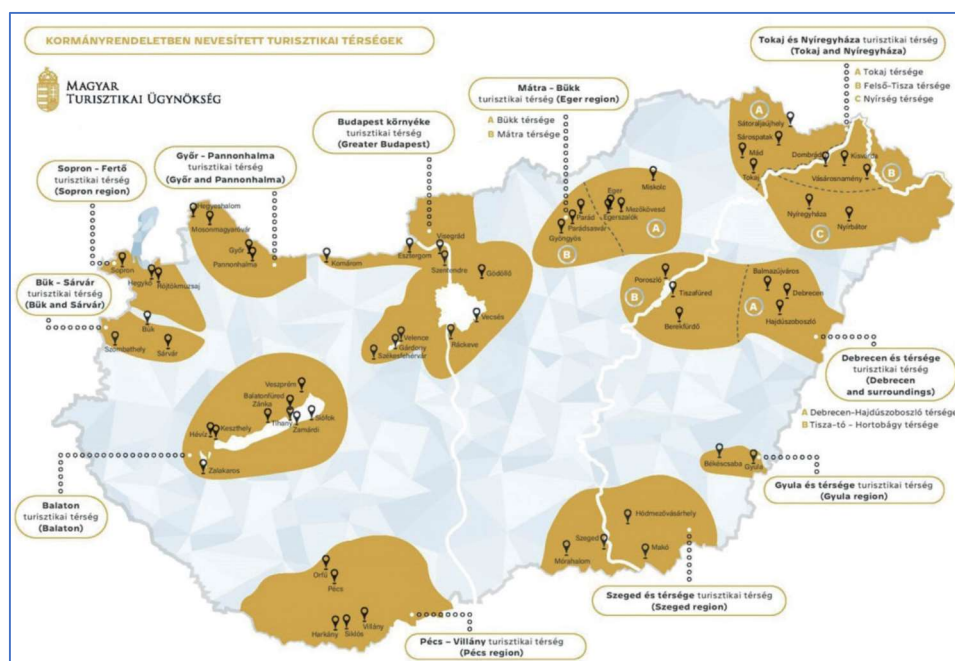
Magyarországon a turisztikai fejlesztések elsősorban helyi szinten történnek, a regionális fejlesztés nehezen értelmezhető és valósítható meg. Azok a szervezetek, akik a regionális fejlesztéseket vezetik nem rendelkeznek sem eszközökkel, sem elegendő forrással, hogy megvalósítsák terveiket, annak ellenére, hogy szakmailag felkészültek. Mindez is azt bizonyítja, hogy a turizmus fejlesztéseinél a döntési, szervezési és végrehajtási feladatokat át

kell adni helyi szintekre, és a központi irányítást a helyi szervezetek fejlesztésére kell cserélni (Sánta, 2020).

A turizmus fejlesztéséhez együtt kell működni a turizmus különböző egységeinek. Az alábbi csoportokat lehet Magyarországon megkülönböztetni: önkormányzatok, az események nem profit orientált üzemeltetői, a turisztikai vállalkozások, az ezekhez kapcsolódó szolgáltatók és termékek, valamint maguk a turisták. A turisták a különböző elemeket egységesen értékelik, egységben gondolnak rá, ezért nagyon fontos a különböző elemek együttműködése a fejlődéshez, fejlesztésekhez (Murphy et al., 2000).

A turizmus hosszú távú növekedésének alapja a tőkebefektetés, ami egy részről szellemi, más részről anyagi. A leghatékonyabb növekedés az, ha helyben, a helyi lakosság érdeklődésére reagál a turizmus, és ezeket az adottságokat fejlesztik (Ribeiro–Marques, 2002).

A vidéki területek, illetve a hazai turisztikai térségek (2. ábra) fejlődésének sok tényezője van, ha ezek közül bármelyik hiányzik, nem tudunk fejlődésről beszélni. Fontos az együttműködés a gazdasági, társadalmi és helyi rendszerek között, mert csak így képes fenntarthatóan működni. A turizmus fejlesztésével nem csak a vidék, de regionális és globális szinten is fejlődésről beszélhetünk. A regionális gazdaságra való hatása a turizmus fejlődése csökkenti a városi és vidéki területek közötti gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeket (Sánta, 2020).

2. ábra: A turisztikai térségek Magyarországon

Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség, 2020

A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) célkitűzései között is megtalálható a turizmus alapú vidékfejlesztés. A vidéknek növelni kell azt a képességét, hogy el tudja látni a népességet. Kiemelkedő a táji értékek védelme, a táji adottságok megőrzése, fejlesztése (Magyarország Kormánya, 2013).

A desztinációs alapú fejlesztések olyan gazdaságfejlesztési stratégiák és programok, amelyek célja, hogy javítsák egy adott régió, város vagy ország turisztikai vonzerejét és versenyképességét a turizmus terén. A programok általában a turisztikai látnivalók, szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztésére összpontosítanak annak érdekében, hogy javítsák a turisztikai szektorban dolgozók jövedelmét és az ágazat hozzájárulását a gazdasághoz. Az alapelv az, hogy a turizmus minden szereplője, beleértve a helyi közösségeket és az üzleti szektort is, együttműködik (Beeton, 2019).

A vidéki turizmus

A vidéki turizmusba mindazok a turisztikai tevékenységek tartoznak, melyek vidéken történnek. Azok a tevékenységek, szolgáltatások, melyek emelik a vidék fejlettségét, csökkentik a területi különbségeket. A magyar vidék fejlesztése a turizmus által egy hosszú távú fejlesztés, melynek célja a munkahelyteremtés, és a helyi vidéki lakosság megtartása, segít megőrizni a hagyományokat és a természeti értékeket is (Magyar Turisztikai Ügynökség, 2017).

A vidék rendelkezik azzal az előnnyel is, hogy korábban számos fejlesztéstől elesett, ezért eredeti kvalitásait meg tudta őrizni, hagyományait, a tradíciókat a természeti környezetet. Ez jelentős előny tud lenni, és fokozhatja a vonzerőt. További előnye, hogy lépést tud tartani a tájékoztatással, mert el tudja érni a lakosságot, és a hátrányos helyzetűek befogadására is alkalmas lehet. A mezőgazdasági termelésből előállított helyi termékek szintén vonzóerőt képviselhetnek, a gazdasági életet fellendítik. A helyi turizmus bevételei a helyi gazdaságot élénkítik, segítik a leszakadásban lévő településeket a fellendülésben (Virág, 2016).

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (NFS) 2030

A Magyar Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia egy olyan tervezett keretrendszer, amely a magyar turizmus fejlesztését határozza meg és irányítja az elkövetkező években. Az NFS a 2020 és 2030 közötti időszakra vonatkozik, és az újabb turisztikai irányok, valamint a hazai és nemzetközi turisztikai környezet változásai alapján készült.

Az NFS a következő területeket célozza meg:

- turisztikai termékfejlesztés,
- vendégfogadás és vendégélmény javítása,
- piacfejlesztés,
- a turisztikai ágazat szabályozása és irányítása,
- turizmus és a gazdaság kapcsolata,
- környezeti és társadalmi fenntarthatóság.

Az NFS kiemelt célja az, hogy javítsa Magyarország turisztikai versenyképességét, és növelje a turisztikai ágazat gazdasági és társadalmi hozzájárulását. Az NFS alapján a következő években a magyar turizmus a minőségi szolgáltatásokra, az élményalapú turizmusra és a fenntartható turizmusra fókuszál (Magyarország Kormánya, 2020).

2.4 A turizmus elmélete

2.4.1 A turizmus fogalma és fajtái

Lengyel Márton 1986-os turizmus definíció meghatározása szerint: „*turizmus alatt egyrészt az ember állandó életvitelén és munkarendjén kívüli valamennyi helyváltoztatását és tevékenységét értjük, bármi legyen azok konkrét indítéka, időtartama és célterülete. A turizmus másrészt az ezzel kapcsolatos igények kielégítésére létrehozott anyagi, technikai és szervezeti feltételek, valamint szolgáltatások összessége*” (idézi Fekete, 2005: 15. o.). A turizmust két formára osztotta: hivatásturizmusra és szabadidő turizmusra.

Turizmus fogalma a World Tourism Organisation (WTO)-, turisztikai világszervezet 1989-es Hágai Nyilatkozata szerint az alábbi: „*a turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat*” (WTO, 1989: 2. o.). Ez a legszélesebb körben elfogadott meghatározás Lengyel kezdeményezésére került bele a nyilatkozatba, és vonatkozik mind a szabadidős, mind a hivatásturizmusra. A WTO is a Lengyel által használt felosztást követi: hivatás- vagy szakmai turizmusra és a szabadidős turizmusra osztja az ágazatot, amit elsősorban az utazás célja határoz meg.

A hivatásturizmus szakmai jellegű, a turisztikai utazás elsődleges oka a hivatás gyakorlása. Leginkább jellemző rá, hogy a benne résztvevő üzleti utazók többnyire nem saját vásárlóerőből és nem a szabadidejükből szánnak erre a célra, egyértelműen a munkafeladatok ellátása az elsődleges, de az utazás helyszínén általában ugyanazon szolgáltatásokat veszik igénybe, mint

a szabadidő-turizmus esetében. A hivatásturizmus fajtái az üzleti turizmus, a konferenciaturizmus, a különböző kereskedelmi és szakmai kiállítások, workshopok látogatása, a munkával kapcsolatos utazások, mint például a diplomáciai jellegű utak, illetve ide sorolhatóak az úgynevezett incentive utazások is, melyeket a munkáltató ösztönző jelleggel, jutalmazás céljából biztosít a munkavállaló részére (Michalkó, 2016).

Szabadidő turizmus esetén a saját szabadidő és költségek terhére, saját egyéni motiváció által vezérelt időtöltésről beszélünk, mint például a nyaralások, üdülések, kirándulások, családdal vagy barátokkal történő kikapcsolódás. Minden olyan szabadon választott turisztikai tevékenység ide sorolható, ami az egyén állandó lakhelyén kívül, szabad idejében történik, és önálló döntésen alapul (Irimiás et al., 2019). Számos fajtája van, és sokrétűsége miatt nehéz csoportosítani. Ide tartozik a természetjárás, a kirándulás, túrázás, a természeti környezetben töltött sporttevékenységek, mint például gyalogtúra, kerékpártúra, lovastúra, hegymászás, vízitúra, sítúra. Ez általában olyan szabadidős tevékenység, amely során a városi ember kilép mesterségesen kialakított, urbánus környezetéből és igyekszik természetesebb közegbe eljutni.

Másik válfaja az üdületurizmus, mely rendszerint szezonális jellegű, nagyobb tömegeket mozgat meg egyszerre, területileg és időben is rendkívül koncentráltan jelentkezik. Ide tartoznak a városnéző körutazások, az egészség-vagy gyógyturizmus, wellness és rekreációs célú üdülések, a klasszikus nyári nyaralások és üdülések, a kulturális turizmus, a vallási turizmus és zarándokutak, a sportturizmus aktív és passzív formában is, a falusi-tanyasi vendéglátás, a hobbiturizmus, és végül, de nem utolsó sorban a kalandturizmus.

A turizmus kategorizálása lehetséges még egyéb szempontok szerint is. Az utazók létszáma alapján megkülönböztetünk egyéni utazásokat, csoportos vagy társas utazásokat, és a tömegturizmust (Michalkó, 2016).

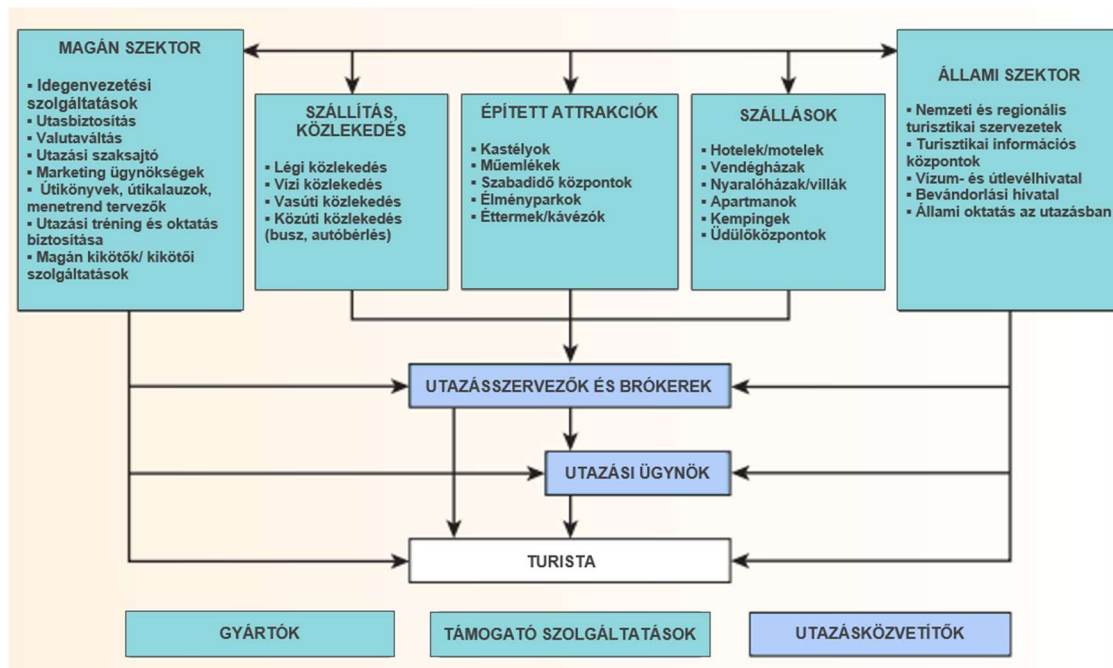
Földrajzi jellemzők szerint különbséget tehetünk a belföldi és a nemzetközi turizmus között. Az utazás időtartama alapján pedig csoportosíthatjuk rövid és hosszú turizmusra. A rövid turizmus általában az átutazásokat, tranzit utakat vagy a hétvégi utazásokat, kirándulásokat jelöli. Hosszú turizmusról akkor beszélhetünk, ha a vendég legalább négy vendégéjszakát tölt el egy idegen helyen (Jandala, 2014). Aszerint is csoportosíthatunk, hogy milyen utazási eszközt vesznek igénybe az utazók: beszélhetünk repülős-, autóbuszos-, autós-, hajós-, motoros-, kerékpáros turizmusról.

Környezetre gyakorolt hatása alapján megkülönböztetjük a mennyiségi, tömegturizmust, mely nagy ökológiai lábnyommal jár, és a fenntartható-vagy ökoturizmust, mely leginkább kímélni

szándékozik a természetet. A falusi- és zöldturizmus is ez utóbbihoz sorolható (Gonda, 2022). A turisták életkora szerint különválaszthatjuk az ifjúsági és nyugdíjas turizmust is. Az egyes csoportosítások között lehetnek átfedések a turizmus sokfélesége miatt, és további kategorizálások is lehetségesek.

A turizmus mindezen felül egy jelentős, összetett gazdasági ágazat: az idegenforgalom. Magában foglal minden szolgáltatást és intézményt, mely a turistatevékenységek köré szerveződik. Az idegenforgalmi ágazat a világ gazdaság három legjelentősebb ágazata közé tartozik az autóipar és az energiaipar mellett. Az egyik legdinamikusabban fejlődő ágazat a terciér szektoron belül. Fontos szerepe van a munkalehetőségek és jövedelmek létrehozásában, az emberek életmódjának formálásában: személyiségfejlesztő hatása van és lehetőséget ad az egyén regenerálódására a szabadidejében. Jelentős tényező a közlekedési szektorban, átalakítja a természeti és épített környezetet, valamint társadalmi, kulturális és politikai hatásai is vannak (Holloway, 2009).

Az idegenforgalmi ágazat igen komplex, sok tényezőből áll: a közlekedés, az attrakciók, a szállás és vendéglátás alszektoraiból épül fel, az államilag támogatott szolgáltatásokkal, mint ilyenek: a hivatalok és információs irodák, szabályozások; és a magánszektor által támogatott szolgáltatásokkal, biztosítással, sajtóval, marketinggel, pénzügyi szolgáltatásokkal kiegészítve, azokkal kölcsönhatásban, ahogyan ezt a 3. ábra is szemlélteti.

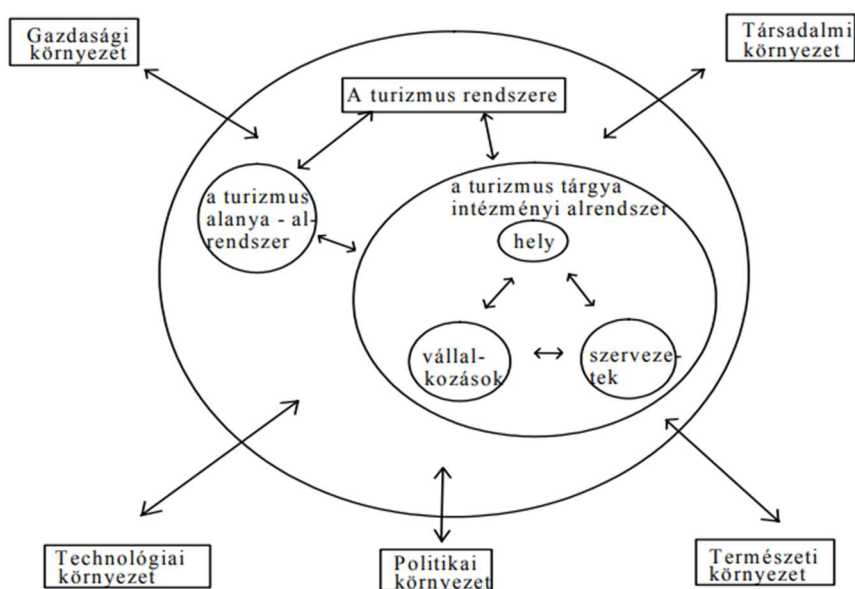
3. ábra: Az ágazatok hálózata a turizmusban.

Forrás: Holloway, 2009.

2.4.2 A turizmus rendszere

A turizmust és idegenforgalmat nem lehetséges önmagában kezelni, környezetben és rendszerben kell gondolkoznunk róla. Központi szereplője az ember, a turizmus alanya, aki igénybe veszi a szolgáltatást. A turizmus tárgya, intézményei a turisztikai létesítmények, vállalkozások és szervezetek, valamint a turisztikai helyszín. Az alrendszerek kapcsolódását a gazdasági-, technológiai-, természeti-, társadalmi-, és politikai környezet teszi teljessé (Lengyel, 1992).

A 4. ábra a turizmus rendszerét ábrázolja, jelenségeit és kapcsolatait a környezetével összefüggésben.

4. ábra: A turizmus rendszerének felépítése

Forrás: Lengyel, 1992

A turizmus rendszerét a nyitottság jellemzi, mivel kölcsönhatásban áll a környezetével. Meglehetősen változatos és összetett, nagyon széles a termék-illetve szolgáltatáspalettája, a kisebb, családi vállalkozásoktól kezdve, a nagyobb szállodákon és multinacionális szolgáltatókon át mindegyik célja a turisták igényeinek kielégítése. Mivel állandóan változik a piaca, dinamikus rendszerről beszélhetünk, a piaci viszonyok változásainak folyamatos nyomonkövetése szükséges.

A szereplői kölcsönösen függenek egymástól, a vendéglátóhelyek, szálláshelyek, utazásszervezők, programlehetőségek, turistalátványosságok, szórakozóhelyek, a turisztikai

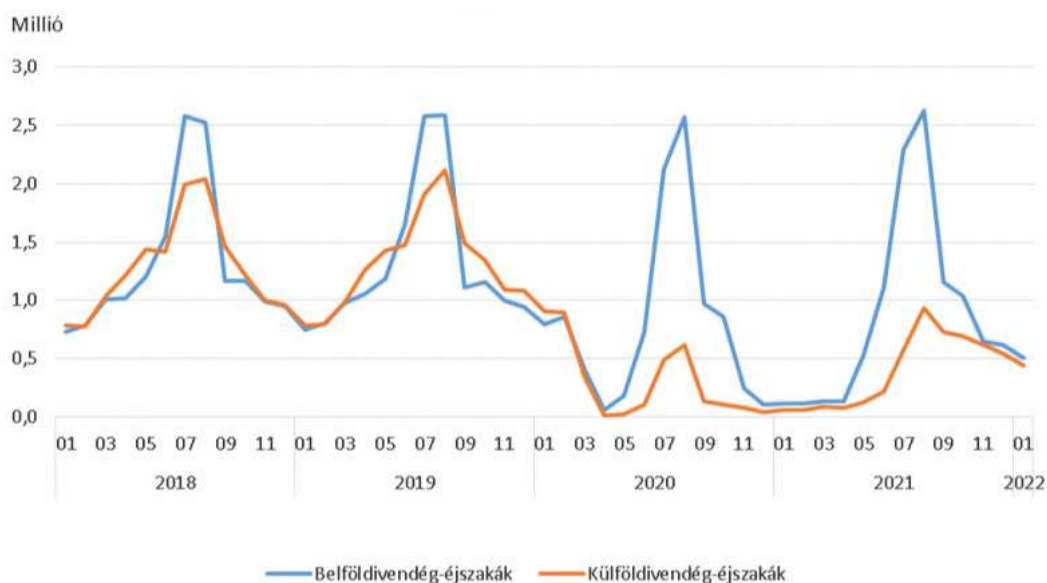
szervezetek mind interdependens viszonyban állnak, mindnek fontos szerepe van a turisták igényeinek kielégítésében.

2.4.3 A hazai turizmus trendjei

Magyarország turizmusa 2022-ben a koronavírus-járvány hatásai miatt továbbra is kihívásokkal küzdött. A turizmusban dolgozó vállalkozások számos nehézséggel szembesültek, és a turistaforgalom is jelentősen visszaesett. A KSH adatai szerint 2022-ben összesen 1,4 millió külföldi érkezett Magyarországra, ami 48,8%-os csökkenést jelent az előző évhez képest. Az érkezők 56,4%-a Európából, legtöbb turista Németországból és Ausztriából érkezett (KSH, 2022).

A belföldi turizmus azonban javult a korábbi évekhez képest. 2022-ben több mint 7 millió belföldi vendégéjszakát regisztráltak, ami 7,8%-os növekedés az előző évhez képest. Az összes vendégéjszaka 73%-a a szállodákban történt, míg a többi az apartmanokban, kempingekben, panziókban és egyéb szálláshelyeken volt. Az átlagos tartózkodási idő 2022-ben 2,6 nap volt, ami kisebb csökkenést jelent az előző évekhez képest. A legnépszerűbb turisztikai célpontok továbbra is a főváros Budapest és a Balaton régió voltak (5. ábra) (KSH, 2022).

Az idegenforgalmi bevétel 2022-ben 3,5 milliárd euró volt, ami 50,5%-os csökkenést jelent az előző évhez képest. Azonban az újra nyitás és az oltási programok miatt a turizmus helyzete javulni kezdett, és az elkövetkező években várhatóan további növekedést fogunk látni (KSH, 2022).

5. ábra: Vendégéjszakák száma Magyarországon, 2018-2022 (db)

Forrás: KSH, 2022.

A Mátra-Bükk turisztikai térség fontosabb adatai

2021 nyarán 11%-kal több vendég kirándult a térségben, 14%-kal több éjszakát töltöttek itt az előző évhez képest (2. táblázat). A térség 40 település közül Egerben van a legnagyobb szálláshely forgalom, ezt követi Miskolc, Gyöngyös, Egerszalók, Bogács és Szilvásvár. Ez a hat település adja a térség forgalmának 71%-át. A térség összes szálláshelyein közel 1,2 millió vendég szállt meg 2019-ben, ez 4 %-kal több az előző évhez képest. Közel 2,7 millió éjszakát töltöttek itt a vendégek, 2018-hoz képest ez 3,7%-kal több. A belföldi és külföldi vendégek száma és az itt eltöltött éjszakák száma is emelkedést mutat az előző évhez képest (MTÜ, 2021).

2. táblázat: A Mátra-Bükk turisztikai térség szálláshelyeinek vendégforgalma, 2019-2021

Mutatók	2019	2020	2021.01.-09.	2021 nyár	2021/ 2020 nyár
Belföldi vendégek száma a szálláshelyeken (fő)	976 547	762 109	666 547	395 316	+10,6%
Külföldi vendégek száma a szálláshelyeken (fő)	174 854	57 115	61 492	33 257	+9,6%
Vendégek száma a szálláshelyeken (fő)	1 151 400	819 224	728 039	428 573	+10,6%
Belföldi vendégéjszakák száma a szálláshelyeken (db)	2 198 669	1 783 087	1 653 009	1 052 929	+14,5%
Külföldi vendégéjszakák száma a szálláshelyeken (db)	473 968	182 314	203 356	101 828	+12,9%
Vendégéjszakák száma a szálláshelyeken (db)	2 672 634	1 965 401	1 856 365	1 154 757	+14,4%

Forrás: Saját szerkesztés, MTÜ 2021 adatai alapján

2.5 A lovasturizmus

2.5.1 A lovasturizmus kialakulása

A 20. század gyökeres változásokat hozott a lótarás és lótenyésztés korábbi szerepében. Az ipari fejlődés és az autógyártás megjelenésével a múlt század elején a lovaglás elvesztette korábbi jelentőségét. Megváltoztak az utazási és hadviselési módok, a ló egyre inkább kiszorult a hétköznapi életből. Elvesztette szerepét a közlekedésben, a mezőgazdaságban és a hadászatban is. A múlt században megkezdődött gazdasági növekedés következtében azonban erős fejlődésnek indult a turizmus, ezzel párhuzamosan nőtt az emberek szabadideje, amit tartalmasan szeretnének eltölteni, kihasználni. Az idegenforgalom napjainkra az egyik

legforgalmasabb, legjelentősebb szektor lett világszinten. A lótarás, a lóval való foglalkozás itt kapott új szerepet, újonnan a szórakozás és a sporttevékenység területén. A lovasturizmus egy speciális szegmense a turisztikai ágazatnak. A közel 7000 éves ló-ember kapcsolat és az ember visszavágyódása a természetbe lehetőséget adott a ló számára, hogy egy új funkcióban teljesedhessen ki: a lovasturizmusban (Györffy-Villám, 2001).

2.5.2 A lovasturizmus fogalma

A lovasturizmus a turizmus egy speciális ága, összefoglaló elnevezése a lóval és lovaglással szoros kapcsolatban álló szabadidős és turisztikai jellegű tevékenységnek.

Egyetértek a Magyar Turizmus Zrt. besorolási rendszerével, ugyanis a lovas turizmust az aktív turizmusba sorolják. Eszerint *„az aktív turizmus olyan formája a turisztikának, melynél az utazás motivációja valamilyen fizikai aktivitást igénylő szabadidős vagy sporttevékenység gyakorlása. Ide sorolható a természetjárás, a kerékpáros és víziturizmus, a kaland- és egyéb extrém sportokhoz kapcsolódó turizmus, ezzel egyetemben a lovasturizmus is”* (Csapó – Gonda, 2019: 59.o.). De ezen túlmenően szorosan kapcsolódik az öko- vagy zöldturizmushoz is, hiszen a természet értékeit helyezi előtérbe, azok megőrzésére irányul, fenntartható, környezetbarát. Csatlakozhat a falusi, vidéki turizmushoz, hozzájárulhat a vidék értékeinek megőrzéséhez, mint például a puszta-és lovasprogramok. Egyszerre lehet mozgás és sporttevékenység, rekreációs tevékenység, kikapcsolódás, kaland és élmény, mely a természet megismerésével jár.

A lovasturizmus magában foglalja a lovaglást, a szabadtéri, szabadidős lovaglást, a különböző lovassportokat, a lovaskultúrával összefüggő rendezvényeket, illetve mindenféle lovas, szórakoztató játékot. A lovasturizmus kapcsolódik az emberek utazási vágyával, ösztönzőleg hat az aktivitásra, részét képezi a sport és a mozgás, és egyszerre nyújt szórakozást, kikapcsolódást, kulturális programot, spontaneitást (Zhou – Huang, 2018). A turizmusnak egy olyan típusa, hol a fő motivációt maga a ló jelenti: a lóval, lovaglással töltött szabadidő. A lovasturizmus szorosan összekapcsolódik a vidéki turizmussal, a része annak (Helgadóttir – Sigurðardóttir, 2015).

Más szemszögből *„a lovasturizmus mindenekelőtt gazdasági tevékenység, önálló szakma, megélhetési forrás. Olyan, ritka munkaterület, amelyben a hobbi, a szenvedély a kenyérkeresettel párosítható”* (Györffy – Villám, 2001: 27.o.).

Gazdasági szempontból tekintve a lovasturizmusnak azt nevezzük, amikor egy lovas vállalkozó anyagi térítés ellenében lovát lovasturisztikai szolgáltatásban hasznosítja (Lóska, 2001). Ez leegyszerűsítve jellemzi hazánk helyzetét a témában, ugyanis sokáig nem volt meg a megfelelő

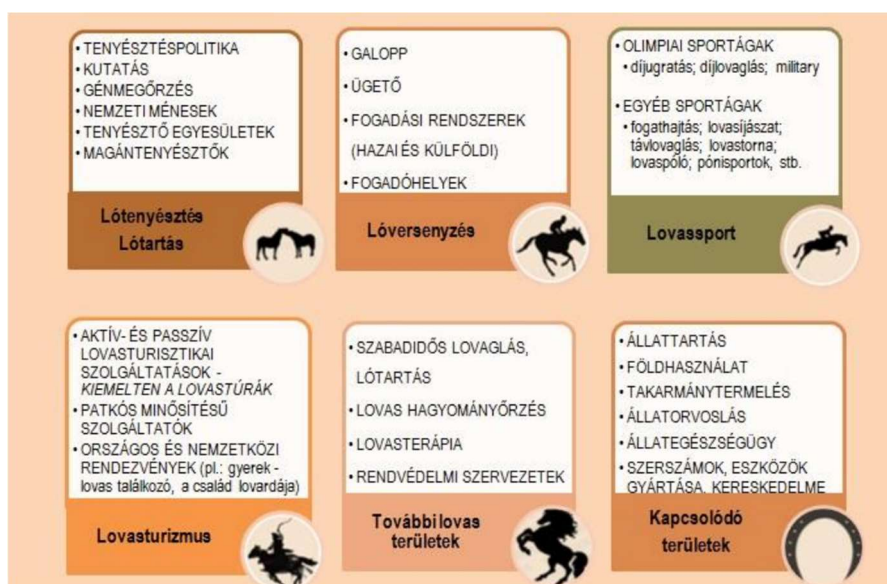
jogi háttere a lovas szolgáltatásoknak, nem volt kellően leszabályozva. Ez 2008-ban változott, így ma Magyarországon a lovasturizmus jogi hátterét a köznyelvben lovardatörvényként emlegetett, 14/2008. (XII. 20.) számú ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről szabályozza, amely rendelkezik: „a lovas szolgáltató tevékenység bejelentésének, az ilyen jellegű szolgáltatási tevékenységet folytató vállalkozások részletes szabályairól, meghatározza az e tevékenységek folytatásának részletes követelményeit, és a lovas szolgáltató tevékenység ellenőrzésének részletes szabályait is”, amit én nagyon fontosnak, és hasznosnak gondolok (14/2008. XII. 20. ÖM rendelet, 1. §).

2.5.3 A lovasturizmus a lovas ágazaton belül

A lovasturizmus a lovas ágazat egy fontos, kiemelt szegletét képviseli, a többi ágazattal kölcsönhatásban: a lótenyésztéssel és lótarással, a lóversenyzéssel és a lovassportokkal, más lovas területekkel, mint például a hagyományőrzés, a szabadidős lovas tevékenységek, és agrárvonatkozása is van (6. ábra). Ahhoz, hogy a lovasturizmus szerepét megértsük, meg kell ismernünk az ágazat többi elemét.

Lovas sportok, lovas szakágak

A lóval való sportolási formák két ágra vannak elkülönítve: lósportra és lovassportra. Fontos különbséget tenni a két csoportosítás között. A lósport lényege, hogy a lovak versenyeznek egymással, a lovak eredményeit jegyzik, a siker leginkább a ló tehetségén múlik. A zsokénak vagy hajtónak is fontos szerepe van, azonban itt inkább másodlagos (Bóka – Dinya, 2019).

6. ábra: A lovas ágazat elemei

Forrás: Kincsem-Nemzeti lovasprogram (2012)

Lósportba tartozik a galopp vagy lóverseny, ami elsősorban az angol telivérek gyorsasági versenye, ahol vágóban versenyeznek zsokéval a nyergükben, illetve az ügető, ahol az ügető fajtájú lovak versengenek speciális kétkerekű kocsiba fogva, gyors ügetés jármódban. A galoppnak további három kategóriája van: a síkverseny, a gátverseny és az akadályverseny (Perei, 2011).

Ezzel szemben a lovassportokban kiemelt szerepe van a lovasnak, és még nagyobb hangsúlyt kap összehangolt munkája, együttműködése a lóval. Különbség a lósporttal szemben, hogy a lovassportok mind önálló sportágnak minősülnek, ezeket lovas szakágaknak nevezünk. Hivatalosan a lovassport fogalma alá azok a szakágak tartoznak, amelyeket a Nemzetközi Lovasszövetség, a Fédération Equestre Internationale, azaz a FEI szervez és irányít. A FEI hivatalosan 7 szakágot ismer el, ezek közé tartozik a díjugratás, díjlovaglás, a military vagy lovastusa, a fogathajtás, a lovastorna vagy voltizs, a távlovaglás és távhajtás, valamint a paralovas szakágak. Ezen szakágakból rendeznek világbajnokságot. A lovastusa, a díjugratás és a díjlovaglás olimpiai szakágnak is számít. A FEI magyar tagja a Magyar Lovassport Szövetség, mely hazánkban felügyeli és látja el a lovassport feladatait (A Magyar Lovassport Szövetség Alapszabálya, 2022).

A díjugratás az egyik legnépszerűbb szakág hazánkban és külföldön egyaránt. Célja, hogy a ló és lovasa meghatározott sorrendben leküzdje a pályán felállított, leverhető akadályokat, a lehető legkevesebb hibával, legrövidebb időn belül. Nehézségi szinttől függően magasabbak az akadályok és komplexebb a pálya vonalvezetése (Perei, 2011).

A díjlovaglás az idomítás csúcsa, a ló és lovas tökéletes összhangjára épül. A díjlovaglást, mint kiképzési módszert minden lovassport alapjának tartják. Célja a ló természetes adottságainak, szervezetének és lovassal való partnerkapcsolatának fejlesztése egy egymásra épülő lépésekből álló kiképzési skála segítségével, mely során a ló „átengedősége”, azaz engedelmessége és együttműködési képessége fejlődik. A ló-lovas páros pontosan meghatározott mozdulatsorokból, úgynevezett patanyomfigurákból álló feladatokat hajt végre a díjlovas négyszögben. Ezt a részletes szabályzat alapján a bírák objektív módon értékelik, egy nullától tízig terjedő skálán pontozzák az adott kategória és feladat szintjének megfelelően. Az összpontszámból alakul ki a végeredmény (Perei, 2011).

A lovastusa vagy military egy katonai eredetű lovas sportág, eredetileg a lovak katonai célú kiképzését szolgálta, azok képességeit mérte fel: az engedelmességet, a kitartást, az állóképességet, ugróképességet és az ügyességet. Ez egy háromnapos verseny, ami

díjlovaglásból, természetes, fix akadályokkal tűzdelt tereplovaglásból és díjugratásból áll. Igen összetett, sokoldalúságot követel mind a lovas, mind a ló részéről (Gordon – Watson, 1999). Személyes véleményem szerint a leginkább embert próbáló sportág mind közül.

A fogathajtás lényege, hogy a lovak egy kocsi elé vannak befogva, a hajtó pedig, aki a kocsibakon ül, irányítja, hajtja őket, és különböző feladatokat hajtanak végre. A fogathajtó versenyeket egyes-, kettes-, és négyesfogathajtó kategóriában rendezik. Három versenyszámból áll: díjhajtásból, ahol az engedelmességet vizsgálják, maratonhajtásból, ahol különböző vizes akadályokat kell leküzdeni és a domborzati viszonyok is nehezítettek, illetve az akadályhajtásból, ahol a versenyzőknek szűk időn belül kell teljesíteni a pályát (Hecker, 2010). A fogathajtó sportban hazánk a világ élvonalához tartozik, kettes-és négyesfogathajtásban több világbajnokunkra lehetünk büszkék.

A lovastorna, vagy másnéven voltizs sportág célja a tornagyakorlatok vágató lovon történő kivitelezése. Miközben a ló futószáron vágatózik, a tornászok bemutatják egyéni, páros és csapatgyakorlataikat. Csapat esetén hét fő, nők és férfiak vegyesen alkotják a csapatot, egyéni versenyen pedig külön kategória van a női és a férfi indulóknak. Az edző futószárazza a lovat, ő is aktívan részt vesz a versenyen. Nagy fegyelmet és ügyességet igényel ez a sportág, meglehetősen nyugodt, jól képzett lóra van szükség hozzá. Igen népszerű a gyerekek körében, a lovaglást megalapozó előnyeinek köszönhetően (Hecker, 2010).

A távlovaglás viszonylag fiatalabb szakág, azonban több ezer éves gyökerekkel rendelkezik, hiszen a történelem során természetes volt, hogy nagy távolságot kellett megtenni lóháton. Lényege, hogy a lovasok hosszú távon, megadott útvonalon haladnak végig, ahol kötelező ellenőrző pontokat kell érinteni. Bizonyos távonként állatorvos kontrollálja a ló állapotát, hogy folytathatja-e a versenyt. A győztes az, aki a legrövidebb idő alatt teljesíti a megadott távot. Extrém kitartást, szívósságot igényel a lovaktól, emiatt az arab fajták legalkalmasabbak rá (Gordon-Watson, 1999).

Szintén népszerű lovassportok, ám nem tartoznak a klasszikus, FEI szakágak közé a lovasíjászat, mely történelmi hagyományokat őriz, és hazánk jeles képviselője Kassai Lajos (Pászka, 2022). A lovaspóló, aminek Angliában és Argentínában van nagy hagyománya, egy ütős labdajáték, amit négyfős csapatokban játszanak lóhátról. A reining, ami a western lovassportot jelöli, az Egyesült Államokból indult világhódító útra, és egyre népszerűbb Európában is. Jelentős sporttevékenységnek számítanak a gyermekek-és ifjúsági lovasok részére szervezett ügyességi és póni versenyek, ahol játékos feladatokat kell megoldani a

résztvevőknek, remek tapasztalatot jelentenek a fiatalabbak számára, és akár a későbbi sportkarriert is megalapozhatja az ilyen jellegű versenyeken szerzett tapasztalat (Perei, 2011).

Lótenyésztés

A lótenyésztés az állattenyésztés egyik fontos ágazata, nagy múltra tekint vissza világviszonylatban és hazánkban is. A ló (*equus caballus*) közel 6000 éve társa az embernek. Eleinte az ember csak élelemforrásként hasznosította, házasítására a mai ismereteink szerint az időszámításunk előtti 4. évezredben került sor, először igás állatként, teherszállítás céljából, majd később hátszlóként, illetve harcászati célokra. Az ember igényeinek megfelelően, célzottan alakította ki a lófajtákat, hogy számára a legalkalmasabbak legyenek. A lovassportok megjelenését követően a tenyésztési cél megváltozott, új szempontok kerültek előtérbe (Szajkó et al., 2008).

A lófajtákat alapvetően három csoportba szoktuk besorolni: melegvérű vagy hidegvérű, melyek a lovak vérmérséklete és felépítése alapján tesznek különbséget, illetve a pónik és kisllovak csoportja (Gordon-Watson, 1999).

A melegvérű lovakat a hidegvérűektől testtömegük, csontozatuk, külső formájuk és vérmérsékletük alapján különböztetjük meg. Finom csontozattal rendelkeznek, izomkötegeik nem olyan feltűnőek, kevésbé tömegesek. Elasztikus mozgásúak, kitartóak, élénkek, versenyzésre kiválóan alkalmasak, takarmányozást tekintve igényesek. A sportlovakat és a legtöbb hátszlókat ide sorolhatjuk. A hidegvérű lovak ezzel szemben erős testfelépítésűek, csontozatuk durvább, sokkal tömegesebbek. A melegvérűekhez képest kevésbé élénkek, innen ered a hidegvérű elnevezés, ámde nagy vonóerő kifejtésére képesek, rendkívül erőteljesek. Ide tartoznak az igáslovak, munkallovak. Régen a mezőgazdaságban kulcsfontosságú szerepük volt, amit a traktorok megjelenésével elvesztettek. Póninak, vagy kislónak a 148 cm marmagasságot el nem érő lófajtákat nevezzük. Vérmérsékletük alapján inkább a melegvérűekre hasonlítanak, felépítésük zömökebb, szőrzetük dúsabb, kiváló takarmányhasznosítók. Kis termetükhöz képest nagy a teherbírásuk, ami miatt régen a bányászatban hasznosították őket. Napjainkban elsősorban hobbi célra, a gyermekek lovagoltatására hasznosítják őket (Ransford, 2003).

Lótenyésztés tekintetében hazánk nagy múltra tekint vissza. Kevés másik nemzet rendelkezik ennyiféle lófajtával, mint Magyarország. *„A magyar lófajták - néhány kivétellel - tökéletesen alkalmasak a változatos igények kiszolgálására. Tapasztalatok szerint a magyar lófajták a legalkalmasabbak a lovasturizmus céljaira”* (Németh, 2004: 97.o.). Ezzel én is egyetértek,

lassan 20 éves lovas múltam során dolgoztam magyar és külföldi fajtákkal is, és az a tapasztalatom, hogy a lovasturizmus és tereplovaglás terén kiemelkedőek a magyar lófajtáink, hobbi célra tökéletesen megfelelnek.

A hagyományos magyar lófajtákat állami ménesekben tenyésztik: Bábolnán, Kisbéren, Mezőhegyesen, Szilvásváradon és a Hortobágyon, melyek nagy múltra tekintenek vissza. Melegvérű lófajtáink a szilvásváradai lipicai, amely kiválóan alkalmas fogathajtásra és díjlovaglásra; a nóniusz, melyet Mezőhegyesen tenyésztene, remek fogatló; a kizárólag sárga színben előforduló hátszló gidrán; a lovassportra és hobbilovasoknak is alkalmas kisbéri félvér; a magasan telivérezett furioso-north star vagy másnéven mezőhegyesi félvér, ami háts-és fogatos célokra egyaránt alkalmas; a bábolnai shagya-arab, ami magas arab vérhányaddal rendelkezik, kiváló hátszló. A hucul, mely kislónak számít, a „Kárpátok pónija” névvel is illetik. Hidegvérű lófajtáink a muraközi és a magyar hidegvérű, korábban mezőgazdaságban hasznosították őket. Ezek száma az utóbbi időben sajnos megfogyatkozott, jövőjük bizonytalan (Novotni, 2012).

Őshonos lófajtáink a 32/2004. (IV. 19.) OGY határozat alapján nemzeti kincsé lettek nyilvánítva, ami meglátásom szerint egy fontos lépés volt ahhoz, hogy megerősítsük ezeknek a fajtáknak a szerepét, és ne legyenek elnyomva a külföldi fajtákkal szemben. A hagyományos lófajtáinkon felül fontos megemlíteni a magyar sportló, és a magyar félvér fajtákat, amik ugyan fiatalabb lófajtának számítanak, de hasonló tulajdonságokkal bírnak, mint a védett minősítésűek, mivel a tenyésztés során a meglévő, őshonos fajtákat keresztezték külföldi telivér és sportló állománnyal. Saját tulajdonú tanyagazdaságunkban is tartottunk magyar félvér lovakat, pozitív tapasztalataim és véleményem van róluk.

2.5.4 A lovaglás és a lovasturizmus története Magyarországon

A mai napig aktívan él a köztudatban az a szállóige, hogy a magyar lovas nemzet. Ennek oka történelmünkben keresendő, mely több évszázadon át összefonódott a lovaglással.

„Magyarország lovasnemzet, a magyar lovaskultúra pedig nemzeti érték” - a Honvédelmi Minisztérium sportért felelős államtitkára, dr. Schmidt Ádám 2022.június 9.-i kijelentése alapján is, mely a „Lóközelben - a ló és az ember kapcsolata napjainkban” című időszaki kiállítás megnyitóján hangzott el (Schmidt, 2022).

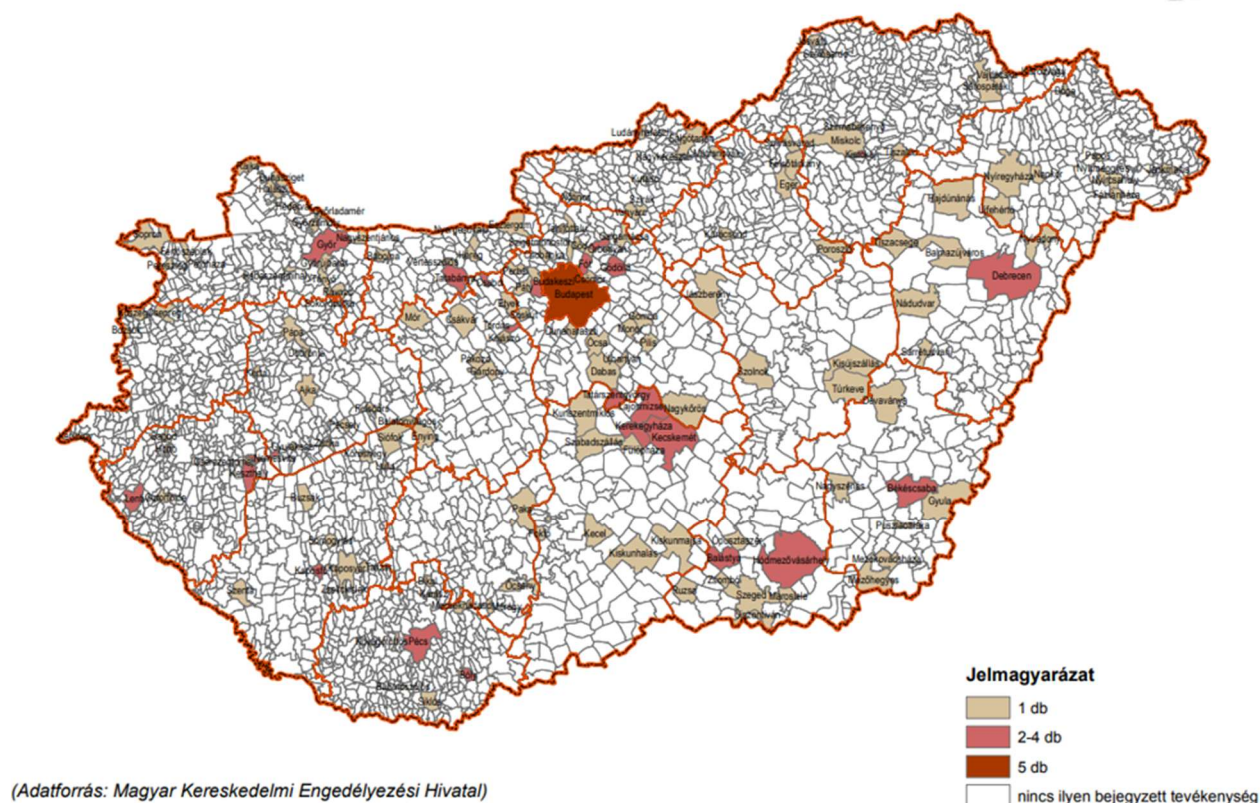
A ló kiemelt fontossággal bírt őseink életében. A honfoglaló magyarok lóháton vonultak be a Kárpát-medencébe a 9. század végén, szokatlan, sztyeppei könnyűlovas harcmódorukat magukkal hozva (Nagy, 1998). Európa szerte híresek voltak kiváló lovastudásukról, speciális,

hátrafelé nyilazó technikájukról. Később kialakult a huszárság, mely a világ 34 országában terjedt el, és a legmagyarabb fegyvernemnek szokás nevezni. Lovas történelmünk befolyással volt az európai lovasélet eszköztára: a ruházat, a lószerszámok, a nyereg, a kocsi nem nyugat-európai, hanem magyar gyökerekhez nyúlik vissza. Nemzetünk évszázadok óta híres kiváló lófajtáiról és lovassportjáról. Sajnálatos módon hazánk lótenyésztése korábban soha nem tapasztalt válságot élt át a második világháború után, ennek ellenére kezdeményezések vannak arra irányulóan, hogy a lovaglás és lótenyésztés más, nyugat-európai országokhoz hasonlóan hazánkban is visszaszerezze szerepét a sportban, hagyományőrzésben és a szabadidő kitöltésében (Kész et al., 2011).

A lovasturizmus Magyarországon az 1930-as években kezdett kialakulni, és hazánk eleinte az európai lovasturizmus úttörőjének számított. A szervezett túrák és lovasbemutatók sok vendéget vonzottak határon túlról, azonban a II. világháború évei értelemszerűen visszaesést okoztak. Az 1960-as évektől kezdődően az IBUSZ szervezésében indultak el a magyarországi lovastúrák más országokból érkező turistákat megcélózva. A „Hungária-lovastúrák” kiváló terepadottságainknak köszönhetően sok külföldi vendéget vonzottak, különösen a hortobágyi pusztát, és a nyugat-európaihoz képest olcsó árszabás miatt. Az 1970-es és '80-as években több túraszervező is megjelent, kialakult egy lovastúra-hálózat, amit kiemelt érdeklődés övezett. Egy jól működő rendszer alakult ki, ami központilag szervezett volt, állami irányítás alatt. A rendszerváltás után a lovasturizmus addigi működése felborult, a privatizáció és a magán lovardák megjelenésének köszönhetően. Ami addig a külföldi turisták és tehetősebbek hobbija volt, szélesebb körben elérhetővé vált, mivel rengeteg új lovas vállalkozás indult. A '90-es évektől kezdődően a lovasturizmus nem volt központilag összefogva, mint előtte, újra fel kellett építeni (Obádovics, 2021).

Erről én úgy gondolom, hogy nem feltétlenül baj, mert így legalább több szolgáltató is be tudott kapcsolódni, és már nem csak egy szűk réteg számára elérhető kikapcsolódási forma. Úgy vélem, napjainkra kialakult egy új rendszer, ami jogilag is szabályozott, és több kormányzati program is támogatja a turizmus ezen ágát.

A 2010-es évekre nőtt a lovardák, és azon belül a tereplovaglással foglalkozó szolgáltatók száma, amit a 7. ábra is jól mutat.

7. ábra: A nyilvántartásba vett lovas szolgáltatók száma (tevékenység: Terep- vagy túralovaglás), 2012

Forrás: TeIR (MKEH), 2023

2.5.5 A magyar lovasturizmus jogszabályi háttere

Magyarországon a Magyar Lovasturisztikai Közhasznú Szövetség (továbbiakban: MLTKSZ) egyedüli szervezetként fogja össze a magyar lovasturisztikai szolgáltatókat. Szakmai érdekvédelmi szervezetként 1998 óta működik. Alapítói nagy múlttal rendelkező lovas szakemberek, közülük is kiemelt jelentőséggel bír az elnök, Lóska János, aki több, mint 40 éves lovas múlttal rendelkezik, lovastúrák vezetésében az egyik legtapasztaltabb szakmai vezető az országban. Az elnök szavaival élve, az MLTKSZ legfontosabb feladatai és eredményei „a hazai lovaságazat fejlesztése, ezen belül is kiemelten a lovas létesítmények rendszerbe foglalása és piacra jutásuk előmozdítása, továbbá a szolgáltatások minőségének javítása, a szolgáltatók továbbképzésének megszervezése, ennek következtében a vendégkör növelésére, és a lovas létesítmények eredményes működésének elősegítése” (Lóska, 2022: 4.o.).

Az MLTKSZ részt vett a lovas szolgáltató tevékenységről szóló 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet megalkotásában, szakmai tanácsadóként és végrehajtóként is. Az MLTKSZ hatáskörébe tartozik a lovas szolgáltatók kötelező nyilvántartásba vételéhez szükséges lovak alkalmassági vizsgáztatása. A NÉBIH megbízásából a szervezet kijelölt szakemberei végzik a vizsgáztatást Magyarországon. A jogszabályban előírt eljárást, azaz a lovak alkalmassági vizsgáját minden lovas szolgáltatásban részt vevő ló esetében kötelezően el kell végezni, a hatósági engedély egyik előfeltétele (Lóska, 2022).

Az alkalmassági vizsga része a ló viselkedésbírálata, kondícióvizsga, díjlovaglás, futószáras munka, készségvizsga, engedelmességi vizsga. A lovak alkalmassági vizsgájához tartozó kitétel, hogy a szolgáltatásban résztvevő ló rendelkezzen megfelelő azonosítóval és lóútlevéllel, minimum négyéves kort betöltötte, csak kanca vagy herélt ivarú lehet, megfelelő kondícióban és egészségügyi állapotban kell lennie, hatályos állategészségügyi előírásoknak meg kell felelnie.

A köznyelvben lovadatorvényként ismert rendelet kiterjed a lovas szolgáltató részére előírt szakképesítésre, a szolgáltatásban résztvevő lovak tartási körülményeire: az istálló és a karámok méretére és felszereltségére, biztonsági előírásokra. Ledefiniálja a lovas szolgáltató tevékenység fogalmát, és az ide tartozó tevékenységi köröket: a lovagoltatást, lovas oktatást, lovasterápiát, fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatást, terep- vagy túralovaglást, fogathajtást és fogathajtás oktatást, lovas bemutatót. A lovasterápiára vonatkozóan külön követelményeket állít fel.

Személyes véleményem szerint a törvény kidolgozása hiánypótló és feltétlenül szükséges intézkedés volt. Az alkalmassági vizsga nagyon hasznos, mert egy elvárható minimum szintet teljesítenie kell a lovaknak ahhoz, hogy megfelelőek legyenek lovagoltatási célokra, ezáltal minőségi és biztonságos lovas szolgáltatást tudjanak nyújtani.

A kormány 2013-ban a 31/2013. (VIII. 9.) NGM rendelettel módosította a lovas szolgáltató tevékenységekre vonatkozó jogszabályt. Szigorítottak a lovakkal szembeni elvárásokon, külön kikötés, hogy csak ismert származású egyedek vehetnek részt a lovas szolgáltatásban. Az újonnan induló lovardáknak minimum öt, érvényes alkalmassági lóval kell rendelkezniük. A módosítást sok lovas nem támogatta, ugyanis ezzel kiszorították az ismeretlen származású lovakat a lovasoktatásból, és több kisebb lovas szolgáltató, ahol kevesebb lóval rendelkeztek kiesett a tevékenységi körből. 2013-ban aláírásgyűjtés is indult a rendelet módosításának érdekében, sikertelenül (Magyar, 2013).

A meglátásom az, hogy az elgondolás jó volt, fontos lenne visszaszorítani az ismeretlen származású egyedek szaporítását és használatát a tudatos szelekcióval és tenyésztéssel szemben ahhoz, hogy kontrollált körülmények közt működhessen a hazai lótenyésztés. Azonban lovas tapasztalataim azt mutatják, hogy nem feltétlenül a ló származása határozza meg a lovas szolgáltatásban használhatóságát és alkalmasságát, így, ha egyébként a ló az alkalmassági vizsgát teljesíti, nem lenne szükséges kizárni a rendszerből. A kötelezően előírt minimum létszámra vonatkozóan pedig úgy látom, hogy a hazai lovardák, lovas létesítmények nagy része még nem nőtt fel ehhez a feladathoz, sok a kisebb méretű vállalkozás, ahol gazdaságosan csak kevesebb lóval tudnak üzemelni.

A MLTKSZ dolgozta ki a patkós minősítési rendszert a lovas szolgáltatók osztályozásában, minőségügyi rendszerezés céljából. A patkós minősítés önkéntes alapon történik, nem hatósági előírás, viszont egy magasabb piaci kategóriába sorolja a minősítéssel rendelkező szolgáltatókat. Jelenleg megközelítőleg 300 patkós minősítéssel rendelkező lovarda, lovas szolgáltatóhely működik hazánkban.

2.5.6 A lovasturizmus stratégiai Magyarországon

Az MLTKSZ dolgozta ki az elmúlt évtizedekben a lovas ágazatot érintő programokat, Magyarország Kormányának megbízásából.

A legfontosabb programok az alábbiak voltak:

- Széchenyi Terv – Lovasturisztikai Alprogram 2001;
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia – Lovas turizmus Termékfejlesztési Stratégia (2007-2013);
- Kincsem – Nemzeti Lovas Program (2012), ami a 1061/2012 (III.12.) Kormány határozat részét képezte;
- Az Erdőtörvény (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról) 2013-as módosítása, mely lehetővé tette a szabad lovaglást és kerékpározást az erdők területén.

A lovasturizmus szempontjából a Kincsem Nemzeti Lovasprogram legfontosabb ezek közül. Ez egy országos fejlesztési program, melyet a magyar kormány 2012. februárjában fogadott el, és fő célja a lóhasználat és a lovas tevékenységek fejlesztése, illetve annak elősegítése, hogy Magyarországot Európa vezető lovasturisztikai régiójává váljon. A program a lovaságazat működőképességének fenntarthatósága, és állapotának javítása érdekében került kialakításra (Nemzeti Lovas Program, 2012).

Az alábbi területeket fogja át a program:

- Lótenyésztés;
- Nemzeti lovaskultúra oktatása a köznevelés rendszerében;
- Magyarország, a szabad tereplovaglás európai régiója;
- Lovassport;
- Lóversenyzés;
- Kapcsolódó területek;
- Szakoktatás és lovas szakemberképzés;
- Egységes, hatékony állami vagyongazdálkodás;
- Kiemelt létesítményfejlesztések;
- Lovaságazati marketing.

A program célterülete a lovasturisztikai mutatók irányú változása, a lovas vállalkozások minőségi és létszámbeli fejlődése. Ezt rendszerezéssel, az új magyar modell kialakításával kívánja elérni, ami figyelembe veszi országunk adottságait, és később az egész Kárpát-medencére kiterjedő hálózatot kíván létrehozni, ami össze van kötve a turisztikai attrakciókkal és a bekapcsolódó szolgáltatókkal. Az MLTKSZ elnökének megfogalmazása szerint *„a lovasturisztikai szolgáltatások terén elengedhetetlen az egységes termékskála kialakítása és a széttaprózott lovasszolgáltatások országos rendszerbe történő beillesztése”* (Lóska, 2022: 8.o.).

A program a világon egyedülálló, közel tízezer kilométer kiterjedésű úthálózatot kíván kiépíteni ennek érdekében. Kiemelt jelentőségű része a hagyományok őrzése, és a magyar lófajták előtérbe helyezése, ezzel is hangsúlyozva a nemzeti értékek megőrzésének fontosságát.

Az Eurohorse lovas útvonalhálózat kiépítése is a Nemzeti Lovas Program részét képezi. Első körben az Észak-Magyarországi és az Észak-Alföld régiókban kerültek kialakításra útvonalak és új lovas megállóhelyek. Az útvonal az Eurohorse1 nevet kapta. A program európai uniós finanszírozásból, a GINOP-7.1.2-15-2017-00016 azonosítószámú projekt keretén belül került megvalósításra. A többi régión átvonuló útvonalakat a későbbiekben tervezik kialakítani.

Az Eurohorse lovas barangoló az MLTKSZ lovasturisztikai fejlesztése, weboldal, kiadványok és egy telefonos applikáción készült hozzá, amiken keresztül elérhető a hozzá tartozó térkép. (8. ábra) Tematikus útvonalakat kínál a kisebb tájegységeken, tartalmazza az útközben megtalálható lovas szolgáltatókat, szálláshelyeket, megállópontokat, vendéglátó egységeket és programlehetőségeket.

8. ábra: Lovastúra hálózat Észak-Magyarországon és az Észak-Alföld tájain

Forrás: Eurohorse – Lovas Barangoló (2023)

3. SAJÁT KUTATÁS

3.1 Anyag és módszer

Saját kutatásom első lépéseként országos szintű kérdőíves felmérést végeztem lovasturizmus témakörében. Ezzel párhuzamosan terepbejárásokat folytattam a Heves vármegyei lovardákban, mélyinterjúkat készítettem a tulajdonosokkal a lovas szektor jelenlegi helyzetéről, jellemzőiről és jövőképéről. Ezt követően a vizsgált térséget kutattam. Interjút készítettem Recsk polgármesterével településfejlesztésről, turizmusról és lovasturizmusról. A helyi lakosok véleményére is kíváncsi voltam, ezért a személyes megkeresések sikertelensége után kérdőíves felmérést készítettem, hogyan viszonyulnának hozzá, ha Recsken egy lovasturisztikai vállalkozás indulna el, milyen a hozzáállásuk a turizmushoz, és milyen hatással lenne mindennapi életükre.

Hipotézisek

- Feltételezem, hogy magyarországi viszonylatban a rendszeres lovaglás és a lovassportok egy szűkebb réteg hobbiája, annak anyagi vonzatai miatt.
- Feltevésem szerint ennek ellenére sokan érdeklődnek iránta, lenne rá kereslet, ha kedvezőbbek lennének a feltételek, és szélesebb körben ismertek lennének a lovas lehetőségek.
- Elképzelésem alapján a tereplovaglás, lovastúrázás egy fenntarthatóbb, nagyobb tömegek számára alkalmas része lenne a lovas ágazatnak, ha jobban ki lennének építve a túraútvonalak, több szolgáltatás és együttműködés kapcsolódna hozzá.
- Feltételezésem alapján, egy lovas vállalkozás hozzá tud tenni egy vidéki térség, falu értékeihez és fejlődéséhez, ha az ott élők is támogatják a tevékenységet.
- Feltételezem, hogy a Kürti völgyi lovastanya működőképes lehetne Recsken, és mind a tulajdonosok, mind a helyi lakosok profitálnának a működéséből.

Országos szintű kérdőíves kutatásom során a vidéki turizmus és a lovasturizmus aktuális helyzetéről kívántam információt gyűjteni, felmérni, hogy mennyire van igény a turizmus ezen ágára napjainkban. Ennek érdekében közösségi oldalakon, ismerősi körömben, lovas csoportokban és turizmussal foglalkozó oldalakon terjesztettem. A kérdőívet (részletesen ld. 1. sz. melléklet) a Google Űrlap program segítségével készítettem el, és tettem nyilvánossá a kitöltők számára.

A kérdőíves kutatás célja turisztikai, utazási szokások felmérése, az átlagos költési hajlandóság feltérképezése, a lovasturizmus és a vidéki-falusi turizmus népszerűségének vizsgálata, és a lovasturizmus jelenlegi tendenciáinak, irányzatainak feltárása.

Előzetes feltételezésem szerint, a lovasturizmus az utóbbi néhány évben veszített népszerűségéből, egyre szűkebb réteg tudja igénybe venni a lovas szolgáltatásokat, ennek elsősorban gazdasági, anyagi okai lehetnek. Akiket mégis vonz a turizmus ezen ága, inkább alkalmi vendégek, ritkábban tehetik meg, hogy eljárjanak lovagolni, egy igazán szűk réteget leszámítva, akiknek viszont mindennapjaik része a lovaglás, és akár saját lovat is tartanak.

A kérdőív összesen 27 kérdésből állt, zárt és nyitott kérdéseket egyaránt tartalmazott. A kiértékelés szempontjából a zárt kérdésekkel egyszerűbb volt dolgozni, viszont a nyitott kérdések önálló válaszadásra adtak lehetőséget a kitöltőknek. Voltak felelet-választós, és több válaszadási opcióval ellátott kérdések is. Néhány kérdésnél hagytam lehetőséget az egyéb megjegyzés, hozzáfűzni való kifejtésére is. Előfordultak ellentmondásos válaszok, azonban így is könnyen ki lehetett értékelni. A kérdőívet három részre osztottam: az első szakasz 4 darab általános, turisztikai jellegű kérdésből állt; a második szakasz 17 darab lovasturizmusra irányuló kérdést foglalt magában; az utolsó szakaszban pedig 6 darab statisztikai, demográfiai jellegű kérdés volt. A kérdőívet 2022.08.15.-én indítottam el, és internetes közösségi média felületeken, valamint lovas közösségekben kívántam népszerűsíteni. Ismerősi körömben, lovas szakmai fórumokon, és turisztikai csoportokban is megosztottam. Mivel minél több potenciális válaszadóhoz szerettem volna eljuttatni, ezért 2 hónapig volt lehetőség a kitöltésre, tehát 2022.10.15.-én került sor a lezárására. Ez idő alatt 345 főt sikerült bevonni a megkérdezésbe.

A kérdőíves megkérdezést követte a személyes interjúk készítése. A kutatás során a potenciális lovas vállalkozások feltérképezése után felvettem a kapcsolatot a Heves vármegyében működő lovardákkal és lovas szolgáltatókkal, azonban közülük csak négygyel sikerült a személyes interjút megvalósítani: a Hevesen működő Kasper Lovastanyával 2022.08.10.-én, a sarudi Huculudvar Lovasközponttal 2022.08.15.-én, a Felsőtárkányban üzemelő Egeresvölgyi Lovastanyával 2022.08.26.-án, valamint a verpeléti Kicsi Lak Vendégházzal és Lovas Szolgáltatóhellyel 2022.09.15.-én. Mindegyik interjú személyes volt, a megkérdezett lovarda helyszínén került lebonyolításra.

A 2.sz. melléklet szemlélteti a megkeresett 16 Heves vármegyei lovas szolgáltatóhely, valamint az ezek közül interjúban résztvevő 4 lovarda arányát.

Az alacsony arányú részvétel egyik oka, hogy a kilistázott lovardák közül már több bezárt, felszámolás alatt van, vagy pedig szűkítették a szolgáltatási kört, és nem működnek már ilyen értelemben lovas szolgáltatóként. Volt olyan vállalkozás, ahol nem szerettek volna részt venni a kutatásban, vagy pedig idő és kapacitás hiány miatt nem tudtuk összeegyeztetni az interjút.

Az interjúk 15 kérdésből álltak (az interjúvázlatot ld. 3. sz. melléklet), de természetesen további, a beszélgetés közben felmerülő kérdéseimre is választ kaptam. A megkérdezés részét képezte a szolgáltatás általános felmérése: a vállalkozás jellege, méretei, fő profilja, a nyújtott lovas és nem lovas szolgáltatások, helyi és lovas vállalkozások közötti együttműködések feltérképezése, a megkérdezett szolgáltatás hatásának vizsgálata a településfejlesztésre és a helyi lakosok életére, a lovas ágazat tendenciái az ebben dolgozók tapasztalatai alapján, és az adott szolgáltatás fejlesztési potenciálja, jövőképe.

A vármegyében fellelhető lovardák tanulmányozása után a vizsgált helyszínen, Recskén folytattam kutatást. Kutatásomhoz kapcsolódóan volt szerencsém egy személyes mélyinterjút készíteni Recsk jelenlegi polgármesterével, Nagy Sándorral, a településfejlesztés, a turizmus és a lovasturizmus kérdéskörében. Erre 2022.08.15.-én került sor a Kossuth Lajos út 165. címen található Polgármesteri Hivatalban Recskén. Az interjú során az előzetesen összeállított, 20 soros kérdéssoron mentünk végig (az interjúvázlatot ld. 4.sz. melléklet). A településfejlesztés kérdései a falu jelenlegi helyzetét, az erősségeit és gyengeségeit, a jövőképét, a gazdaságfejlesztési kezdeményezéseket, a pályázati lehetőségeket, a helyi közösség jellemzőit, és a térségi együttműködésekkel érintették. Turizmus és lovasturizmus szempontjából átbeszéltük Recsk helyzetét turisztika terén, a működő vállalkozásokat, a helyi attrakciókat és látnivalókat, rendezvényeket, a turizmus pozitív és negatív hozadékait, a polgármester véleményét a lovasturizmusról és annak hatásairól, illetve arról, hogy milyen hatása lenne egy újonnan induló lovas vállalkozásnak a falu szempontjából, és milyen együttműködésekkel tudnánk megvalósítani.

Az ezután következő helyi szintű felmérés célja a vidéki turizmus, és elsősorban a lovasturizmus témakörének és igényének felmérése volt Recskén. A helyi lakosok véleményét, hozzáállását szerettem volna feltérképezni. Először személyes interjú formájában szerettem volna megkérdezni a helybelieket, azonban akadályokba ütköztem, kevésbé voltak elfogadóak a személyes megkereséssel kapcsolatban. Emiatt döntöttem végül az internetes kérdőív formátum mellett, mely térben és időben is egyszerűsítette a megkérdezés folyamatát.

A kérdőívem terjesztésében sokat segített a korábban meginterjúvált polgármester, Nagy Sándor. Megosztotta az önkormányzat oldalán, és a saját közösségi média felületén is. Erre 2023.01.28.-án került sor Recsk közösségi média felületén, és 1 hónap állt rendelkezésre a kitöltéshez. A 2481 fős településről összesen 102 háztartást sikerült megkérdezni 19 kérdésből álló kérdőívemmel (ld. 5.sz. melléklet). A megkérdezés 2023.02.28.-án zárult. A településen jelentős számú az idősebb korú lakos, akik kevésbé aktívak az internetes és közösségi média felületen, így előzetes feltételezésem az volt, hogy inkább a fiatalabbakhoz, aktív korúakhoz fog eljutni a kérdőív. Előzetes, személyes felmérésem alapján megállapítottam, hogy a lakosság egy része elzárkózott a kérdőívtől, bizalmatlanok voltak bármilyen jellegű megkérdezéssel szemben.

A recski lakosok körében lefuttatott kérdések az országos megkérdezéshez hasonló módon épültek fel, első körben a településhez kapcsolódó kérdéseket tettem fel, majd tértem át a turizmus, és lovasturizmus témakörére. A demográfiai kérdéseimet a végén tettem fel. Zárt és nyitott kérdéseket egyaránt alkalmaztam.

Végezetül szerettem volna egy személyes interjút készíteni a Magyar Lovasturisztikai Közhasznú Szövetség elnökével, Lóska Jánossal a lovasturizmusról, a Kincsem Nemzeti Lovas Program értékeléséről, az Eurohorse útvonalról, és a lehetséges csatlakozási opciókról. Az interjút sajnos nem sikerült megvalósítani az elnök úrral időhiány miatt, így végül a szövetség titkára volt segítségemre, aki az Eurohorse kiadványokhoz és Lóska János 2022-es tanulmányához adott hozzáférést, ami a témában íródott.

3.2 A vizsgált helyszín bemutatása

3.2.1 Recsk bemutatása

Recsk nagyközség az Észak-magyarországi régióban, Heves vármegyében, a Pétervásárai járásban található (9. ábra).

A Központi Statisztikai Hivatal legutolsó hiteles 2011-es népszámlálás adatai szerint a település teljes területe 45 négyzetkilométer.

9. ábra: A Pétervásárai járás elhelyezkedése Magyarországon belül

Forrás: Saját szerkesztés, TEIR Járások adatbázis alapján (2023)

Földrajzi szempontból a Parád-Recski medencében fekszik, Gyöngyöstől 34 km-re, Egertől 25 km-re. Távolsága Budapesttől 115 km, autóval megközelítőleg 2 óra alatt elérhető a 24-es számú főútvonalon (10. ábra).

A Kisterenye–Kál–Kápolna-vasútvonal is áthalad a településen, mely korábban lakossági forgalmat is bonyolított, azonban a 2007-es magyarországi vasútbezárások után leállították a személyszállítást a vasútvonalon, jelenleg csak teherszállítás működik az útvonalon.

A vármegyén belül a Pétervásárai járáshoz tartozik, azon belül is a déli mikrokörzethez, és a Parádsasvár, Parád, Bodony, Mátraballa, Mátraderecske, Sirok, Szajla, Terpes falvakból álló településcsoport térszervező településének számít. A járás kiemelten hátrányos helyzetű besorolással rendelkezik. (Recsk Nagyközség Önkormányzata, 2013)

10. ábra: Recsk földrajzi elhelyezkedése

Forrás: Saját szerkesztés, a TEIR Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás alapján (2023)

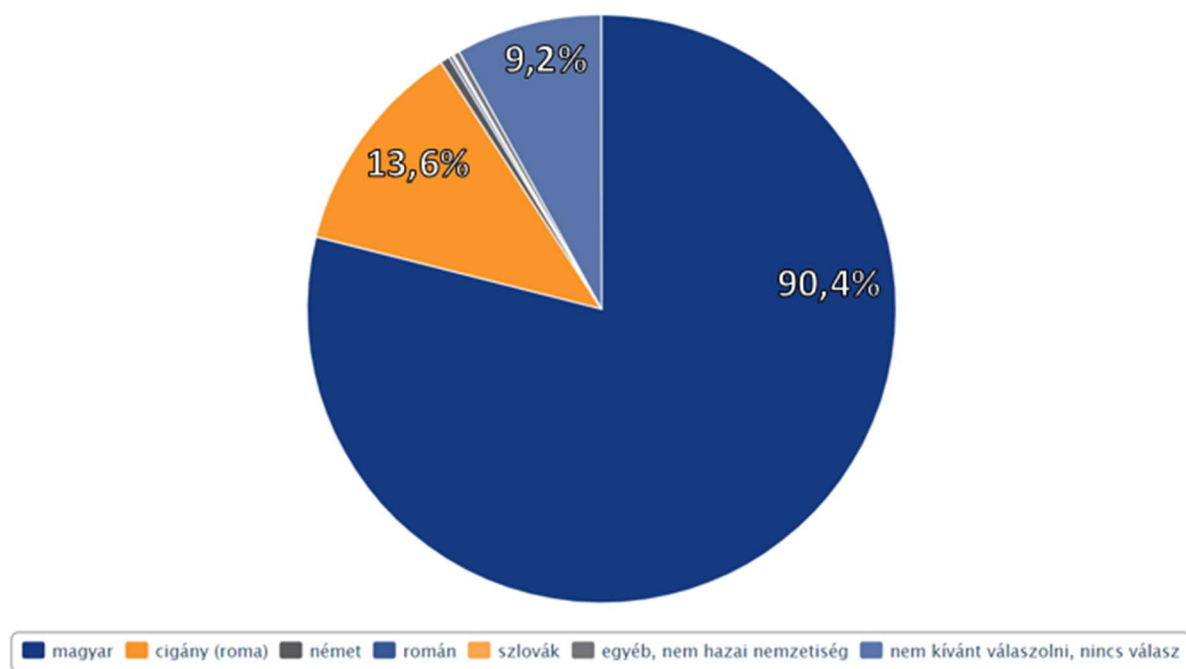
Lakónépessége az év végi adatok szerint 2797 fő volt. 2022-re a KSH becsült adatai alapján ez a szám 2481 főre csökkent (3. táblázat). A település területe nem változott. A lakások száma nem mutat nagy eltérést a vizsgált tíz-tizenegy év távlatában.

3. táblázat: Recsk lakónépessége, a lakások száma és területe, 2011,-2022 (fő, db; ha)

Időpont	Lakónépesség	Lakások száma	Területnagyság (ha)
2022. 01. 01.	2481	1298	4537
2011. 10. 01. (a népszámlálás időpontjában)	2797	1296	4537

Forrás: Saját szerkesztés, KSH 2022. évi és 2011-es népszámlálási adatok alapján, 2023

Nemzetiségi megoszlás szempontjából a település lakosságának 90,4%-a vallotta magát magyarnak a 2011-es népszámlálás során, a legjelentősebb kisebbség a roma, 13,6%-kal, de a válaszadók 9,2%-a nem kívánt válaszolni, vagy több nemzetiséghez tartozónak vallotta magát (11. ábra).

Egy személy több nemzetiséghez is tartozhat, ezért az arányok összege esetenként meghaladhatja a 100%-ot.

11. ábra: Recsk lakóinak nemzetiség szerinti megoszlása, 2011 (%)

Forrás: KSH 2011-es népszámlálás

2013 óta Parádsasvárral közös önkormányzati hivatallal rendelkezik, melynek székhelye Recsken van, a Recski Közös Önkormányzati Hivatal a Kossuth Lajos út 165. címen; Parádsasváron pedig kirendeltsége. Roma nemzetiségi önkormányzattal is rendelkezik (Recski Közös Önkormányzati Hivatal, 2012).

A település jelenlegi polgármestere Nagy Sándor (Nemzeti Választási Iroda, 2019).

Földrajzi szempontból Recsket a Mátra hegység determinálja. A Kárpátok hegyvonulatának legbelső íve az Északi-középhegység, ennek tagja a vulkanikus eredetű Mátra. A hegység 900 négyzetkilométeren terül el, közvetlenül a Cserhát és a Bükk-hegység között. Itt található hazánk legmagasabb csúcsa, a Kékes 1014 méteres magasságával (Mezősi, 2015). A Mátra is több részre tagolódik, melyek a következők: a Cserháttal határos Nyugati-Mátra, aminek legmagasabb csúcsa a Muzsla; a hegység központi része, a Magas Mátra, ami a Kékes és Mátrabérc tömbjeit foglalja magában; a Keleti-Mátra, ami a Sas-kötől fokozatosan lealacsonyodó főgerinc és a Tarna völgyénél és véget; valamint a Mátraalja, ami lankás átmeneti terület az Alföld és a hegyvidék között, Abasár és Gyöngyös térségében. A Keleti-Mátra északi lábánál helyezkedik el Recsk, a Parádi - Recski medencében (Marosi- Somogyi, 1990). A Tarna Recsk legjelentősebb patakja, keresztül folyik a falu központján.

A térségre jellemző talajtípus az agyagbemosódásos barna erdőtalaj, a csernozjom, ami mechanikai szempontból agyagos vályogból és vályogból tevődik össze, gyenge vízvezető és viszonylag erős víztartó képesség jellemző rá. (Mezősi, 2015). Jelentős erdőterületek találhatóak a település közigazgatási területén és környezetében, jellemzően tölgyesek, bükkösök és fenyőerdők.

Recsk Magyarországon is jelentős érckészletekkel rendelkezik, elsősorban rézből, és közel kétszáz éves bányász múltra tekint vissza. A Lahóca hegyen 1850 óta folytattak kutatást és kezdték meg a termelést, a terület kiterjedt része ércben gazdagnak bizonyult. A 20. század elején további ércben gazdag lelőhelyeket fedeztek fel, így ismét fellendülésnek indult a recski ércbányászat, a háborús időszakot leszámítva egészen 1979-ig, ekkorra azonban a Lahóca bányaterülete kifogyott. A 1960-as években felfedezték az úgynevezett „hintett-porfíros ércesedést”, ami forradalminak számított, az ország legjelentősebb ásványi nyersanyag vagyona lehetne. A rézbánya területe jelentős réz-, cink-, ón- és aranylelőhely (Lidbert et al., 2020).

A termelőüzemmé fejlesztése azonban nem vált valóra gazdasági okok miatt. 1998-ban döntés született a mélyszinti bányaterületet vízzel való elárasztásáról, és az üzem 2000-ben végérvényesen bezárt. Az elmúlt két évtizedben többször felmerült az újra nyitás lehetősége, illetve külföldi befektetők is érdeklődtek a bánya iránt, azonban mindezidáig nem valósult meg egyik projekt sem. A település és a térség lakóit meglehetősen negatívan érintette a bánya bezárása, mivel az egyik legnagyobb munkáltatónak számított, rengetegen veszítették el munkahelyüket, biztos megélhetésüket a bányászat befejezésével.

A kőbányászat napjainkban is jelentős Recskén, a Csákány-Kő területén üzemeltet elsősorban andezittartalmú követ termelő bányát a Colas Északkő Kft., mely a francia tulajdonú Colas cégcsoport tagja. Recsk területén több, kisebb kőbánya is található.

Recsk és környékének turisztikai értékleltára

Személyes tapasztalataim azt mutatják, hogy Recsk hallatán a legtöbb embernek történelmünk egyik fekete foltja, a recski kényszermunkatábor jut eszébe, esetleg a bányász múlt, azonban az itt élők számára sokkal többet jelent.

Recsk a Mátra hegyvonulatai közt megbújó falu a Palócföld szívében, páratlan környezetben, csodás természeti értékeket rejt, palóc hagyományokkal rendelkezik, jóval túlmutat a

munkatábor szomorú emlékéen. A turizmusban rejlő lehetőségeket kihasználva szélesebb körben is ismertté lehetne tenni a település másik arcát.

Turisztikai adottságai kitűnőek lennének természeti és ember alkotta környezet tekintetében egyaránt. Főbb látnivalói az alábbiak: a Nemzeti Emlékpark (volt kényszermunkatábor), a Bányászati Kiállítóhely, a Palóc Tájház, a Búzás völgyi tó és a Jámbor Vilmos Arborétum. A Mátra erdei remek túrázási lehetőséget biztosítanak a természetkedvelőknek (Recsk Településfejlesztési Konceptiója, 2016). Található pár vendéglátó egység is, azonban e téren még fejlesztésre szorul a település. A községben az elmúlt évek során európai uniós támogatással megvalósultak ugyan fejlesztések, de e téren még további intézkedések lennének szükségesek.

A Nemzeti Emlékpark, mely a volt recski kényszermunkatábor területén létesült, a falu leghíresebb történelmi jellegű látványossága, s megkerülhetetlen, ha Recsk neve szóba kerül. Helyi lakosként kissé negatívak az érzéseim azzal kapcsolatban, hogy Recsk hallatán az emberek többségének ez a hely jut eszébe először, nem pedig a gyönyörű természeti környezet és a többi nevezetesség, azonban az emlékezést is fontosnak tartom.

Recsket a „magyar gulagnak” is nevezik, ugyanis a kommunista diktatúra alatt a Magyar Államvédelmi Hatóság szovjet mintára kényszermunkatábort létesített Recsk Csákánykő részén, ami 1950 és 1953 között működött. Itt tartották fogva a rendszer ellenségének bélyegzett politikusokat, értelmiségieket, földbirtokosokat, illetve bárkit, akit gyanús elemnek ítélt meg (Észak-Hevesi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület, 2015). A leghíresebb fogvatartott Faludy György költő, akinek visszaemlékezéseiből részletes képet kaphatunk a munkatábor borzalmairól. Az 1988-ban megalapított Recski Szövetség emlékművet állíttatott az elhunytaknak és a megpróbáltatásokon átesett túlélőknek. Ezután került kialakításra az emlékpark, ahol rekonstruálni próbálták az egykori munkatábort, itt több kiállítás és egy valóság-hű barakk is megtekinthető. Az emlékpark körülbelül 6 km-re található a falu központjától, autóval jól megközelíthető, az útirányt végig táblák jelzik. Egész évben látogatható (Recsk község weboldala, 2023).

A Bányászati Kiállítóhely a település bányász múltját mutatja be, állandó bányászati kiállításnak ad otthont, illetve egy ásvány gyűjtemény is megtekinthető. A kiállítás elsősorban az ércbányászatot hivatott bemutatni, fotó dokumentációkkal, a bányászott ércfélékkel, régi eszközökkel és bányagépekkel. Az épület egyben művelődési házként is funkcionál, rendszeresen szerveznek itt közösségi eseményeket a falu lakóinak. A múzeum egész évben

látogatható hétköznapiokon, és szervezett idegenvezetés is kérhető a bányászati kiállításra és a Nemzeti Emlékparkba is.

Recsk másik nevezetessége a palóc tájház, mely 1910-ben épült, és őrzi Recsk palóc múltját, műemléki védelem alatt álló épület. Úgynevezett szalagtelken épült, fésűs beépítésű, szinte eredeti formájában került megőrzésre. Egy pitvarkonyhából és egy előszobából áll, búbos kemence és a falusi élet eszközei is megtekinthetők benne. A bútorzata hagyományos palóc, piros rózsákkal díszített. Az ország egyik legrégebbi ilyen jellegű tájházának számít. (Bakó, 1981). A tájház Hevesi Háziipari Szövetkezet fenntartásában működik, egész évben látogatható. Recsk népi öröksége a „recski vagdalásos” vagy kalodás hímzés. Időnként rendeznek hagyományőrző programokat a tájházban, ahol meg lehet tekinteni, hogyan készülnek ezek a hagyományos hímzések, illetve a palócföldi hímzett népviseletet bemutató babákat is megcsodálhatjuk. Ezeket az időszakos programokat elsősorban a Csillagvirág Népművészeti Egyesület és a Palócút Egyesület rendezi (Recsk község weboldala, 2023).

Recskben található egy úgynevezett „csevice” kút, mely gyógyhatású vizéről ismert, és népszerű a turisták körében. A Mátrában lezajlott utóvulkáni működés következményeként alakultak ki az úgynevezett csevice források, amik szénsavas, savanyú gyógyvizet szolgáltatnak. A szomszédos Parádon több ilyen forrás is megtalálható, a parádi kénes gyógyvizet már több mint 200 éve használják különféle emésztőszervi megbetegedések kezelésére, közismert gyógyvíz. A recski csevice forrásnak ugyanilyen kedvező egészségre gyakorolt hatásai vannak, ám kevésbé ismert. A szintén Csevice nevet viselő patak mellett található, szabadon felkereshető. A kút felújított állapotú, vizét az Önkormányzat bevizsgáltatta.

Véleményem szerint Recsk és a környék egyik legszebb természeti kincse a Búzásvölgyi tó, mely az utóbbi időben felkapott lett a horgászok körében, és a kirándulók számára is remek úti cél lehetne. A tavat 1972-ben alakították ki a Búzásvölgyi patakra épített völgyzárógát segítségével. A tó hossza kb. 2,5km, de keskeny. Vízfelülete 54 hektár. 1992 óta hasznosítják horgászati célra. Rengeteg halfaj megtalálható benne, horgászbérlet és napijegy vásárlására is van lehetőség. A tó gyalogosan vagy gépkocsival is körbejárható, biciklisek vagy lovastúrázók számára is kiváló kirándulási lehetőség lehet. A körbevezető úton rengeteg fa van, melyek nyáron árnyékot biztosítanak, a sátorozáshoz is ideális a terep, a pázsitot szépen karbantartják a tó üzemeltetői. A Szajla irányába tartó, a helyiek által Vörös-útként emlegetett murvás úton el lehet jutni a tó fölé magasodó dombokra, ahonnét remek kilátás nyílik a falura és a Mátra hegyvonulataira, köztük Kékestetőre is, mely így igazán vadregényes látványt nyújt.

A tóparton található az üdülőtelep, számos nyaralóval, hétvégi házzal, melyek közvetlenül a tópartra néznek, gyönyörű, panorámás kilátással rendelkeznek. Ezeket a nyaralókat leginkább magáncélra hasznosítják a tulajdonosok, jelenleg vendéglátással, szálláshely szolgáltatással senki se foglalkozik. Meglátásom szerint ez egy kiaknázatlan turisztikai lehetőség. Sajnos a tó leginkább csak a környékbeliek és a régóta idejáró horgászok körében ismert, szélesebb körben kevésbé, holott a Mátra által körülölelt völgyben elterülő tó remek úticél lehetne a természetjárók, pihenésre vágyók számára is, akár az ország távolabbi részeiről is (Recsk Településfejlesztési Konceptiója, 2016). Lovasturizmus céljából is látok lehetőséget a tóban, a páratlan természeti szépség, nyugodt környezet, lóval jól bejárható utak adottak a tó körül, sőt, akár hosszabb, több órás túrákat is lehetne szervezni a tavat érintve, akár Recsk, akár más, szomszédos települések irányába. Ez igazán azok számára lehet vonzó, akik el szeretnének vonulni a világ elől, például városi emberek számára, akiket érdekel a lovasturizmus, és ki szeretnének szakadni a stresszes mindennapokból, visszavágnak a természetbe.

Recsktől délre kb. 2,5 km-re fekszik a Jámbor Vilmos arborétum, mely 1975-ben védetté lett nyilvánítva kerttörténeti jelentősége miatt. Területe 4,58 hektár, Recskről gyalog, a sárga jelzésű turistaúton közelíthető meg. Létrehozása Jámbor Vilmos főhercegi kertész nevéhez fűződik, aki a Recsk és Parád között húzódó gesztenyefasorok kialakításáért is felelt. A kertész 1876-ban Recsk mellett kapott nemesi birtokot, ahol életének harmadát töltötte. Virágzó, exotákban gazdag csemetekertet, európai hírű gyümölcsöst, nemes magokat termő kertészetet, tízezres rózsakertet és faiskolát hozott létre. A telepítés előtt talajtani vizsgálatokat végeztetett. Ennek ismeretében hozatott elsősorban örökzöld, európai, kaukázusi, észak-amerikai és ázsiai fa- és cserjefajokat. Megtalálható volt itt mamutfenyő, babérfa, ámorfa vagy másnéven gyalogakác és paratölgy, messziföldről származó ciklámen, jázmin, Lumnitzer-szegfű és egy hatalmas rózsakert (Kárász – Salamon, 1984). A virágzó kertészet a történelem viharjaiban szétzilálódott, szinte teljesen elpusztult, később az arborétum területén felszaporodott az akácos. Sajnos az arborétum az elmúlt években szinte feledésbe merült, valószínűleg a legtöbb Recskre látogató még nem is hallott a létezéséről. 2016-ban egy nagy összegű adománynak és pályázati hozzájárulásnak hála, elkezdődött a négy és fél hektáros park újjáépítése, táblákat és turistajelzéseket helyeztek ki, kitisztították az utakat, így már könnyebben meg lehet közelíteni az arborétum területét.

A környező települések turisztikai látnivalóit, turisztikai értékleltárát szeretném bemutatni az alábbiakban.

Parádfürdön a Cifra Istálló és Kocsimúzeum a legismertebb látványosság, gróf Károlyi György építtette az 1800-as évek végén, uradalmi istállónak. Rendkívül impozáns, díszes, belül vörös márvánnyal díszített épület. 1971 óta kocsimúzeumként is működik. Rengeteg különböző típusú lovaskocsi és hintó található itt, valamint lószerszámok és kocsigyártáshoz használt eszközök. Korábban lovarda is üzemelt az istállóban, ma a szilvásvárad Állami Ménesgazdaság kezeli az épületegyüttest (Recsk község weboldala, 2023).

A parádfürdői őspark, melyet Jámbor Vilmos tervezett, egy sétálópark a pihenni vágyóknak. Itt található Mátra legidősebb tölgyfája, a Rákóczi fa, melynek becsült életkora 350 év. A helyi hagyományok szerint II. Rákóczi Ferenc fejedelem ehhez a fához kötötte ki lovát Felvidékre tartó útja során.

A gesztenyefasor Recsk és Parád között a két szomszédos település természeti látványossága, amely több, mint 100 évvel ezelőtt került kialakításra. A Károlyi család öröksége, szintén Jámbor Vilmos munkája. Egykor Recsktől Parádsasvárig kísérte az utat, mára sajnos csak a fák töredéke maradt meg, helyi jelentőségű természetvédelmi értéknek számítanak.

A parádsasvári Károlyi-kastély Ybl Miklós tervei alapján 1881-ben épült, neoreneszánsz stílusú vadászcastély, amely ma felújítva régi fényében pompázik és ötcillagos szállodaként működik. A kastély előzetes egyeztetés után látogatható.

A parádsasvári üveggyár közel 300 éves múltat tekint vissza, melynek elődjét II. Rákóczi Ferenc alapította. Sajnos a nagy múltú visszatekintő üveggyárat 2005-ben végleg bezárták. Az itt készülő termékek egyedi technikát igényeltek. Az üveggyár örökségét Üveghuta, vagy másnéven Üvegmanufaktúra Kft., viszi tovább, mely az egykori gyár szomszédságában található. Itt manufaktúrális körülmények között egyedi üvegtárgyakat készítenek. A vállalkozás mellett megtekinthető egy kisebb múzeum, mely bemutatja az üveggyártás történetét és folyamatát, mintaboltjában egyedi üvegtermékek vásárlására nyílik lehetőség.

A mátraderecskei Mofetta egy szén-dioxid szárazfürdő, mely igen ritka természeti jelenség, célokra használják, elsősorban érrendszeri, magas vérnyomás, cukorbetegség érszövődményei, reumatológiai betegségekben szenvedőknek ajánlott.

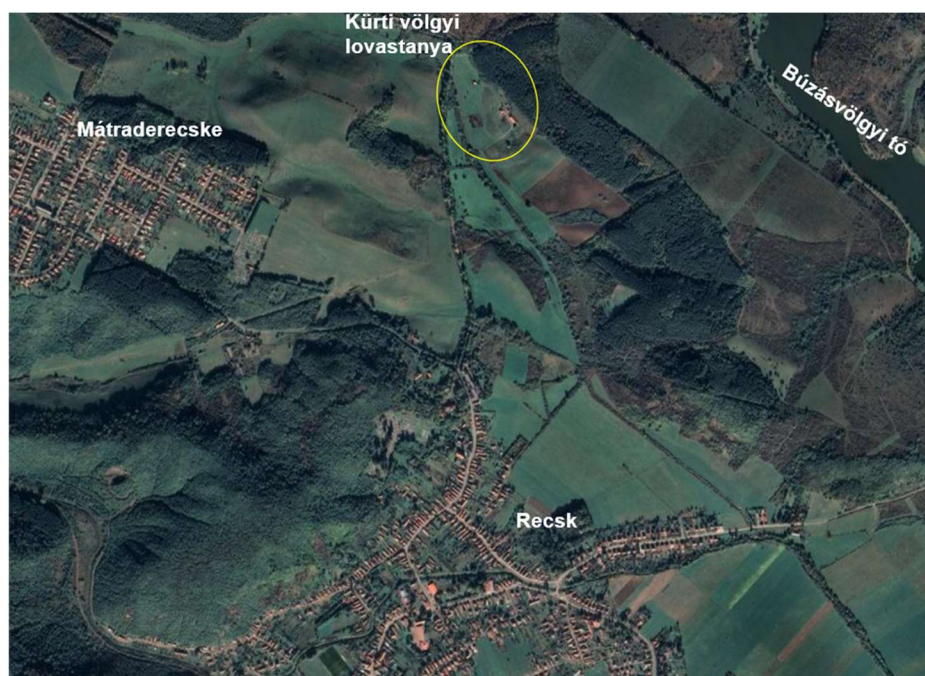
A Recskkel szomszédos Sirokban található a Siroki vár, mely egy középkori várrom, ami részben felújításra került és múzeum működik benne. Történelmi múltjára visszatekintve a török hódítások alatt bírt kiemelt jelentőséggel, ennek emlékeit őrzi. A Vár-hegyről csodálatos kilátás nyílik a Mátrára és a környező falvakra. A várban rendszeresen rendeznek

rendezvényeket, várjátékokat, viszonylag népszerűnek mondható a környékbeli látnivalókkal összehasonlítva.

A Bükkszéki Salvus Gyógyfürdő Recsktől mindössze 17 km-re található, a településhez legközelebbi ilyen jellegű létesítmény. A Salvus gyógyvíz és a Bükkszékfürdő Gyógy-és Strandfürdő országos ismertségű. Hazánk egyik legnépszerűbb gyógyvize, a Salvus gyógyvíz innen kerül kitermelésre, mely belsőleg fogyasztva, és külsőleg, fürdővíz formájában is rendkívüli gyógyhatással bír mozgásszervi megbetegedésekre és sérülések utáni rehabilitációra, bőrgyógyászati betegségekre is. A fürdőház pár éve teljeskörű felújításon esett át, így mostanra minden igényt kielégít, beltéri és kültéri fürdőrészleggel egyaránt rendelkezik.

3.2.2 A Kürti völgyi lovastanya bemutatása

A tanya Heves vármegye északnyugati részén helyezkedik el, Gyöngyöstől 34 kilométer, Egertől 24 kilométer távolságra, Recsk külterületi részén, a 24-es számú főúton könnyen elérhető (12. ábra). A település északi részénél helyezkedik el, megközelíteni a Mátraderecske felé kivezető útról a település határánál északi irányba kivezető úton lekanyarodva, előbb közepes minőségű aszfaltozott úton, majd egy rövidebb szakaszon zúzott kővel borított makadámúton haladva lehetséges.

12. ábra: A Kürti völgyi lovastanya elhelyezkedése

Forrás: Saját szerkesztés, Google Műhold alkalmazás segítségével (2023)

Szintén ez az útszakasz vezet a Recskhez tartozó, a kilencvenes évek végén bezárt laktanyához is, illetve több kisebb lakóingatlanhoz, tanyagazdasághoz is. Légvonalban közel van hozzá a Búzásvölgyi tó is.

Közvetlen közelében erdők: fenyvesek, bükkösök, akácok találhatók; nem messze tőle terül el a Búzásvölgyi tó; illetve mezőgazdasági jellegű területek, legelők természeti környezetben. A réteket, legelőket elsősorban állattartás és takarmánykészítés céljából hasznosítják, főként a húshasznú szarvasmarha tartás a jellemző: a magyar tarka, a limousin és a charolais fajták a legelterjedtebbek. Az akác erdők kedveznek a méhészeknek, több helyi méhész is kihasználja ezt a lehetőséget. Az erdő-és vadgazdálkodás is kiemelt jelentőségű a lovastanya környezetében, rendszeres fakitermelés folyik a szomszédos erdőkben, az egyik helyi vadásztársaság pedig a környező területek vadállományáért felel. A legközelebbi vadászles párszáz méterre található a tanyagazdaság határától.

Infrastrukturális szempontból közművesített ingatlannak tekinthető, közműórák biztosítottak, a hálózatok üzemképesek. Az elektromos áram- és vízellátás a település hálózatáról van biztosítva. A szennyvízelvezetést biológiailag lebomló zárt rendszer látja el.

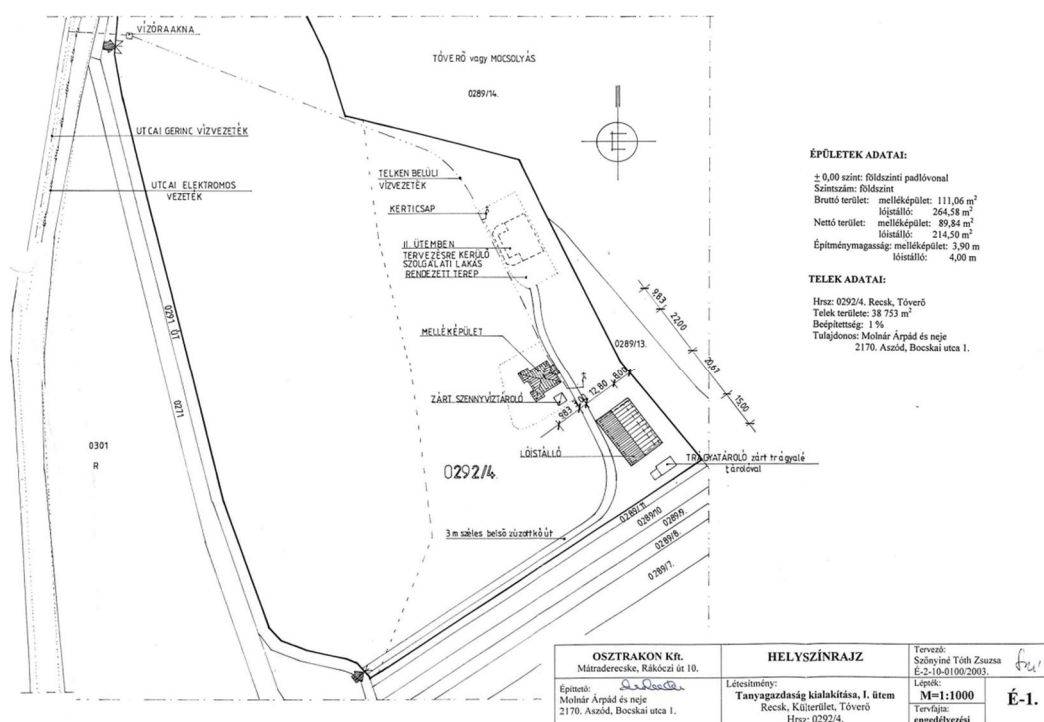
Távolabbi környezetében minden szükséges közintézménnyel rendelkezik, Recskén van orvosi rendelő, óvoda, általános iskola, könyvtár, idegenforgalmi és vállalkozói központ, Egerben pedig minden egyéb közintézet elérhető.

A telek szabálytalan alakú, szántó, illetve rét besorolással, és kivett tanyagazdaság résszel, összterülete 3,87 hektár. A tanyagazdaság területe közel téglalap alakú, a kapuhoz vezető bejárást egy keskeny sáv, kivett út terület biztosítja. A tanyagazdaság a teljes helyrajzi szám legmagasabban fekvő területrésze, dombtetőn található, míg a rét- és szántóterületek a völgyben és a domboldalon.

Tulajdonjogi szempontból a családom birtokában van a terület, $\frac{1}{2}$ arányban saját, $\frac{1}{2}$ arányban pedig édesanyám tulajdonában.

A rét/gyep művelési ágú terület 4-es kataszteri besorolással rendelkezik, a szántó pedig 6-ossal, ebből következik, hogy nem kifejezetten magas minőségű mezőgazdasági területek, leginkább extenzív állattartáshoz, legelő-és gyepgazdálkodáshoz megfelelőek, és jelenleg is így hasznosítjuk. Családi gazdaságunkban lovakat és juhokat tartunk félrideg tartásban, de istállózásra is van lehetőség.

A tanyagazdaság művelési ág alól kivont terület, mérete 6050 négyzetméter. Rajta található több épület, melyet a család 2005 és 2006 között alakított ki, több építési ütemben. Az I. ütem során épült a könnyűszerkezetes, fából épült lakóépület, mely eredetileg négy apartmanos vendégháznak készült és 8 fő elhelyezésére lenne alkalmas, jelenleg azonban a tulajdonosok (azaz a család) lakóingatlanként hasznosítják; valamint a 200 négyzetméter alapterületű, 8 boxos, téglából épült lóistálló, lószerszámtárolóval, patamosó-csutakoló területtel, elkülönítő boxszal, és egy lakórésszel, mely akár irodának és öltözőnek is megfelelő. Ezen felül valósult meg a zárt, biológiai tisztító rendszerű szennyvíztároló és a trágyatároló kivitelezése. A későbbi építési ütem során került sor a könnyűszerkezetes szénatároló, a favázás, cserépfedésű gépszín és műhely, a kültéri lóbeállók, és egy kerti pihenő, filagória kialakítására (13. ábra).

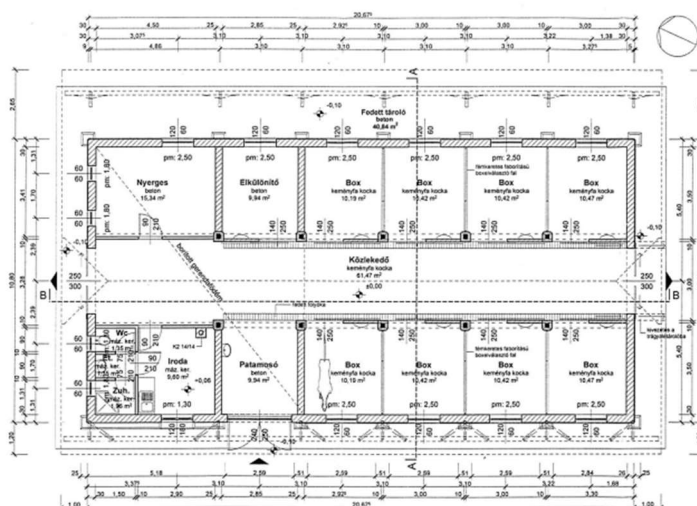

13. ábra: A tanyagazdaság tervrajza

Forrás: Saját forrás, Tanyagazdaság kialakítása I. ütem, 2005.10.17.-én készült tervrajz

A lovastanya és a lovas vállalkozás szempontjából legnagyobb jelentőséggel bíró épület a lóistálló, mely 2006-ban az akkori szabályozásoknak megfelelően, magas színvonalon került kialakításra (14. ábra). Teljes magassága 7 méter, tágas beltérrel és optimális szellőzőrendszerrel rendelkezik, tetőszerkezete fából épült. Az aljzata beton, a padló fa és térkő borítású. A lovak elhelyezését szolgáló loállások, boxok 10,19 négyzetméter alapterületűek, az állattóléti szempontokat figyelembe véve épültek, önitató rendszerrel, fa elválasztó falakkal, tolózáras ajtóval, a megfelelő természetes fényt pedig a boxokhoz tartozó ablakok biztosítják.

A lóállások a középső folyosóról közelíthetők meg. A boxon belül a lovak szabadon mozoghatnak, nincsenek kikötve, mert az egyébként sem lenne humánus tartásmód számukra. A patamosó területen lehetőség van a lovak ápolására, lecsutakolására, valamint a rendszeres patkolást, körmölést is itt végzi az erre megbízott szakember. Az istállótól 15 méterre találhatóak a füves talajú, lekerített karámok, az egyik 20x40 méter területű, lovaspályának is alkalmas, és egy kisebb, 20x25 méteres, ami a lovak mozgatására megfelelő. A legelő területén van egy nagyobb lovaspályának alkalmas, sík terület is, 40x50 méteren, ahol korábban díjugrató akadályok voltak elhelyezve és alkalmas volt edzések lebonyolítására is. A lovak számára 3,5 hektár legelőterület áll rendelkezésre, ami villanypásztorral van lekerítve. Nyári istálló és ló-beállók biztosítottak számukra az időjárás viszonyosságai ellen, így az év nagy részében kint tudnak lenni a legelőn. A legelő rendszeresen karban van tartva, saját traktorunkkal végezzük a szárzúzást és kaszálást, gyepkarbantartást.

OSZTRAKON Kft. Mátradereske, Rákóczi út 10	Lóistálló ALAPRAJZ	Tervező: Szönyiné Tóth Zsuzsna É-2-10-0100/2003
Építető: Molnár Árpád és neje 2170. Aszód, Bocskai utca 1.	Létesítő: Tanyagazdaság kialakítása, I. ütem Recsk, Küllőterület, Tóvető Hrsz: 1292/4.	Lépték: M=1:100 Tervfajta: engedélyezési
		É-3.1.

14. ábra: A lóistálló alaprajza

Forrás: Saját forrás, Tanyagazdaság kialakítása I. ütem, 2005.10.17.-én készült tervrajz

A fentebb szemléltetett információkból is látszik, hogy már a gazdaság kialakítása során a lótartásnak lett alárendelve minden: az épületek, a legelők, a tereprendezés. A családom egy lovas vállalkozást és falusi vendéglátást szeretett volna megvalósítani, lovardával, bértartással, tereplovaglási lehetőségekkel és apartmanos szálláshellyel, amire azonban sajnos gazdasági okokból nem került sor. A kivitelezés befejezése után nem sokkal robbant ki a 2008-as

gazdasági- és pénzügyi világválság, melynek következtében nem voltak megfelelőek a piaci és gazdasági lehetőségek a lovas szolgáltatás elindításához, és a válság más családi vállalkozásunkat is negatívan érintette. Így a fókusz a tanyagazdaság és lóállományunk megtartására helyeződött át, az évek során pedig fokozatosan vettem át családomtól az ezzel járó feladatokat.

SWOT analízis

Az alábbiakban a Kürti völgyi lovastanya helyzetét, életképességét vizsgáltam SWOT analízis segítségével. Feltérképeztem az erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit, ami a stratégiaalkotásban volt segítségemre (4. táblázat). Ez alapján sikerült egy távlati tervet összeállítani.

Meglátásom szerint mindenképp a kedvező terep-és útvonaladottságokat lenne szükséges kihasználni, ez az elsődleges stratégia. A legjobb lehetőség az Észak-Magyarországon áthaladó Eurohorse útvonalhoz történő kapcsolódás lenne, így egy nagyobb hálózat része lehetne a lovastanya, akár mint lovas megállóhely vagy kisebb befogadóképességű szálláshely. Jelenleg még folyik az egyeztetés a Magyar Lovasturisztikai Közhasznú Szövetséggel a témában. Amennyiben nem sikerül utólagosan csatlakozni a programhoz, az egyénileg szervezett lovastúráknak is van létjogosultsága. Recsk környezetében kiváló túralehetőségek adóttak, melyek nem ismertek széles körben, el vannak rejtve a világ elől. Ilyen például a Búzásvölgyi tó körbe lovaglása, a Jámbor Vilmos Arborétum megtekintése lóval, lovastúra Parádra, és a parádi látnivalók (kocsimúzeum, Ilona-völgyi vízesés) megcsodálása, hosszabb túrák a Mátrában akár Kékesterő érintésével, de a lehetőségek tárháza igen széles. A pár órás sétalovaglástól kezdve az egész napos túrán át, a több napos vándortúráig, különböző megállóhelyekkel számtalan kiaknázatlan lehetőség lenne. Személyes tapasztalataim során már feltérképeztem ezeket a lehetőségeket.

4. táblázat: SWOT analízis

S <i>Strengths</i> Erősségek	W <i>Weaknesses</i> Gyengeségek	O <i>Opportunities</i> Lehetőségek	T <i>Threats</i> Veszélyek
tereplovagláshoz kedvező földrajzi helyzet, jól járható lovastúra útvonalak	nehéz megközelíthetőség, rossz közúti viszonyok	becsatlakozás az Észak-magyarországi lovastúra hálózatba	erdő- és természetvédelmi törvény szigorítása, lovastúra útvonalak korlátozása
változatos terepviszonyok, szép természeti környezet	nem önellátó, a terület az állatok takarmányszükségletét nem képes teljesen kielégíteni, vásárolni is szükséges	egyéniileg szervezett és vezetett lovastúrák	kedvezőtlen adózási rendszer (ÁFA-kulcsok), a vállalkozás nem üzemeltethető gazdaságosan
jól felszerelt istálló, kedvező feltételek a lótarthoz	időjárástól való függőség, nincs fedeles lovarda vagy négyévszakos lovaspálya	összefogás más helyi vállalkozásokkal, partner kapcsolatok	kevés érdeklődő hosszabb távon, bizonytalan vendégkör
nagy legelőterület, természetközeli állattartás feltételei adottak	sportcélú lovagláshoz kedvezőtlen feltételek, domborzati viszonyok	bértartás, lótenyésztés, csikónevelés	éghajlati és környezeti változások, növekvő termény-és takarmányárak
szakképzett személyzet (lovastúra vezető)	hiányzó vendégkapcsolatok	gyermekek lovasoktatása, lovas-táborok	kedvezőtlen fogadtatás a helyi lakosok részéről
nincs tömegturizmus és zsúfoltság, a zavartalan pihenés és elvonulás feltételei adottak	elhelyezkedése kieső, viszonylag távol van a nagyobb városoktól	vendéglátással, szállásadással egybekötött turisztikai szolgáltatáscsomag	konkurencia megjelenése a piacon

Forrás: Saját szerkesztés, 2023

A lovasutazás akár része lehet egy komplexebb turisztikai programcsomagnak, mely egybe van kötve aktív, kulturális és ökoturisztikai elemekkel. Részt képezhetné a falusi turizmus és a palóc hagyományok megismerése, múzeumok és emlékhelyek megtekintése. Itt látom igen fontos szerepét annak, hogy a környezetünkben működő szolgáltatókkal partnerkapcsolatokat tudjunk kiépíteni, ehhez fontos felmérni a helyi lakosok igényét és véleményét, melyet később, a kérdőív elemzése során taglalok.

A túralovaglás egy olyan része a lovas ágazatnak, mely kevésbé van kitéve az időjárás viszontagságainak, és bár inkább a tavasztól őszi tartó időszakban érdeklődnek többen iránta, egész évben van rá lehetőség, még a téli időszakban is vonzó lehet egy havas, vagy hószános lovasutazás. Nem szükséges komoly létesítményeket fenntartani hozzá, mint például fedeles lovardát, speciális talajú lovaglópályát, melyek igen nagy beruházások és folyamatosan magas a fenntartási költségük. Ez a „nomád”, vadregényes lovas megközelítés sokkal inkább fenntartható, és az ökológiai lábnyoma is kisebb.

Jelenleg is természetközeli állattartást valósítunk meg, lovaink az év nagy részében félrideg tartásban vannak tartva, legelőn. Ez a tartásmód kedvező lehet akár a lótenyésztésnek, csikónevelésnek is. A korábbi évek során ilyen téren is szereztünk tapasztalatot, több saját tenyésztésű csikó nőtt föl területünkön.

A bértartás is egy lehetséges opció. A bértartott lovak részére jól felszerelt istálló, és nagy legelőterület állna rendelkezésre, a lovasok részére kedvező lovastúra és terepviszonyok. Hátránya viszont az, hogy kevésbé van kiépítve, nincs fedeles lovarda és négyévszakos lovaspálya, a bértartók ritkábban tudnák gyakorolni a lovardai lovaglást. Sportcélú lovaglásra, díjugratásra csupán egy füves pálya állna rendelkezésre, így a sport és versenyzés felé érdeklődő lovasoknak nem lenne megfelelő hosszabb távon. Így bértartás szempontjából csak olyan ügyfeleknek lenne alkalmas, akik szintén a természetközeli lótartás és lovaglás hívei, és nem luxuslovardát keresnek céljaikhoz.

A lovasoktatáshoz és a lovastáboroztatáshoz is adott a feltételek egy része. 2018-ban szereztem lovastúra-vezető szakképesítésem, mely a több éves lovas múlttal és a díjugrató versenyzői tapasztalattal együtt alkalmassá tesz a lovas szolgáltatóhely üzemeltetésre. Ezt a végzettség a lovardatörvényként ismert 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet alapján feljogosít lovasoktatás, tereplovaglás, fogathajtás gyakorlására, lovas szolgáltatóhely üzemeltetésére. Így akár gyermekek, fiatalok részére is lehetséges oktatást tartani, ami viszont meglátásom szerint inkább szezonális jellegű, csekély számú elhivatott fiatalot leszámítva alkalmi jellegűek az ilyen megkeresések, a tavasztól őszi tartó időszakra korlátozódnak. A másik hátránya, hogy nagyon komoly felelősséggel jár a gyermekekkel történő munka, az előre lefektetett szabályokat be kell tartani az oktatónak, a gyermeknek és a szülőnek is, és még szabálykövetés és teljes körültekintés mellett is előfordulhatnak olyan esetek, balesetek, amik jogi következménnyel járnak.

Legnagyobb veszélynek a helyi lakosok kedvezőtlen fogadtatását, és a fizetőképes kereslet hiányát tartom. Hosszabb távon, a kezdeti lelkesedés elmúltával nem biztos, hogy gazdaságosan működtethető a szolgáltatás. Ha pedig a faluban élőknek negatív véleménye van a lovastanyáról, az kihat a róla kialakult képre.

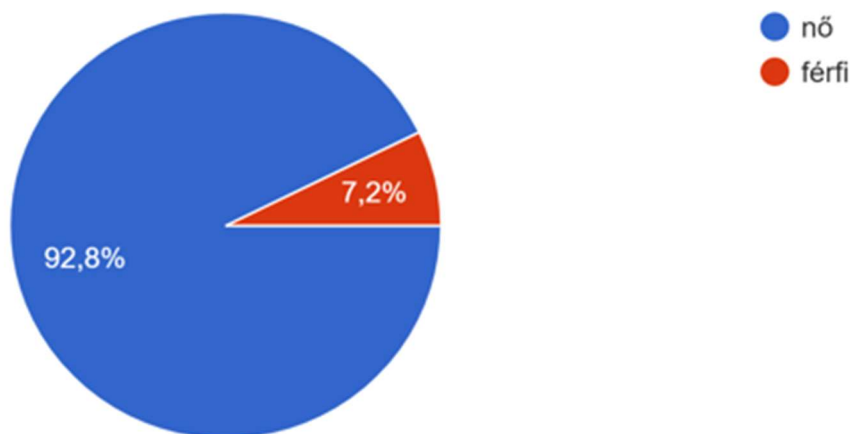
3.3 A primer kutatás eredményei

3.3.1 A lovasturizmus magyarországi helyzetének felmérése – kérdőíves kutatás

Országos szinten terjesztett kérdőíves kutatásomra 345 kitöltés érkezett. A válaszokat kielemeztem, és a következő eredmények születtek.

A 345 megkérdezett közül 9%-a 18 év alatti, 33,6%-a 18 és 25 év közötti, 22,9%-a 26 és 35 év közötti. 15,4%-a 36 és 45 év közötti, 13%-a 46 és 55 év közötti, 4,1%-a 56 és 65 év közötti, 2%-a pedig a 65 év feletti korcsoportba tartozik.

A kitöltők között túlnyomó többségben vannak a nők, 92,8%-os arányban (320 fő). A férfiak aránya csupán 7,2% (25 fő) (15. ábra).

15. ábra: Nemi megoszlás a kitöltők között (%)

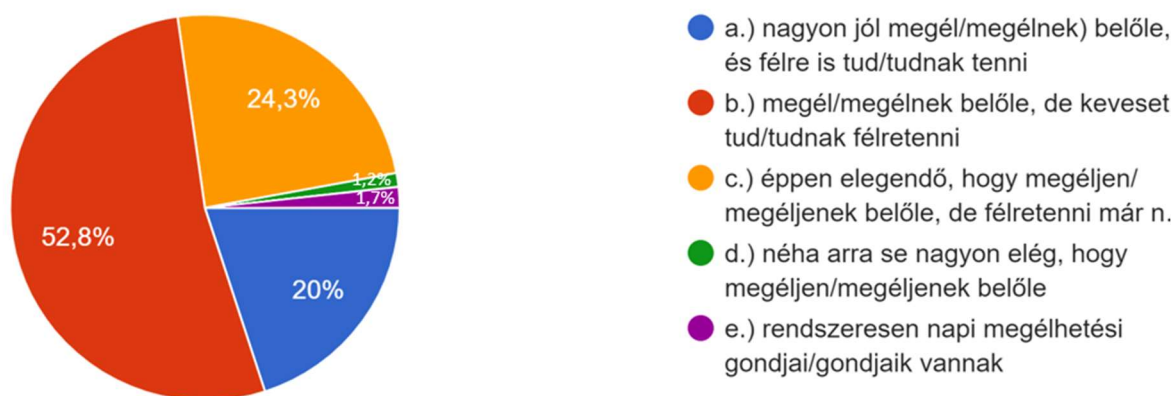
Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Iskolai végzettség tekintetében a kérdőívben résztvevők között a felsőfokú, egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezők voltak legnagyobb számban, 47,8%-kal. Utána következnek a középfokú végzettséggel és érettségivel rendelkezők 39,7%-kal. Az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők aránya 4,1%, a befejezett általános iskolai végzettséggel rendelkezőké pedig 6,4%. 0,3%-a jelölte meg, hogy nincs meg a 8. évfolyamos általános iskolai végzettsége, 1,8%-a pedig még tanulmányait folytatja.

Foglalkoztatottságra vonatkozóan a válaszadók 44,9%-a alkalmazottként van foglalkoztatva, 27,8%-a tanuló, 13%-a vállalkozó, 5,2%-a gyermekgondozási ellátásban vesz részt (CSED, GYED, GYES), 3,2%-a nyugdíjas. 1,2%-a háztartásbeli, 0,3%-a munkanélküli és segélyben részesül, 0,9%-a munkanélküli, de nem részesül segélyben, valamint 2,4%-a egyszerre több

módon foglalkoztatott: tanulmányok mellett alkalmazott vagy vállalkozó, vagy pedig GYED mellett folytat egyetemi tanulmányokat.

A kutatásban résztvevők anyagi helyzetét úgy mértem fel, hogy öt kategória közül ki kellett választaniuk a legjellemzőbbet, ami a családjának vagy háztartásának havi jövedelmére vonatkozik. A jelentős többség, 52,8%-a úgy nyilatkozott, hogy megél/megélnek a havi jövedelemből, de kevés lehetőség van félretenni, takarékoskodni. 24,3%-a számára még éppen elegendő a havi jövedelem a megélhetéshez, de félretenni már egyáltalán nem tudnak. 20%-a nagyon jól megél, magasabb életszínvonalon, nincsenek anyagi problémáik, rendszeresen tudnak félretenni. Ezzel szemben 1,2%-a számára a megélhetésre se mindig elegendő a havi jövedelem, 1,7%-ának pedig rendszeresen vannak napi megélhetési gondjai (16. ábra).

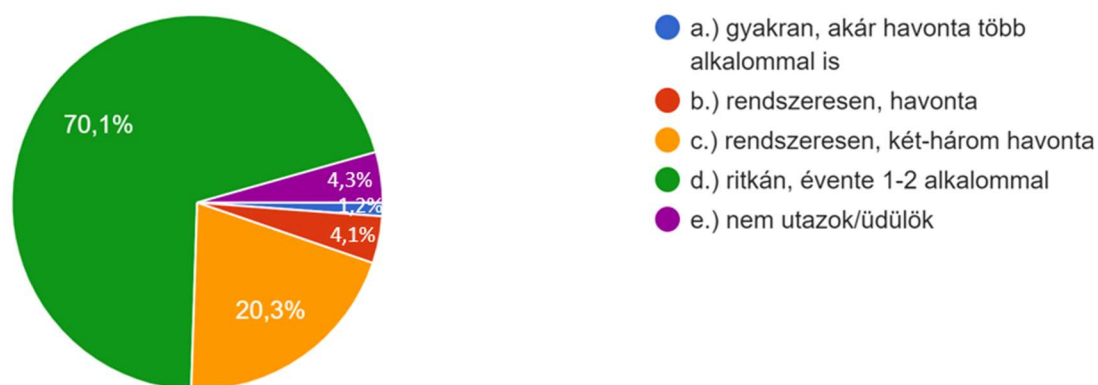

16. ábra: A megkérdezettek anyagi helyzet szerinti megoszlása (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A turisztikai kérdéscsoport az alábbi módon alakult.

Elsőként megkérdeztem, hogy milyen gyakran szoktak üdülni, turisztikai célból utazni. A válaszadók 70,1%-a ritkán, évente egy-két alkalommal, 20,3%-a rendszeresen, két-három havonta, 4,1%-a havi rendszerességgel, 1,2%-a pedig igen gyakran, akár havonta több alkalommal is elutazik turisztikai célból, míg 4,3%-a azt válaszolta, hogy egyáltalán nem szokott üdülni vagy ilyen célból utazni (17. ábra).

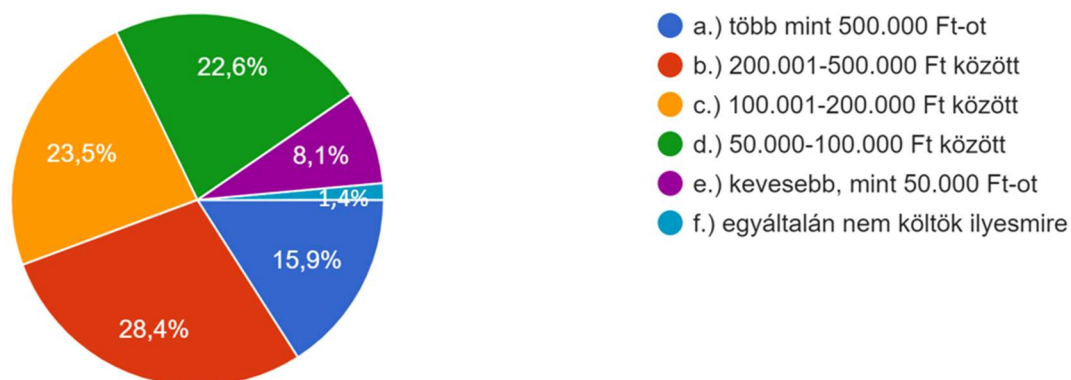
17. ábra: A turisztikai célú utazások gyakoriság szerinti megoszlása a válaszadók között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Arra is kíváncsi voltam, hogy jellemzően hova utaznak turisztikai célból. A 51%-a válaszolta, hogy főként belföldi utazásokat tesz, 10,7%-a inkább külföldre utazik, 38,3%-a pedig mindkét opcióval él, egyaránt utazik Magyarországon belül és külföldre is.

A turisztikai ágazatok népszerűségét vizsgálva első helyen a wellness, gyógy-turizmus, rekreáció opciót 54,2%-a választotta. A természetjárást és túrázást 56,8%-a; a városnézést és kulturális programokat 54,5%-a; a lovasturizmust 45,5%-a; az aktív- és sportturizmust 23,5%-a; a falusi turizmust 17,1%-a; a gasztronómiai és borturizmust 15,9%-a választaná legszívesebben. Egy-egy válaszadó (0,3%) írt hozzászólást, hogy a természetjárást terepjáróval (off-road utazás), vagy a várjátékokat és fesztiválokat, vagy a tengerparti vagy vízparti utazásokat részesíti előnyben.

Ezután a turizmusra szánt átlagos anyagi ráfordítást mértem, az összeg forint/családtagra értendő, egy évre levetítve. Az egyszerűség érdekében sávosan adtam meg a választható összegeket. 15,9%-a jelölte meg, hogy 500.000 forintnál többet költ ilyen célra. 28,4%-a 500.000 és 200.000 forint között költ; 23,5%-a 200.000 és 100.000 forint közötti összeget szán erre; 22,6%-a 100.000 és 50.000 forint nagyságrendben költ turizmusra. 8,1%-a kevesebb, mint 50.000 forintnyi összeget költ utazásra, üdülésre. A válaszadók 1,4%-a pedig egyáltalán nem költ pénzt ilyen célokra (18. ábra).

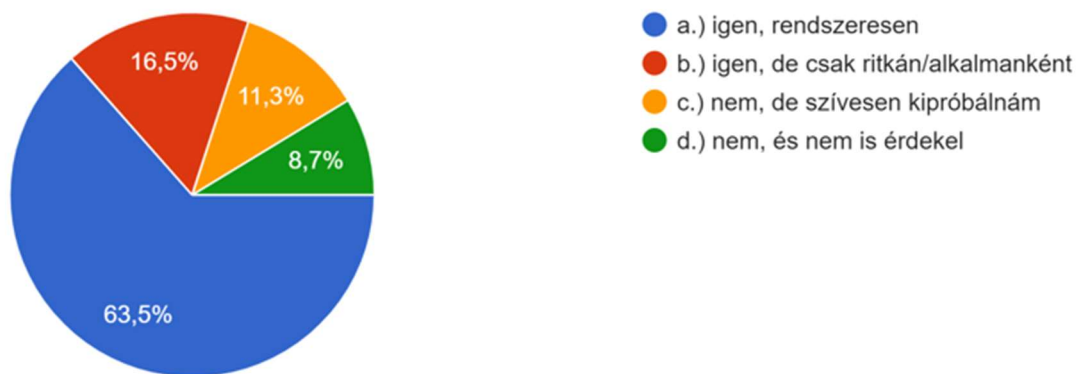

18. ábra: A turisztikai célú költési hajlandóság megoszlása a válaszadók között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Az utolsó kérdéscsoport a lovasturizmusról szólt.

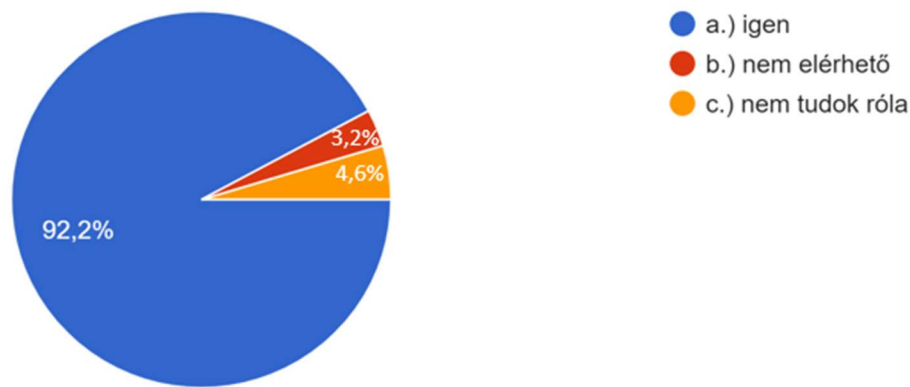
Kíváncsi voltam rá, hogy a megkérdezettek között milyen arányban vannak lovasok, így a kérdés az volt, hogy szoktak-e lovagolni vagy lovassportot űzni. 63,5%-a rendszeresen jár lovagolni, 16,5%-a csak ritkán vagy alkalmanként, 11,3%-a nem szokott, de szívesen kipróbálná a lovaglást vagy lóval való foglalkozást, 8,7%-a pedig azt válaszolta, hogy nem érdekli a lovaglás (19. ábra).

19. ábra: Részvételi arány a lovasturizmusban és lovaglásban a kitöltők között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Ezt követően az érdekelt, hogy van-e lovarda vagy lovas létesítmény a megkérdezettek közelében. A válaszadók 92,2%-nak közelében van lovaglási lehetőség, 3,2%-a környezetében nem elérhető, 4,6%-a pedig nem tud róla (20. ábra).

20. ábra: A lovasturisztikai szolgáltatások elérhetősége a válaszadók környezetében (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

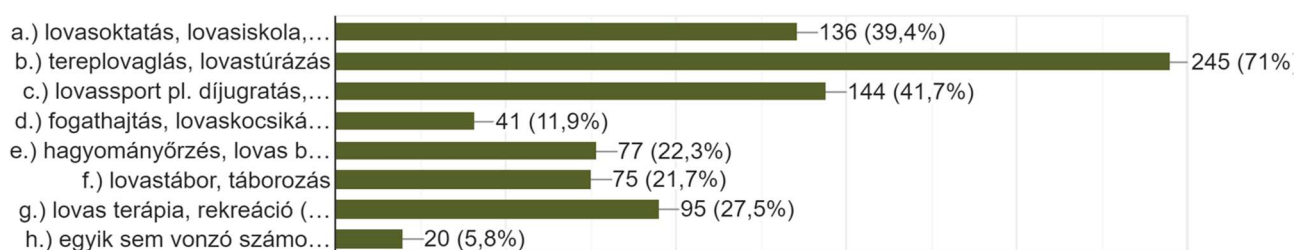
A lovasturisztikai szolgáltatások elérhetőségét tekintve, a kitöltők 49,1%-a közvetlenül a lakóhelyén tud lovaglási lehetőségről. 40,9%-a szomszédos településeken ismer ilyen lehetőséget, 6,2%-a számára pedig csak hosszabb utazással érhető el lovarda vagy lovas létesítmény. Csak 3,8%-a válaszolta, hogy nem elérhető a közelében, vagy nem tud ilyen lehetőségről.

Ezek után azt szerettem volna megtudni, hogy mi lenne vonzó a lovaglásban, lóval való foglalkozásban azok számára, akikhez eljutott a kérdőívem. Egyszerre több opciót is bejelölhettek, ami szimpatikus volt számukra. A legtöbb kitöltő, 64,3%-a az állatokkal való foglalkozást, gondoskodást jelölte meg. 61,2%-a az aktív kikapcsolódást, a lovaglást mint hobbit emelte ki. 58,3%-a számára a kapcsolat a lóval, a csapatmunka és együttműködés egy másik élőlénnel a legfontosabb. 55,1%-a természetközelséget, a „vissza a természetbe” életérzést tartotta fontosnak. 35,1%-a számára a lóval való foglalkozás életcél, hivatás, akár saját lovas vállalkozást is vezet/vezetne. 35,1%-ak a barátok, lovastársak és a lovas közösséghez való tartozás jelenti a fő motivációt. 30,7%-a mint sportcélú tevékenység gondol a lovaglásra, a versenyzés az elsődleges számukra. 29,3%-a az egészségre gyakorolt pozitív hatást emelte ki. Csupán 1,2%-a válaszolta, hogy divatos, „trendi” tevékenységnek tarja a

lovaglást, és ez motiválná. 5,2%-a pedig egyáltalán nem tartja vonzónak a lovaglást, egyik felsorolt opcióval sem értett egyet.

A következő kérdés célja volt felmérni, hogy melyik lovas ágazat, vagy irányvonal a legnépszerűbb, legkeresettebb. Több válaszadásra is lehetőség volt. Legtöbben, 71%-a a kitöltőknek a tereplovaglást és lovastúrázást jelölték meg. Ezután következnek a különböző lovassportok, mint például a díjugratás, díjlovaglás, ezt 41,7%-a választotta. 39,4%-a a lovasoktatást, lovasiskolai vagy lovardai munkát, osztálylovaglást adta meg válaszul. 27,5%-a számára a lovasterápia, rekreáció (gyógy-lovaglás) kiemelten fontos. 22,3%-a a hagyományőrzés és lovas bemutatók, felvonulások iránt érdeklődik inkább. 21,7%-a a lovastáborozást jelölte meg, és végül, de nem utolsó sorban 11,9%-a a fogathajtást, lovaskocsizást tartja vonzónak.

A megkérdezettek közül 5,8% azt válaszolta, hogy nem vonzó számára a lovaglás, így egyik iránt sem érdeklődik. Egyéb opciók megadására is volt lehetőség, így megjegyzésben érkezett egy-egy válasz a westernlovaglásra; a lóversenyzésre és galopp szakágra; a szabadidomításra és lóképzésre vonatkozóan (21. ábra).

21. ábra: A különböző lovas ágazatok népszerűsége a megkérdezettek körében (%)

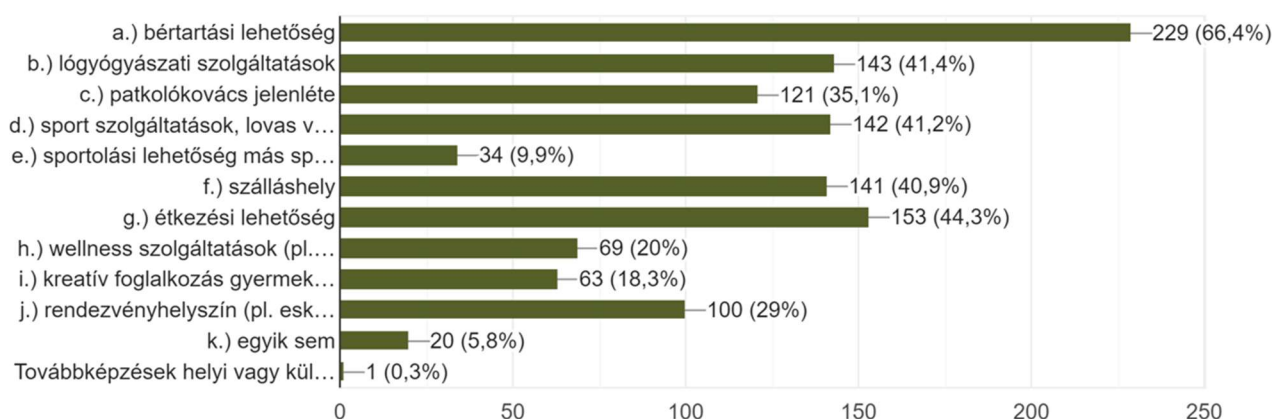
Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Ezt követően a különböző típusú lovas szolgáltatók közül a legvonzóbbat kellett kiválasztani a kutatásban résztvevőknek, csak egy lehetőséget megjelölve. 50,4%-a a lovastanyát vagy lovasfarmot, 18,3%-a a sportlovardát, 14,8%-a a falusi lovas szolgáltatót, 8,1%-a pedig a lovasiskolát tartaná legvonzóbbnak, ha választhatna. A megkérdezettek 5,8%-a azt válaszolta, hogy nem vonzó számára a lovaglás, egyik lehetőség iránt sem érdeklődik. A kitöltők további 2%-a egyéb válaszadási lehetőségként a versenyistállót, a magán lovas létesítményt csak bértartók számára, a sportlovak számára fenntartott terápiás és rehabilitációs intézményt, a

lovak szabad tartásával és szabadidomítással foglalkozó létesítményt sorolta fel, de érkeztek kiértékelhetetlen válaszok is.

Ezután fel szerettem volna mérni, hogy a lovaglason és lovas szolgáltatáson kívül mire lenne még igény egy lovas létesítmény esetében.

A válaszadók legtöbbször a bértartási lehetőséget választanák (66,4%), ezután az étkezési lehetőséget (44,3%), majd a lógyógyászati, állatorvosi szolgáltatásokat (41,4%), ezt követően a sport szolgáltatásokat és lovasversenyek rendezését (41,2%), utána a szálláshely opciót (40,9%), a patkolókovács jelenlétét (35,1%), a rendezvényhelyszínt, akár esküvő, céges vagy családi rendezvények számára (29%), a wellness szolgáltatásokat (20%), a kreatív és kézműves foglalkozást gyermekek számára (18,3%), és végül az egyéb sportolási lehetőséget, például tenisz vagy íjászatot (9,9%). 5,8 %-a egyik lehetőséget sem jelölte meg; egy megjegyzés pedig érkezett, hogy hasznosnak tartaná, ha lennének szakmai továbbképzések helyi vagy külsős előadók által (22. ábra).

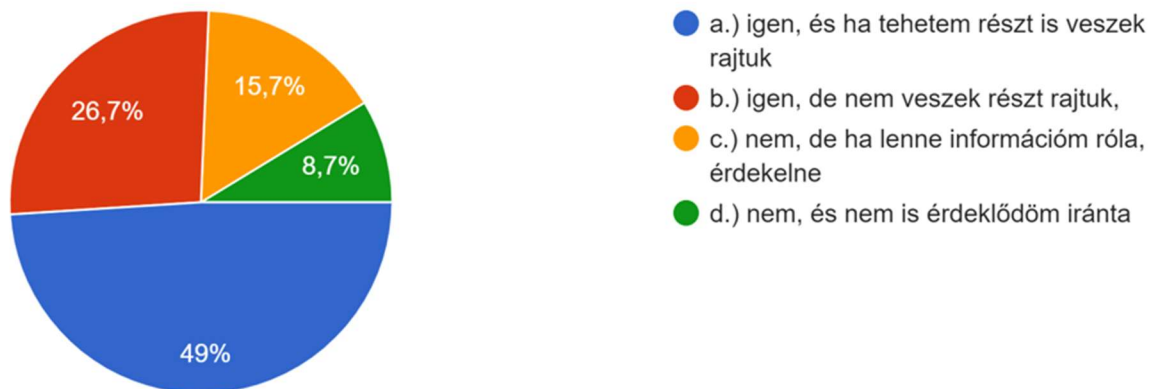
22. ábra: A lovaglást kiegészítő szolgáltatások felmérése a kitöltők között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Szerettem volna megtudni, hogy mi jelenti a fő motivációt a lovaglás irányába, akár ahhoz, hogy valaki elkezdje a lovaglást, akár ahhoz, hogy gyakrabban űzze ezt a tevékenységet. A legtöbbször számára a kedvezőbb árak jelentenék a fő motivációt, a válaszadók 46,4%-a jelölte meg ezt. 36,5%-a a szervezett lovastúrákat választotta, 29%-a részére az hatna ösztönzőleg, ha a családtagok, barátok, ismerősök is járnának lovagolni. 22,3%-a a közelebbi lovaglási lehetőségeket jegyezte meg, 19,4%-a a lovas rendezvényeket, ahol jobban meg lehetne ismerkedni a lovakkal és a lovaglással, 11,6%-a a lovastáborokat és gyerekeknek szóló lovas

foglalkozásokat. Egyéb megjegyzésként 2,8%-a írta be a több szabadidőt, 3,3%-a válaszolta, hogy nincs szüksége több motivációra, mert napi szinten lovagol, vagy akár saját lova is van; további 2,1%-át pedig nem érdekelt a lovaglás és semmilyen körülmény nem tudná arra sarkallni, hogy elkezdje.

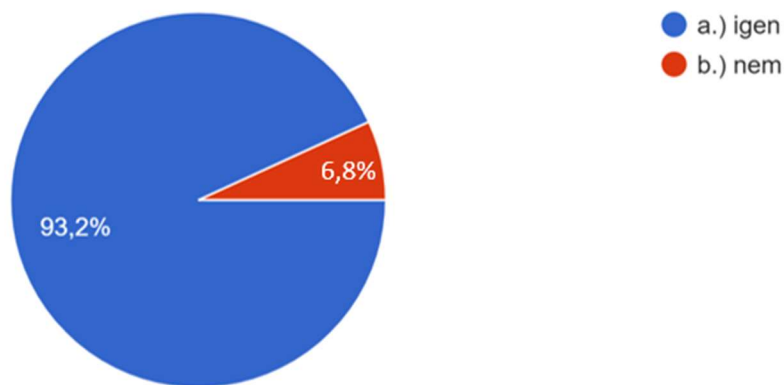
Arra a kérdésre válaszolva, hogy ismerik-e a környezetükben megrendezésre kerülő lovas rendezvényeket, 49%-a jelölte be, hogy igen, és ha teheti részt is vesz a lovas programokon. 26,7%-a tud ezekről a rendezvényekről, de nem vesz részt rajtuk. 15,7%-ának nincs tudomása a környezetében ilyen jellegű eseményről, de érdekelné, ha lenne róla több információja. 8,7%-a nem tud róla, és nem is érdeklődik a lovas rendezvények után (23. ábra).

23. ábra: A lovas rendezvények ismertsége a válaszadók körében (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Ezután arra voltam kíváncsi, hogyha lenne rá lehetőség, ajánlanának-e lovas szolgáltatást ismerőseik számára. A megkérdezettek túlnyomó része, 93,2%-a igennel válaszolt, tehát ajánlaná a lovaglási lehetőséget, csak 6,8%-a válaszolt nemmel (24. ábra).

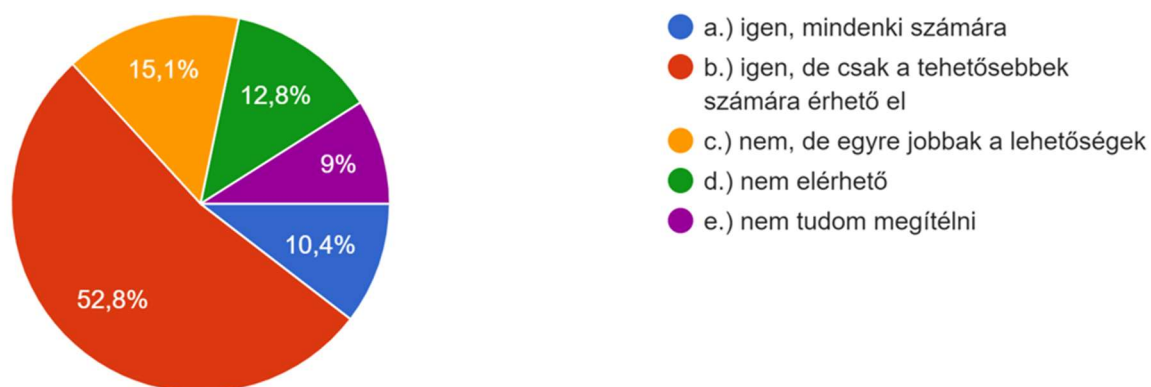

24. ábra: A lovas szolgáltatásokat ajánlók aránya a megkérdezettek között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Az ezt követő kérdés arra irányult, hogy elvinnék-e gyermekeiket lovagolni, lovas foglalkozásra, vagy lovastáborba. 182 fő (52,8%) tartózkodott a válaszadástól, mert nincs gyermeke, vagy már nem kiskorú, így nem tud dönteni a kérdésben. 155 értékelhető visszajelzésből 76-an (22%) válaszolták, hogy igen, jelenleg is rendszeresen járnak lovagolni a gyerekekkel, 52 fő (15,1%) szívesen kipróbálná a jövőben, 13 fő (3,8%) szívesen elvinné őket, de nem engedhetik meg maguknak, 6 fő (1,7%) nem ismer ilyen lehetőséget, de ha tudna róla, elvinné lovagolni a gyerekeket, 5 fő (1,4%) ugyanakkor veszélyesnek tartja, és nem vinné el a gyermekeit lovak közelébe. 3 fő (0,9%) rendelkezik saját lóval, és a gyermekek otthon tudnak lovagolni.

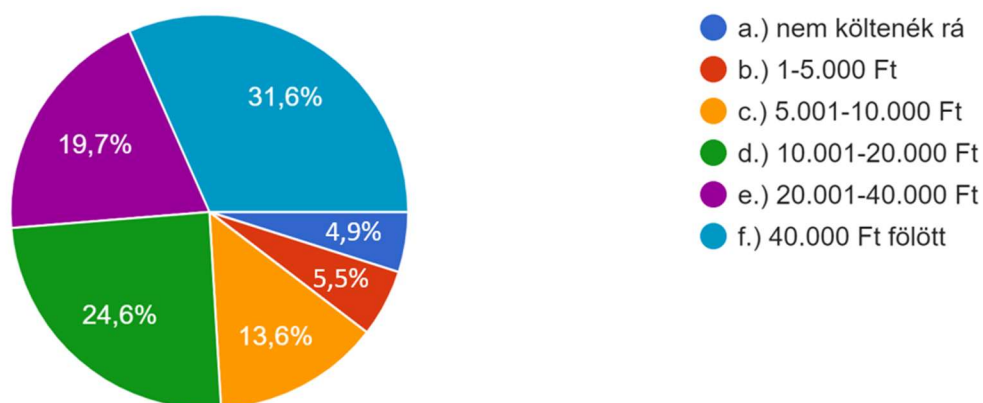
Nagyon érdekelt, hogy vajon mit gondolnak a megkérdezettek, anyagilag mennyire elérhető sport/hobbi a lovaglás az átlagemberek számára. Erre a megosztó kérdésre a megkérdezettek nagyobb hányada, 52,8%-a válaszolta, hogy igen, elérhető, de csak a tehetősebbek számára. 15,1%-a szerint nem feltétlen érhető el az átlagembereknek, de egyre jobbák a lehetőségek. 12,8%-a véleménye szerint nem elérhető, ezzel szemben 10,4%-a úgy véli, hogy mindenki számára elérhető a lovaglás, akit érdekel. 9%-a nem tudta megítélni a feltevést (25. ábra).

25. ábra: A lovaglás anyagi megítélése a kutatásban résztvevők véleménye alapján (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A lovaglásra vonatkozó költségi hajlandóságot is felmértem a kérdőívben résztvevők között. A választási lehetőségek sávosan kerültek megadásra, forint/főre értve, egy teljes hónapra vonatkozóan. A kitöltők 4,9%-a egyáltalán nem költene lovaglásra, 5,5%-a 5000 forint alatti összeget adott meg. 13,3%-a 5000 és 10.000 forint közötti összeget szabott meg, 24,6%-a 10.000 és 20.000 forint között költene. 19,7%-a 20.000 és 40.000 forint között szánna erre a célra, és végül de nem utolsó sorban, 31,6%-a válaszolta, hogy a legmagasabb, akár 40.000 forint fölötti összeget is rászánna egy hónapban a lovaglásra, lovas hobbira és programokra (26. ábra).

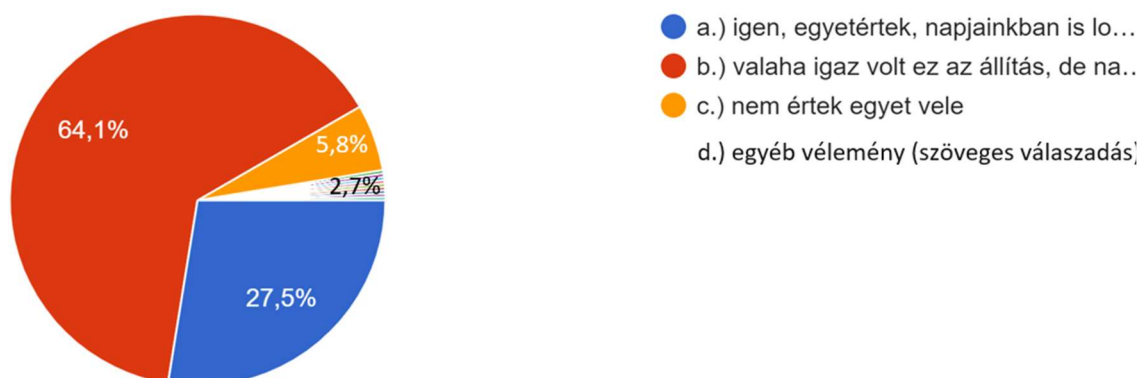
26. ábra: A lovaglásra való költségi hajlandóság havi megoszlása a kitöltők között (Ft/fő; %)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Fontosnak tartottam megkérdezni, hogy a kitöltők ismerősi körében vannak-e lovasok. A három választási lehetőség közül 65,5%-a környezetében sok lovas ismerős, barát van, 29%-a ismerősei közt vannak lovasok, de csak kevesen, 5,5 %-a esetében pedig nincsenek lovas ismerősök.

Kíváncsi voltam arra is, hogy tartanának-e saját lovat, ha lenne rá lehetőségük. 51,9%-ának jelenleg is van saját lóva, 14,5 %-a szeretne és tervez a jövőben saját lovat tartani, 11,9%-a szívesen tartana, de nem lát rá esélyt. 9,9%-a nem tervez saját lovat tartani, mert elegendő számukra a lovardában lovagolni, 2,6%-a pedig inkább a feles tartás, vagy ló bérlet iránt érdeklődik. 9,3%-a a megkérdezetteknek nem érdeklődik a lovaglás iránt, ezért esetükben nem releváns a kérdés.

Kiemelt fontosságúnak tartottam megkérdezni, hogy egyetértenek-e azzal a sokszor ismételt állítással, hogy „lovas nemzet a magyar”. A válaszadók nagy többsége, 64,1%-a szerint valaha igaz volt ez az állítás, de napjainkban már nem igaz. 27,5%-a válaszolta, hogy jelenleg is lovas nemzet vagyunk. 5,8%-a cáfolja az állítást, nem ért vele egyet. 2,7%-a osztotta meg velem egyéb véleményét, ezek közül megemlítendő az, hogy „ugyan manapság kevesen lovagoknak, de vannak törekvések, hogy újra azok lehessünk.” További álláspont, hogy arra kell törekednünk, hogy újra lovas nemzet lehessünk. Egy ettől eltérő vélemény szerint közhelyes állítás, és nincs értelme a címkézésnek. Más meglátása szerint „nem vagyunk lovasabb nemzet, mint bármelyik másik” (27. ábra).

27. ábra: A magyar, mint, „lovas nemzet” megítélése a válaszadók körében (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Kértem a válaszadókat, hogy írják meg egyéb véleményüket, megjegyzéseiket a lovasturizmushoz kapcsolódóan. 31 visszajelzést kaptam, ezekben megemlítték a szakmaiság, hozzáértés hiányát, az információ hiányát, a szolgáltatások túlárzottságát, illetve, hogy egy erősen fejlesztendő területről van szó, nincsenek meg sok esetben az infrastrukturális feltételek. Egy válaszoló szerint a lovasturizmus jelenleg még nincs eléggé kiépítve, több és megfizethetőbb szállásra, gazdasági együttműködésre van szükség. Úgy véli, hiányosság, hogy amennyiben egy hosszabb lovastúrára indulnának a lovasok, meglehetősen nehéz lovas pihenőhelyeket, szálláshelyeket, étkezési lehetőséget találni, erre még nem épült ki a megfelelő hálózat.

Egy Miskolcon élő lovas azt a kritikát fogalmazta meg az Észak-Magyarországon áthaladó, újonnan kiépült Eurohorse útvonallal kapcsolatban, hogy nehéz rácsatlakozni az útvonalra, nem tehető meg az út folyamatosan lóháton, pihenőkkel, és meglehetősen kevés információ érhető el az útvonalról.

Több egybehangzó vélemény is azt mutatja, hogy van igény a lovaglásra és a lovasturizmusra, azonban sokan anyagi okok miatt nem tudják kipróbálni, vagy rendszeresen igénybe venni. Ahol pedig olcsóbban is van lehetőség lovasoktatásra vagy lovaglásra, ott sok esetben nem megfelelő a képzettség és a színvonal.

Egy másik megjegyzés szerint a tavaly óta tapasztalható rendkívüli mértékű takarmányár emelkedés, infláció és a lótarthoz kapcsolódó szolgáltatások árának emelkedése miatt a lovas vállalkozások jövője megkérdőjelezhető. A válaszadók közül a saját lóval rendelkezők megosztották velem nehézségeiket, ami elsősorban anyagi eredetű, és bizonytalan jövőképüket.

A kérdőív legvégén 20 válaszadó jelezte, hogy szívesen segítene, együttműködne további kérdésekben is, elsősorban lovasok, lótulajdonosok vagy vállalkozók adták meg elérhetőségüket.

3.3.2 Interjú a Heves vármegyében működő lovas szolgáltatókkal

A meginterjúvált négy lovas vállalkozástól értékes információkat, tapasztalatokat tudtam szerezni. Az egyik a Heves-Alatkán működő Kasper Lovastanya, ami az egyik legnagyobb lovas létesítmény a vármegyében, versenyek állandó helyszíne. A sarudi Huculudvar Lovasközpont egy más szegletét mutatta be a lovas szolgáltatásoknak, mert egy komplex,

Tisza-tavi turisztikai programkínálat részét képezi. Az Eger melletti Felsőtárkányban üzemelő Egeresvölgyi Lovastanya nem a turizmusra épít, hanem az állandó, évek óta visszatérő vendégkörre, és az évek során kisebb létszámra csökkentette a lóállományát a gazdaságosság érdekében. A verpeléti Kicsi Lak Vendégház és lovas szolgáltatóhely egy falusias jellegű vállalkozás, ahol terápiás lovaglással is foglalkoznak, és fontos a hagyományőrzés. Az itt megszerzett információk birtokában színes képet kaptam a vármegyében tevékenykedő lovas szervezetekről.

A megkérdezett négy lovas vállalkozás közül három lovardaként üzemel, egy pedig kisebb, családi lovas szolgáltatóként. Mindegyik régóta, több mint öt éve üzemelő vállalkozás. Megtalálható közöttük modern, jól felszerelt, nagy létszámmal üzemelő sportlovarda, és kisebb, falusias jellegű lovastanya is, így fejlettség és felszereltség, lóállomány és vendégkör tekintetében igen nagy eltérések is mutatkoznak.

Kasper Lovastanya Heves-Alatka

A Heves-Alatkán található Kasper Lovastanya a vármegyében is a legnagyobbaknak számít, mind létszámban, mind a nyújtott szolgáltatások és pályák méretét tekintve. Az lovarda az egykori Gosztonyi nemesi család birtokán került kialakításra. Jelenleg 22 db eurokomfort bokszt biztosított a lovak számára, jártatógéppel és a legmodernebb felszereltséggel rendelkezik, összesen 10 hektáros területen. A lovak számára szabad, kifutós tartásra is van lehetőség, és egy parkos területen, ősfákkal övezett tó biztosítja nyáron a felfrissülést a lovak számára. Bértartási lehetőség is biztosított. Rendszeresen rendeznek regionális díjugrató versenyeket a lovarda területén, kiváló fedeles lovardával és egy 5200 négyzetméteres négyévszakos kültéri pályával rendelkezik, ami minden igényt kielégít. A Nemzeti Vágta előfutamának, a Hevesi Vágtának is több ízben helyszínül szolgált az elmúlt évek során. Díjugrató sport terén kiemelkedő versenyzői és edző tevékenységük, de kezdő és haladó hobbilovasok oktatását is vállalják, lehetőség van futószáras- és osztálylovaglásra, illetve tereplovaglásra, bár lovastúra útvonalak tekintetében talán szerényebb, kevésbé izgalmas lehetőségekkel bír, mint a többi megkérdezett lovas vállalkozás. Lótenyésztésben is eredményesek, főként díjugratásban jeleskednek saját tenyésztésű sportlovaik, fedezőméneket is tartanak a lovarda területén. Kültéri és beltéri rendezvények, konferenciák, esküvők helyszínéül is szolgál, illetve nem lovas programoknak, rendezvényeknek is otthont ad; a Hevesi Kutyakiképző Iskola rendszeresen tart előadásokat a lovarda területén, de volt már példa koncertre is, illetve különböző sporttáborokat, edzőtáborokat is rendszeresen szerveznek,

a tulajdonosok aktívan tevékenykednek a thai-box népszerűsítésében is. Az interjúban Szilágyi Kitti lovardavezető volt segítségemre.

Ügyfélkörük nagyobb részét a sportlovakok, díjugratók teszik ki, akik általában saját lovukat bértartásban tartják náluk, és versenyekre is járnak. Szakképzett és eredményes edzők segítik a sporttevékenységet. Mivel ez egy nagyon költséges sport, csak egy tehetősebb réteg engedheti meg magának a versenykarriert, és mind a ló, mind a lovas részéről komoly felkészülést igényel.

Másik jelentős része a vendégkörnek a gyermekek és fiatalok lovardai oktatása, futószáras oktatástól kezdve, az osztálylovagláson át egészen a magasabb szintű idomító munkáig képzik őket. Mivel inkább sportlovardaként üzemel, a Kasper Lovastanyát vizsgálva nehéz messzemenő következtetéseket levonni a vidéki lovasturizmusról, ami a kutatásom fő tárgyát képezi. A tereplovaglás, lovastúrázás iránt érdeklődők kevesebb számban vannak jelen, alkalmi jellegűek. A komoly lovardai és edzői munka, díjugrató versenyek, fiatal lovasok kiképzése kitölti a lovardavezetők és lovasedzők mindennapjait.

Mivel stabil ügyfélkörrel rendelkeznek, sporttevékenységük kiemelkedő, rendszeresen rendeznek versenyeket, ezért a koronavírus járványnak és a háborús helyzet okozta gazdasági válságnak kereslet szempontjából nem voltak jelentős negatív hatásai, inkább a megnövekedett energiaköltségek és az emelkedő takarmányárak hatását érzékelik, amik aggodalomra adhatnak okot.

Huculudvar Lovasközpont Sarud

A Sarudon található Huculudvar Lovasközpont a Tisza-tó páratlan természeti adottságait használja ki. A lovarda tulajdonosa egyben az Élmenyfalú Sarud üzemeltetője, amely egy aktív és ökoturisztikai Központ: vízparti pihenőhely a Tisza-tó partján, szálláshely több mint 200 férőhellyel, vízitúra központ és vízisport bázis, és élménycsúszka. Az élménycsúszka részét képezi egy vízi élménycsúszka és játszótér, vízi vidámpark, trambulinpark, kerékpár központ, különböző csapatsportolási lehetőségek, horgászcsúszka, valamint a kutatásom szempontjából érdekesebb lovasközpont. A lovaglási lehetőség itt egy sokrétű turisztikai termékpaletta kisebb részét képezi, színesíti a programlehetőségeket. Főként a tavasztól ősziig tartó időszakban keresett ez a lehetőség, tehát inkább szezonálisan működik. Télen is van lehetőség lovagolni, csak akkor sokkal kevesebb a jelentkező.

Kiseb, családi lovardaként üzemel, fő profilja a tereplovaglás és szabadidős lovaglás, kifejezetten hucul lovakon. Ez a Kárpát-medencében őshonos, kisméretű, szívós, szilárd

szervezetű lófajta, remekül megfelel erre a célra. Alacsony ló létszámmal működnek, mindössze 6 ló képezi az állományt, inkább kisebb csoportos vagy egyéni oktatás jellemző gyermekek és felnőttek részére egyaránt, jelenleg egy 30x50 méter nagyságú homokos pályán. Tereplovaglásra is van lehetőség a Tisza-tó környezetében. A jövőben tervezik egy füves talajú akadálypálya, és egy fedeles lovarda kialakítását is. Bértartással nem foglalkoznak, vendéglovakat se fogadnak, saját lóállományuk védelmének érdekében. Infrastrukturálisan megfelelően ellátottak, rendelkeznek egy kulturált, fűthető-zárható nyerges és öltöző helységgel, zuhanyzós mosdóval és mozgássérült mellékhelységgel is. Saját, az Élmenyfalukeretein belül működő vállalkozásaik között van együttműködés: szálláshelyek, vendéglátás, strand, kikötő, egyéb programok, attrakciók, így akár étkezést, szálláslehetőségeket is biztosítanak, illetve egybe lehet kötni a lovaglást más programokkal.

Az interjút Kücsön Rékával, a vállalkozás tulajdonosának lányával készítettem, aki egyben a lovarda szakmai vezetője, emellett gyógytornász és lovas terapeuta. Elárulta, hogy szolgáltatási körüket jövő évtől lovasterápiával szeretné bővíteni, kiterjesztve ezzel a célközönséget. Számukra a legfőbb nehézség az elérhetőség: távolságban és időben. A környékbeliek fizetőképessége jellemzően alacsonyabb, a távolabb élőknek a távolság okozhat gondot. A helyi lakosok inkább semlegesen viszonyulnak a lovardához, leginkább a Tisza-tóhoz utazó turisták, kirándulók köréből kerülnek ki a vendégek. Az elmúlt szezonban alkalmi jelentkezők vannak többségben, inkább tehetősebb családok hozzák gyermekeiket a nyaralás alatt lovagolni vagy lovastáborozni. Az Élmenyfalukeretein belül üzemelő többi szolgáltatás jövedelmezőbb, anyagi és gazdasági szempontból nem a lovarda a fő bevételi forrás, de remekül kiegészíti a szálláshelyet, éttermet és vízisportolási lehetőségeket. Mivel szezonális szolgáltatásról van szó, önállóan valószínűleg nem állná meg a helyét, de a turisztikai programcsomag részeként optimálisan működik.

Mivel a vállalkozásnak nem fő profilja a lovarda, inkább csak színesíti a kapcsolódási lehetőségeket, így ez alapján nehéz megítélni a lovasturizmus jövőbeni tendenciáit, azt azonban elárulta a tulajdonos, hogy elég keresett ez a szolgáltatás a tavasztól őszi tartó időszakban, és a Covid-19 járvány okozta megváltozott helyzet sem okozott visszaesést, továbbra is szép számmal akadnak a lovaglást iránt érdeklődők. Sőt, a járvány hatására inkább fokozódott a kereslet, mivel sokan a bezártság elől a természetbe vágyódtak, és a lovaglást remek alternatívát jelent erre a célra. Talán az ukrajnai háború okozta gazdasági nehézségek a 2023-as évben új kihívások elé állítják őket, de erre vonatkozóan messzemenő következtetéseket még nem tudunk levonni.

Egeresvölgyi Lovastanya Felsőtárkány

Az Eger szomszédságában, Felsőtárkányban található Egeresvölgyi Lovastanya, egy 2006 óta üzemelő, első generációs lovastanya, amely szintén egy kisebb méretű vállalkozás. Jelenleg a személyzetet egy fő, a tulajdonos teszi ki, három iskolalóval és egy szabványos méretű lovaspályával. Fő profilja a tereplovaglás és a lovasoktatás, leginkább fiatalok és felnőttek körében, lovastáborokat, gyermektáborokat nem szerveznek. A kiváló terepviszonyok, a Bükk-hegység közelsége lehetővé teszik az egész évben való lovastúrázást. Bértartásra is van lehetőség. Szállás vagy étkezési lehetőség nincs, kifejezetten csak a lovagoltatással foglalkoznak. De együttműködések fennállnak más helyi vállalkozásokkal, így kérés esetén szívesen segítenek az érdeklődőknek, tovább irányítják őket a megfelelő vendéglátóhoz.

Kérdéseimre a tulajdonos és lovardavezető, Naár Ákos válaszolt, aki megosztotta velem, hogy egy erős kezdés (28 ló és 4 alkalmazott) után fokozatosan álltak vissza arra méretre, ami anyagilag az elmúlt évek során fenntarthatóvá vált. A munkaerő költségei miatt folyamatosan veszítettek a versenyképességükből, a lótartás ebben a méretben nem, vagy csak nagyon nehezen gépesíthető. Nagyon nehéz személyzetet találni, aki elfogadható költség mellett végzi el a feladatokat. A piac kiszámíthatatlansága miatt nem elsősorban a turizmusra épít, hanem visszajáró vendéggörre, így gyakorlatilag a szükséges minimumot tartja fent, a minimális költséggel. Ettől függetlenül a helyi piacon kicsi, de stabil, talán enyhe mértékben erősödő a lovastanya részesedése. Ennek elsődleges oka meglátása szerint a megfizethető ár, a képzés minősége és rugalmasság, valamint a tanya elhelyezkedése a falutól messzebb, amit könnyű megközelíteni a murvás úton, még gyalog vagy kerékpáron is beérhető távolságban van.

Arra a kérdésre válaszolva, hogy együttműködnek-e más lovardákkal, érdekes választ adott. A régebben indult lovardák profilja kiegészíti egymást, így a másik profiljába tartozó megkeresést kölcsönösen átadják, ezzel segítve egymást. Az újabb vállalkozásokkal viszont az a tapasztalat, hogy „mindenhez is értenek”, nem együttműködőek, így velük nincs összefogás. Nincs is igazán értelme, mert mire kialakulna a profilja, az arculata az új lovas vállalkozásnak, addigra már rendszerint csődbe mennek. A tapasztalatai azt mutatják, hogy az újonnan induló vállalkozások általában tőkeszegények, az első gyengébb év kiszorítja őket a piacról.

A helyi önkormányzattal és a településen élőkkel pozitív a kapcsolat, általában támogatják a lovarda tevékenységét, sok rendszeres vendég a környéken élők köréből kerül ki.

Vendéggör tekintetében általános tapasztalat, hogy a 20 évvel ezelőtti maszkulin beállítottság teljesen megfordult a lovasok és lótulajdonosok között is, a vendéggör nagyrészt fiatal vagy

középkorú női lovasok teszik ki. Az Egeresvölgyi lovastanya az állandó, visszajáró vendégekre épít, kevésbé a turistákra, alkalmi lovasokra. Klasszikus értelemben vett marketingtevékenységet, népszerűsítést nem folytat, inkább abban bízik, hogy a visszajáró ügyfelek, lovasok tovább viszik a vállalkozás jó hírét, saját pozitív tapasztalataik alapján.

A jelenlegi tendenciák azt mutatják, hogy a világjárvány ugyan nem hozott visszaesést, sőt, volt olyan időszak, hogy a bezártság miatt természetbe, lovak közé menekülő emberek miatt megnőtt a kereslet, azonban a komplett ágazatnak megvannak a nehézségei. A lovas turizmus erősen anyagi kérdés is, ettől nem lehet elvonatkoztatni. Néhányan presztízsből folytatják ezt a tevékenységet, vagy tartanak lovat, de egyébként a lovas turizmus egy elfogadható költséggel működtethető formája lenne a turizmusnak, főként nyeregben -a lovastúrázást, természetjárást értve ez alatt. De ez utóbbi jelentős szervezést és időráfordítást jelent. Potenciál feltétlen van benne, de a lehetőségek – az igények – a fizetőképes kereslet hármasa még nem állt össze. Úgy véli, hogy az a szűk réteg, akit eddig is érdekelt a lovak világa, továbbra is kitart emellett, de új érdeklődőket bevonítani, és tartósan megtartani már igencsak nehézkes.

Kicsi Lak Vendégház és lovas szolgáltatóhely Verpelét

A Heves vármegyében található lovas vállalkozásokról tovább árnyalja a képet a Verpeléten üzemelő Kicsi Lak Vendégház és lovas szolgáltatóhely. A hely egyik fő tevékenysége jelenleg a szállásadás, egy négy férőhelyes apartmanházban, emellett végez szabadidős lovagoltatási tevékenységet, főként gyermekeknek pónilovaglást, ismerkedést a lovakkal, lovas készségfejlesztést, és sétalovaglást. Inkább falusi lovas szolgáltatóként definiálja magát a tulajdonos. Lovasoktatásra, lovastúrázásra is van lehetőség kisebb csoportokban, mivel a vállalkozás csak öt lóval üzemel. Rendszeres résztvevői a településen megrendezésre kerülő rendezvényeknek, falunapoknak, felvonulásoknak, ahol az érdeklődők számára biztosítják a lóval való ismerkedést, ilyenkor rövidebb sétalovaglásra van lehetőség a teljesen kezdőknek. A hely tulajdonosa, Gacsó Bea egyszerre látja el a szállásadással és a lovas vállalkozással járó feladatokat. Említette, hogy korábban csak lovas profillal működött, azonban gazdasági és anyagi okokból ki kellett egészítenie a vendéglátással és szállásadással a tevékenységi körét. Egy olyan alacsony létszámmal üzemelnek, mind a személyzet, mind a lovak terén, ami még gazdaságosan fenntartható, szinte minden feladatot családon belül oldanak meg.

Nyáron több turnusban rendeznek lovastáborokat fiatalok és gyermekek részére, ahol a hangsúly inkább azon van, hogy a kisebbek megismerjék a lovat, megtanulják ápolni, gondozni, készségeiket és mozgásukat fejlesszék, emellett kézműves foglalkozásokat,

ügyességi és csapatjátékokat szerveznek nekik. Tehát nem a sportcélú lovaglás a mérvadó, hanem az olyan lovas tevékenységek, amik a gyermekek részére rendkívül hasznosak, képességfejlesztő hatással bírnak. A táborok napközis, és bentlakásos rendszerben is működnek, utóbbi esetén praktikus, hogy saját szálláshellyel is rendelkezik a vállalkozás. Emellett egész évben elérhető terápiás tevékenység a beszédindítás és mozgásfejlesztés lóháton, ami azoknak a kisgyermeknek előnyös, akik tanulási nehézséggel küzdenek, mozgáskoordinációjukban és a beszédben le vannak maradva, esetleg lassabban fejlődnek.

A vendégkör túlnyomó részét helyi lakosok teszik ki, Verpelétről, Sirokból, Kismánaról, Feldebrőrről és a környező kisebb településekről; általában rendszeres, visszajáró lovasok, és kisgyermekes családok. A szálláshelyet igénybe vevőknek minden esetben ajánlják a lovaglási lehetőséget, ilyenkor előfordulnak alkalmi vendégek is, de az a jellemző, hogy turisták, túrázók ritkábban keresik meg őket, mivel kissé kieső helyen van, távol a nagyobb turisztikai központoktól.

A vállalkozás tagja a Tarnamenti Lovas-Hagyományőrzők Sportegyesületének, amely egy civil szervezet, és fő tevékenysége a lovas hagyományok őrzése a kistérségben. A szervezet hivatalos székhelye a szomszédos Feldebrőn van, de Verpeléten is rendszeresen szerveznek lovas felvonulásokat, lovas bált, szüreti felvonulást, hagyományőrző rendezvényeket. Egy-egy összejövetel alkalmával a környékbeli falvakból, Sirokból, Recskről, Mátradereszkéről is vesznek részt lovasok. A programok közt szerepel a lovas ügyességi verseny, felvonulások, néptánc, népzene, közös főzés és fontos elem a hagyományos népviselet és lovasfelszerelés. Külsős érdeklődőket is szívesen látnak ezeken az eseményeken.

A tulajdonos, Gacsó Bea említette, hogy a közelmúltban felvették a kapcsolatot a Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetséggel annak érdekében, hogy a kialakításra kerülő Észak-Magyarországon áthaladó Eurohorse1 útvonalba be szeretnének csatlakozni, azonban a korábban megtervezett útvonal sajnos elkerüli Verpelétet, és módosításra már nincs lehetőség. Pedig a tulajdonos látott benne potenciált, hogy akár megállóhelyként, akár, mint lovastúra szolgáltatást nyújtó vállalkozás be tudnának csatlakozni ebbe a programba.

A jövőképet tekintve nem túl bizakodóak, erősen megviselte őket a 2022-es évben tapasztalt takarmány-és energiaár emelkedés, a bezárás veszélye is fenyegette őket. A tulajdonos meglátása szerint az ilyen kisebb méretű lovas vállalkozások vannak a legnehezebb helyzetben, amíg egy nagy lólétszámmal működő lovarda létszámleépítéssel át tudja hidalni a válságokat, addig őket a létbizonytalanság is veszélyeztetheti. Ráadásul, mivel kieső helyen is vannak, a

nagyobb városok mellett működő lovardák könnyebben átvészelik a nehéz időszakokat. Elárulta, hogy egy korábbi gazdasági visszaesés idején egyszer már szüneteltetnie kellett a tevékenységet, több évre felhagyott a lovagoltatással, és csak sok küzdelem árán tudta újraindítani vállalkozását. A lovas tevékenység gazdaságossága azóta is ingadozó, és szezonális, inkább a tavasztól ősziig tartó nyári időszakban jövedelmező, a téli „holt” időszakot pedig igyekeznek átvészelni. Azt javasolta számomra, hogy fiatalként inkább ne a lovasturizmusban képzeljem el a jövőmet, vagy pedig ne hasonló jellegű falusi lovas vállalkozásban, mert ha nincs elegendő tőke a fenntartáshoz is, akkor hosszabb távon nem lehet működőképes. Személyes véleménye az, hogy már csak személyes elhivatottsága és a lovak szeretete miatt folytatja a lovagoltatást.

3.3.3 Interjú Recsk polgármesterével

Az interjút Nagy Sándorral, Recsk polgármesterével készítettem településfejlesztés, turizmus és lovasturizmus kérdéskörében 2022.08.15.-én. A polgármester úr 2014 óta tölti be tisztségét, immáron függetlenként.

Először a falu jelenlegi helyzetéről és jövőképeiről, az erősségeiről és gyengeségeiről, fejlesztési potenciáljairól, a helyi közösségről és a jelenleg futó felújításokról, pályázatokról beszélgettünk. Recsket az alábbiakkal lehet legegyszerűbben jellemezni: egy bányász múlttal rendelkező település, a Mátra természeti környezetében, a volt kényszermunkatábor árnyékában.

A Pétervárárai járásba tartozik, ami országos szinten elmaradottnak számít gazdasági és infrastrukturális szempontból. Recsket a korábbi években az ipari tevékenység jellemezte, az ércbánya és a környező települések üzei, mint például a parádsasvári üveggyár, munkát biztosítottak a lakosoknak. Ez a rendszerváltást követő években megváltozott, az ércbányát bezárták, sok dolgozó elhagyni kényszerült munkahelyét.

Napjainkban több magán és társas vállalkozás alkotja a gazdasági szférát Recskben, egyik legnagyobb munkaadó az ágyakat és matracokat gyártó Revor International Kft., de jelentős a kőbányát üzemeltető Colas Északkő Kft. is. Ezeken kívül akad még pár kisebb családi vállalkozás, kereskedelmi egységek, szolgáltatók és kisebb mezőgazdasági vállalkozások. Ebből látszik, hogy közel sincs olyan helyzetben munkalehetőségek terén, amilyenben régebben volt. A környékbeli falvakra jellemző elvándorlás sajnos Recsket is sújtja, a szerény munkalehetőségek miatt a fiatalok jelentős része úgy dönt, hogy elköltözik, főleg olyan

nagyobb városok közelébe, mint Eger vagy Gyöngyös, de Budapestet is sokan választják. Kisebbségük, aki mégse vándorol el, naponta ingázni kényszerül. Az elmúlt évek tendenciája azt mutatja, hogy Recsk lakosságát az előregedés jellemzi, sok az egyedül élő, idős ember, aki támogatásra szorul.

Az elvándorlást valamelyest ellensúlyozza az elmúlt években a „falusi CSOK” program, már van pár fiatal család, akik kifejezetten a támogatások, olcsó ingatlanvásárlási lehetőség miatt költözött ide. A Revor Kft. még egy-egy ajándék matraccal is támogatta a programban résztvevőket. Az újonnan egyre elterjedtebb home office munkavégzés segíti, hogy az ilyen kieső területen élők is el tudják látni feladataikat, anélkül, hogy utazniuk kéne a munka miatt.

A polgármester úr a település erősségei közt mindenképp fontosnak tartja megemlíteni a természeti környezetet, ami talán alá van becsülve. A Mátra, a hegyek, az erdőségek kiváló levegőt biztosítanak, ideális a környezet a természetjáráshoz. Az itt élőknek pár perc alatt elérhető rengeteg túraútvonal, köztük az Országos Kéktúra is, akár kerékpáros túrázásra is van lehetőség.

A falu problémái, gyengeségei közt említi az etnikai szegregációt, a társadalmi konfliktusokat, a helyi roma közösség felzárkóztatását. Bár nem rendszeres, de időről időre előfordulnak konfliktusok és bűncselekmények, rablások, lopások és kábítószerrel való visszaélés. A helyzeten enyhít, hogy Recskén van a rendőrségnek kirendeltsége, körzeti megbízotti iroda, így szükség esetén rögtön tudnak intézkedni.

Jelentős probléma a falu határában kialakult illegális hulladéklerakóhely, amelyet időről időre felszámolnak, de a polgármester úgymond szélmalomharcot vív vele, mert mindig kiújul a probléma, ami jelentősen rombolja a környezetről kialakított képet. Ez nagy szívfájdalom számára, mert személyesen nagy gondot fordít a falu rendezettségére, a Recskről kialakult képre: gyakran részt vesz a szemétszedésben, fűnyírásban, virágültetésben, felújításokban és javításokban, télen pedig ő szokta járhatóvá tenni a közutakat, egymaga végzi a hókotrást.

Gazdaságfejlesztés terén Recsk igen aktív, a polgármester kiemelten kezeli a pályázatok által kínált lehetőségeket. Rendszeresen él a Magyar Falu Program támogatásaival, a program segítségével több útszakaszt is felújítottak, orvosi eszközöket szereztek be a falu orvosi rendelőjébe, tanya-és falugondnoki buszt kaptak, és jelenleg is tart az önkormányzat épületének felújítása. Európai Uniós támogatásokra is szoktak pályázni, a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretén belül közintézmények napelemes korszerűsítése, és a

szennyvízelvezetés korszerűsítése valósult eddig meg. Több esetben kisebb projekteket, útfelújításokat, parkosítást saját, önkormányzati forrásból is finanszíroztak már.

A környező falvakhoz képest Recsk talán nem bír jelenleg akkora turisztikai vonzerővel, ennek oka, hogy kevés a műemlék és nevezetesség, inkább csak a szomorú emlékeztető Nemzeti Emlékpark ismert, ami nem egy vidám, pozitív attrakció. A szomszédos Parádon, Parádfürdőn rengeteg műemlék van, a Károlyiak által építtetett Cifra Istálló, kastély, parkok, gesztenyefasor, ami egy sokkal vonzóbb környezet, itt szívesebben állnak meg a turisták. A másik szomszéd faluban, Sirokban ott van a középkori vár, ami szintén nagy vonzerővel bír, rendszeresen tartanak különböző rendezvényeket. Ezzel szemben, ha Recsk szóba kerül, mindenkinek a kényszermunkatábor, esetleg a bányász múlt jut eszébe. Ilyen téren nem tudja felvenni a versenyt.

Viszont, Recskben található a környék legnagyobb tava, a Búzásvölgyi tó, csodálatos természeti környezetben, kiváló horgászati lehetőséget biztosítva. Újjonnan igen felkapott lett sporthorgászok körében, a The Fishing & Hunting csatorna többször forgatott a tónál. Az itt horgászók kifejezetten a tó vadregényességét kedvelik, azt, hogy rendezett, jól karbantartott, rendszeresen telepítenek halat, ám mégse művi, nincs annyira kiépítve, így megőrizte természetességét. A horgászat és a halak védelmének érdekében a tóban fürdeni, úszni nem lehet, de felmerült az üzemeltetővel való egyeztetés során, hogy később esetleg lehetne fejleszteni a tavon, és különböző vízisportokra, csónakázásra, vagy akár jet-skire lenne lehetőség. Ám ez a projekt egyelőre csak ötlet szintjén áll.

Turizmus terén kiaknázatlan potenciál rejlik a faluban, ebben mindketten egyetértettünk. Mindenképpen nagyot lendítene a falu gazdaságán, ha több turisztikai jellegű vállalkozás működne. Sajnos az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy az ilyen kezdeményezések hamar elhaltak, a vállalkozások csődbe mentek, bár azt fontos hozzátenni, hogy talán az is közrejátszott, hogy nem nyújtottak megfelelő színvonalat. Jelenleg a faluban nincs egyetlen komfortos, színvonalas szálláshely sem, a meglévő vállalkozások inkább puritán, egyszerű, „fapados” vendégházak, apartmanok, nem biztos, hogy egy igényesebb turista számára megfelelőek. Az étkezési lehetőségek is igen korlátozottak, egyszerűek, és a nyitvatartási idejük sem feltétlenül a kirándulóknak kedvez. Egy korábban népszerű vendéglő például részben annak köszönhetően ment csődbe, hogy túl rövid nyitvatartási idővel dolgozott, a délutáni órákban már nem lehetett ételt rendelni. Ezt természetesen a turisták zokon veszik, és egy idő után elhal az érdeklődés. A szomszédos Parádon két népszerű étterem is található,

mindkettő több mint tíz éve nagy forgalmat bonyolít. Itt Recsken ezt sajnos eddig nem sikerült megvalósítani.

A fő probléma turizmus terén az, hogy a célközönség nagy része nem is ismeri Recsk ezen arcát, a Nemzeti Emlékparkon túl nem tekintenek meg mást. Ha lenne egy másik kiemelt attrakció, egy ellenpólusa a volt munkatábornak, akkor az talán tudna változtatni ezen a helyzeten.

A lovasturizmust szóba hozva a polgármester véleménye elég kettős: egyrészt maga is lovas, régebben hagyományörző lovas rendezvények résztvevője volt, nagyon szereti ezeket a csodálatos állatokat, másrészt viszont úgy látja, hogy igen nehéz helyzetben lenne egy újonnan induló lovas vállalkozás a faluban. A célközönséget tekintve fontos különbséget tenni, hogy a helyieknek, vagy az átutazó turistáknak, kirándulóknak szólna-e elsősorban a lovas tevékenység.

A helyi lakosok körében, habár érdeklődés biztosan lenne, anyagi szempontból nem biztos, hogy megengedhetnek maguknak egy ilyen költséges hobbit. Lehet, hogy újonnan nagy érdeklődés övezné, de feltehetően egy idő után ez alábbhagyna. Nagyon nehéz megjósolni, hogy hány állandó vendéget tudna a helyi lakosok köréből megtartani hosszabb távon. Az iskolás gyerekeknek jó lehetőség lehetne a testnevelés óra kiegészítésére, készségfejlesztésre, egy ilyen jellegű együttműködést el tudna képzelni.

Ha viszont a turistákat, átutazókat venné célba a lovastanya, akkor problémás, hogy eléggé kieső helyen van, nem biztos, hogy eljut hozzájuk az információ. Ezen marketing eszközökkel lehet javítani, de biztosan sok anyagi ráfordítást és időt igényelne. A másik gond, hogy mivel Recsk természeti látnivalói nem túl ismertek, így aki lovastúrázás, természetjárást keres, az nem biztos, hogy Recsket célozza meg. Ha a többi látnivaló vonzóba válna idegenforgalmi szempontból, akkor talán a lovasturizmussal egybe lehetne kötni. Ilyen ötlet például a Búzásvölgyi tó körbe lovaglása, vagy lovaskocsival történő megkerülése. Ez utóbbi azért is előnyös, mert talán több embert vonz be, azok is kipróbálhatják, akik félnek, vagy idegenkednek a lovaglástól, és egyszerre akár sok vendég is igénybe veheti a szolgáltatást.

Recsk környékén remek lehetőség volna szervezett lovastúrákra, több napos vándortúrákra és csillagtúrákra, azaz egy adott szálláshelyre visszatérő túrákra is. A Mátra bejárása lóháton egyedülálló programlehetőség lenne. Fontos, hogy inkább azoknak szóljon, akik a természetességet, egyszerűséget, és nem a luxus színvonalat keresik, mert arra nem biztos, hogy Recsken lenne igény, és megtalálná a célközönséget.

Arra a kérdésre válaszolva, hogy mennyire járulna hozzá a lovas vállalkozás a falu fejlődéséhez, azt válaszolta, hogy ez nagyban függ a tulajdonosoktól, a szolgáltatótól. Ha sikerülne együttműködések létrehozni más helyi vállalkozásokkal, szálláshellyel, étkezési lehetőséggel, akkor lát benne potenciált. Azt is fontosnak tartja kiemelni, hogy akkor támogatna egy ilyen tevékenységet, ha nem csupán öncélú lenne, nem csak saját hasznunkra üzemeltetnék a vállalkozást, hanem figyelembe vennék a helyi embereket is. Ha van rá lehetőség, akár munkát is biztosíthatna a helyieknek, lóápolásban, gondozásban tudnának segédkezni, de ez nagyban függ, hogy mennyire üzemeltethető gazdaságosan a lovarda. Remek lehetőség lenne, ha az általános iskolások igénybe tudnák venni a lovaglást, akár szervezett iskolai program, testnevelés óra keretében. Felvonulásokon, rendezvényeken is lehetne népszerűsíteni a lovaglási lehetőséget, megismertetni az emberekkel a lovastanyát.

Más kérdés viszont, hogy mennyire lenne életképes ilyen formában ez az elképzelés. Mindenképpen kockázattal jár ebbe belevágni, és megfelelő tőke, megtakarítás szükséges hozzá. Az első időszakban biztosan lennének nehézségek, amíg nincs kialakult vendégkör. Meg kell találni a megfelelő arányokat, hogy mennyire szól a recski embereknek, és mennyire építkezik a vállalkozás a turistákból, nyaralókból. Anyagi tekintetben csakis az utóbbiakból lehetne megélni, viszont a falu lakóiról és Recskről se szabad teljesen megfeledkezni, a kettő talán kiegészíthetné egymást. Azonban úgy véli, hogy semmi esetre sem szabad meggondolatlanul belevágni egy ilyen vállalkozásba, azt javasolja, hogy először inkább kisebb volumenben, akár munkaviszony mellett kezdjük el a lovastanya üzemeltetését, hogy ha mégse váltja be a reményeinket, ne veszítsünk túl sokat. Recsken sajnos megvan ennek a rizikója, más turisztikai kezdeményezéseknél volt már erre példa.

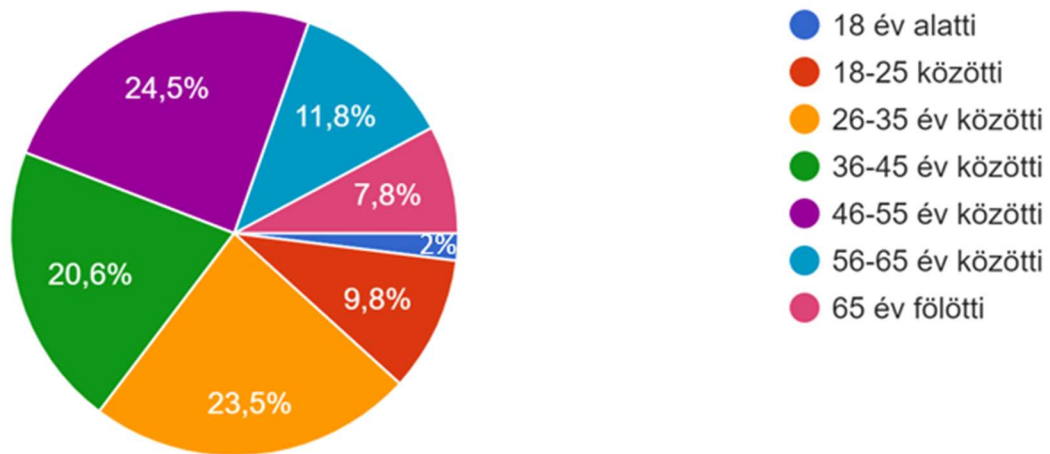
A polgármester biztosított róla, hogy amennyiben komolyan körvonalazódik az elképzelés, egyeztethetünk az együttműködésekről, és arról, hogyan tudná kölcsönösen támogatni egymást a lovas vállalkozás és a település önkormányzata.

3.3.4 Felmérés Recsk lakosainak körében a lovasturizmusról

A recski lakosok körében végzett felmérés során 102 háztartást sikerült megkérdezni. Az első kérdéscsoport a település fejlesztéséhez és a turizmushoz kapcsolódó kérdésekből állt, ezután tértem át a lovasturizmusra, majd végezetül a statisztikai jellegű kérdésekre.

A demográfiai adatok bemutatásával kezdem. A résztvevők életkorát tekintve 2%-a 18 év alatti, 9,8%-a 18-25 év közötti; 23,5%-a 26-35 év közötti. 20,6%-a 36-45 év közötti, 24,5%-a

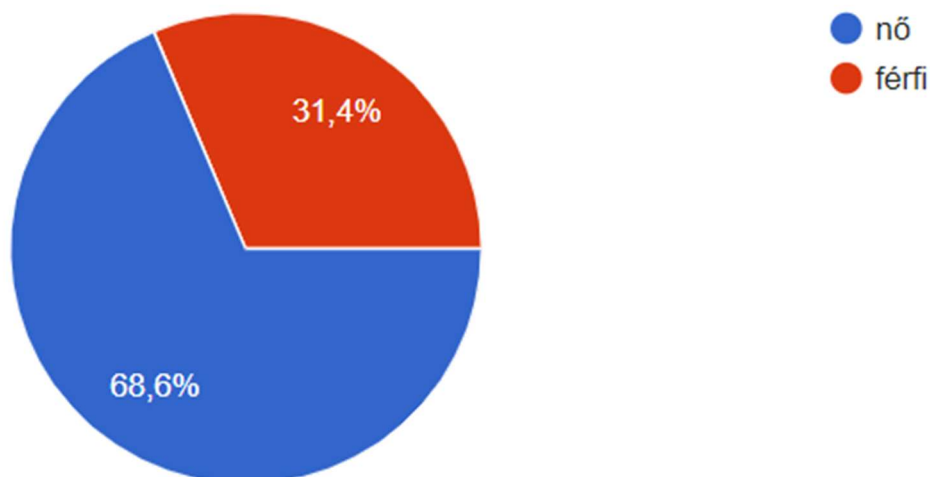
46-55 év közötti, 11,8%-a 56-65 év közötti, 7,8%-a pedig a 65 év fölötti korcsoportba tartozik (28. ábra).

28. ábra: Életkor szerinti megoszlás a kitöltők között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Nemi arányokat vizsgálva a válaszadók között a nők vannak többségben, 68,6%-kal, míg a férfiak aránya 31,4% (29. ábra).

29. ábra: Nemi arányok a kitöltők között (%)

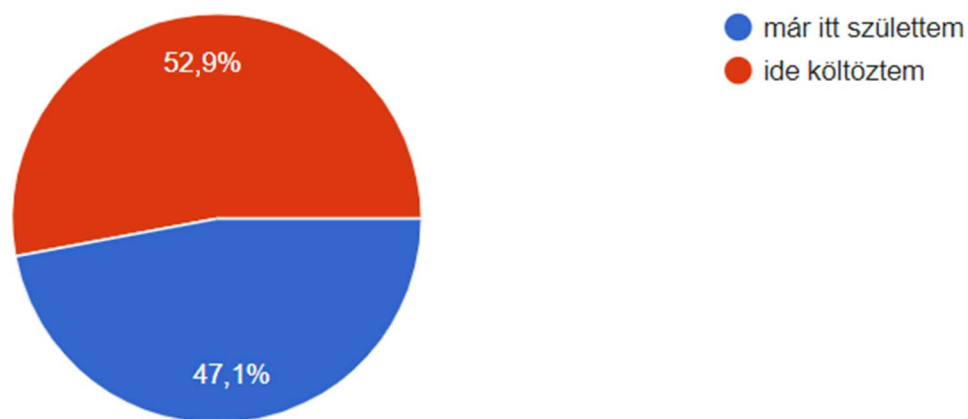
Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Iskolázottság szempontjából kitöltők között a középfokú végzettséggel, érettségivel rendelkezők vannak legnagyobb számban, 35,3%-kal. Főiskolai, egyetemi képesítése 32,4%-ának van. 15,7%-a érettségi nélküli középfokú végzettséggel, 12,7%-a pedig felsőfokú

szakképesítéssel rendelkezik. A tanulók aránya 2,9%; csak általános iskolai végzettséggel 1% rendelkezik. Az eredmény alapján a megkérdezettek között nem voltak olyanok, akik kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek.

Foglalkoztatottságra vonatkozóan a megkérdezettek legnagyobb hányada, 56,9%-a alkalmazott; 13,7%-a nyugdíjas; 9,8%-a vállalkozó; 7,8%-a gyermeket nevel és gyermekgondozási ellátásban (CSED, GYED, GYES) részesül; 6,8%-a tanuló. 2%-a jelezte, hogy munkanélküli, álláskereső; 1%-a háztartásbeli; szintén 1% rokkant ellátásban részesül; további 1% pedig szellemi szabad foglalkozásuként jelölte meg a státuszát.

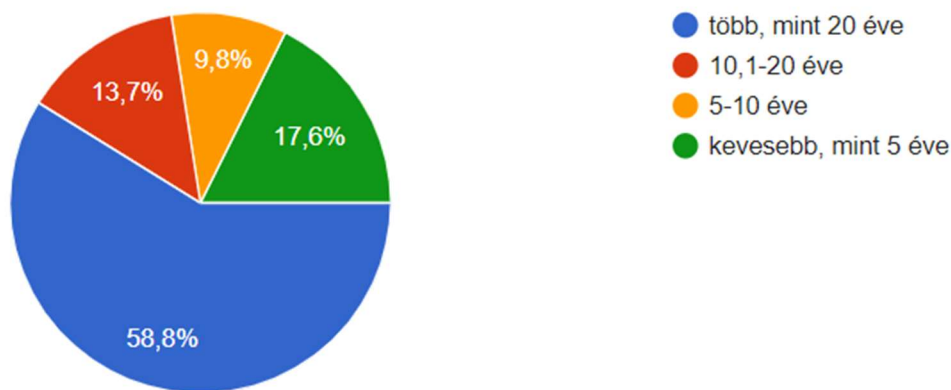
A településhez kapcsolódó kérdésekre áttérve, arra voltam kíváncsi, hogy a megkérdezett lakosok hogyan „kerültek” a településre, már itt születtek-e, vagy betelepültek. A többség, 52,9%-a ide költözött, de nem sokkal maradtak le az itt születettek sem, 47,1%-kal (30. ábra).

30. ábra: A Recsken született, és a betelepült válaszadók aránya (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Kíváncsi voltam rá, hogy mióta élnek itt, Recsken. A kérdőívet kitöltők többsége, 58,8%-a több mint 20 éve, 13,7%-a 11-20 éve; 9,8%-a 5-10 éve; 17,6%-a pedig kevesebb mint 5 éve él a településen (31. ábra).

31. ábra. A Recsken élő válaszadók aránya aszerint, hogy mióta élnek a településen (%)

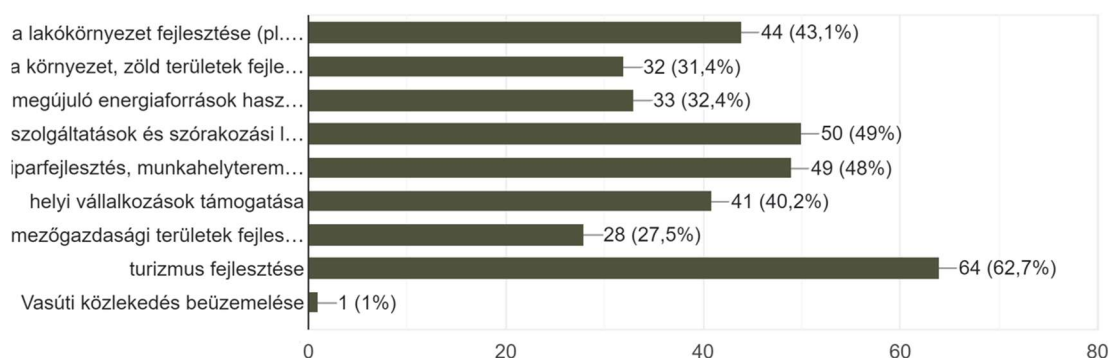
Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A falu pozitívumait, előnyeit kívántam felmérni amikor azt kértem, sorolják fel, hogy miért szeretnek itt élni. Több választ is megjelölhettek a válaszadók. A túlnyomó részük, 60,8%-a természet közelségét emelte ki, a jó levegőt, a Mátrát és a kirándulási lehetőségeket. 35,3%-a a vidéki, falusi élet, a közösség és az összetartás miatt szeret Recsken élni, míg 33,3%-a azért, mert itt született, szülőföldje ez a kicsiny település. 31,4%-a számára a rokonok, család és barátok közelsége a fontos, mert a hozzátartozóik is itt élnek. 17,6%-a jelölte be, hogy büszke a falura, a hagyományokra, népszokásokra. 10,8%-a a megélhetési lehetőségei miatt szeret itt élni, és szintén 10,8%-a válaszolta, hogy egyik felsorolt opcióval sem ért egyet, nem szeret itt élni.

Szerettem volna azt is felderíteni, hogy a faluban élők milyen negatívumokat, hátrányokat tudnak felsorolni. A kitöltőknek itt is több válaszadási opcióra volt lehetősége. Nagyrészüket, 54,9%-a a munkalehetőségek hiányát, a nehéz megélhetést emelte ki. 52,9%-a a kulturális és szórakozási lehetőségeket nélkülözi. 31,4%-a a kereskedelmi ellátás és/vagy a szolgáltatások elmaradottságát nem szereti a településen, 26,5%-a az infrastrukturális hiányosságokat, 22,5%-a pedig a helyi közösségek felbomlását, az elvándorlást és új lakók betelepülését éli meg negatívan. 8,8%-a válaszolta, hogy kirekesztő a falusi közösség, nem fogadják be. A felsorolt hátrányokkal szemben 19,6%-a válaszolta, hogy egyikkel sem ért egyet, és szeret Recsken élni.

A falu jövőjét legtöbbjük, 62,7%-a a turizmus fejlesztésében látja. Ezután következik a szolgáltatások és szórakozási lehetőségek, sportlétesítmények fejlesztése 49%-kal; utána az iparfejlesztés, munkahelyteremtés 48%-kal; a lakókörnyezet fejlesztése (mint például út és közműszolgáltatások fejlesztése) 43,1%-kal; a helyi vállalkozások támogatása 40,2%-kal; a

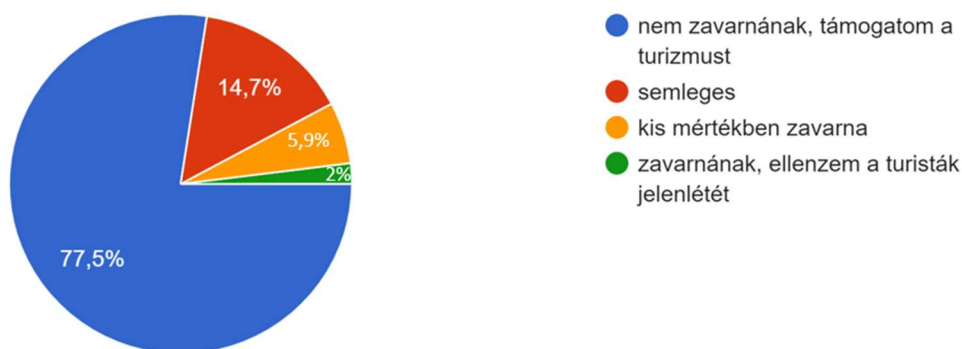
megújuló energiaforrások használatának támogatása (például napelemes rendszerek fejlesztése) 32,4%-kal; a környezet, a zöldterületek megóvása és fejlesztése (parkosítás, tudatos hulladékgazdálkodás) 31,4%-kal; és végül a mezőgazdasági területek fejlesztése 27,5%-kal. 1%-a jegyezte meg egyéb hozzászólás formájában, hogy a vasúti közlekedés ismételt beüzemelését tartja fontosnak (32. ábra).

32. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a falu jövőjéről és fejlesztési potenciáljairól (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

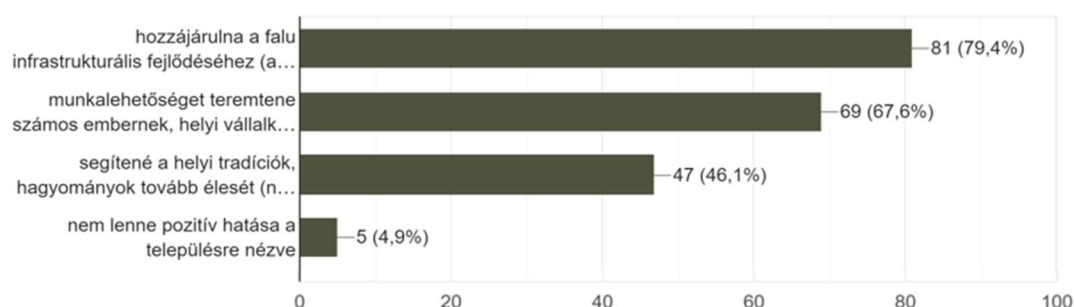
Ezután arra voltam kíváncsi, hogy mennyire lenne zavaró a turizmus és a turisták jelenléte a helyi lakosok számára. A nagy többséget, 77,5%-át nem zavarná, sőt, támogatná a turizmust Recsken. 14,7%-a véleménye semleges, 5,9%-át kis mértékben zavarna a turisták jelenléte. Csupán 2 %-a jelezte, hogy kellemetlen lenne számunkra, és ellenezné a turizmust a faluban (33. ábra).

33. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a turisták jelenlétéről a faluban (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

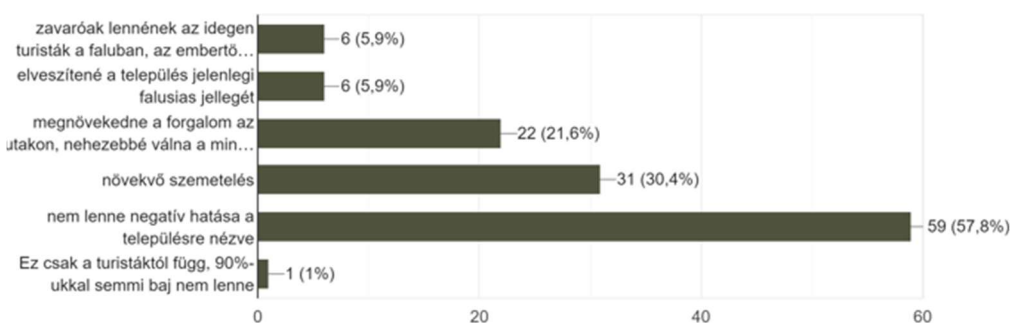
Az előző kérdést tovább gondolva a turizmus pozitív vonzatairól kérdeztem őket. 79,4%-a úgy véli, hogy a turizmus fejlesztése hozzájárulna a falu infrastrukturális fejlődéséhez, a turisták igényei miatt jobb úthálózat és több szolgáltatás épülne ki, a kereskedelmi létesítmények fejlődnének. 67,6%-a szerint munkalehetőségeket teremtene és a helyi vállalkozásokat támogatná. 46,1%-a jelölte meg, hogy segítené a helyi tradíciók és hagyományok tovább élését (népszokások, felvonulások). 4,9% véleménye szerint nem lenne semmilyen pozitív hatása a településre nézve (34. ábra).

34. ábra: A kutatásban résztvevő recski lakosok véleménye a turizmus pozitív hatásairól (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A turizmus negatív hatásait vizsgálva a nagy többség, 57,8%-a meglátása szerint nem lenne negatív következménye a turizmusnak Recskben. 30,4%-a a növekvő szemetalés miatt aggódik, 21,6%-a szerint megnövekedne a forgalom az utakon, nehezebbé válna a mindennapos közlekedés. 5,9%-a véli úgy, hogy a turizmus hatására elveszítené Recsk a jelenlegi falusias jellegét. A válaszolók 5,9%-nak zavaróak lennének az idegen turisták a faluban, az embertömeg szeretnének embertömeget a környezetükben. Egy megjegyzés érkezett (1%), miszerint ez javarészt a településre érkező turistáktól függ majd, a nagy részük nem okozna negatív hatást (35. ábra).

35. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a turizmus negatív hatásairól (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A megkérdezettek 50%-a nem szeretne a turizmushoz semmilyen módon csatlakozni. 23,5% szállásadással kapcsolódna, ha lenne rá lehetősége, 18,6% pedig gasztronómiai szolgáltatással, mint például étterem, vendéglő, büfé vagy kávézó. További megjegyzésként írta 1 hozzászóló (1%) a programok szervezését, 1 fő (1%) az idegenvezetést, 1 válaszoló (1%) szívesen tartana gyermekeknek játékos és kézműves foglalkozásokat, további 1 fő (1%) pedig események, rendezvények fotózását vállalná.

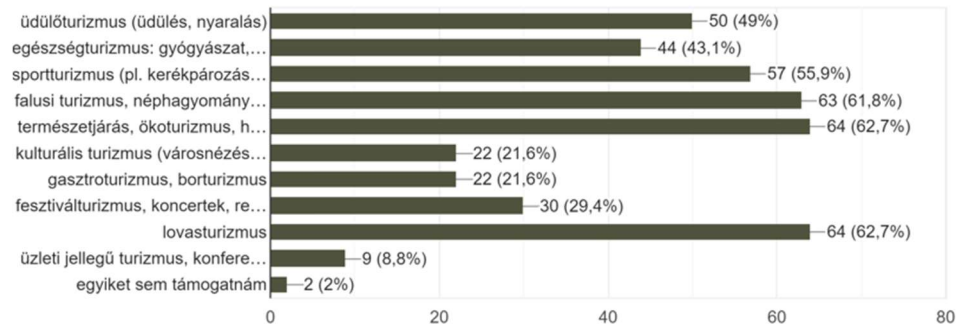
Ezek után azt kértem, hogy sorolják fel Recsk és a környék látnivalóit, amit érdemes megtekinteni. A válaszadók javaslata nagyrészt egybevágott, ugyanazokat az ismert nevezetességeket nevezték meg. A legtöbbjük, 65 fő a recski Nemzeti Emlékparkot és volt kényszermunkatáborát említette, 46 fő a recski Búzásvölgyi tavat, 23 fő a Jámbor Vilmos Arborétumot, 21 fő az erdei túrázást és a Recsken áthaladó turista útvonalakat, 19 fő a recski palóc tájházat, 12 fő a Bányászati Kiállítóhelyet és Múzeumot.

A környékbeli látnivalókra áttérve, 30 fő Sirok középkori várát ajánlotta, 28 fő a Mátra ismert helyeit: Kékestetőt, Galyatetőt, 12 fő a szomszédos Parád látnivalóit az Ilona-völgyi vízeséssel és a Cifra Istállóval az élen, 9 fő a Bükkszéken található gyógy-és strandfürdőt, 8 fő a mátraderecskei mofetta szén-dioxidos gyógyászati kezeléseit, 7 fő Parádasváron a kastélyszállót és az üvegmanufaktúrát, szintén 7 fő pedig Eger nevezetességeit, belvárosát, és országos hírű várát emelte ki. Csúpan 6 fő vélte úgy, hogy a falu környékén nincs semmilyen látnivaló, amit javasolni tudna.

Programok tekintetében a túrázást és természetjárást sokan említették, a horgászturizmust szintén, de a palóc hagyományokra, népszokásokra is többen felhívták a figyelmet. Kulturális látnivalók terén természetesen nem lehet kihagyni a volt kényszermunkatáborát, de ezen kívül több múzeumot is felsoroltak a helyi lakosok. Többen említették, hogy el tudnák képzelni Recsken a falusi turizmust, azon belül is az úgynevezett „tanyasi-wellnes”-t, melynek lényege, hogy a városi emberekkel megismertetik a vidéki élet báját és a falusi munkálatokat: az állatok etetését és gondozását, takarmány betakarítását.

Arról is megkérdeztem őket, hogy milyen jellegű turisztikai tevékenységet támogatnának, vagy látna szívesen a faluban. A válaszadók többsége, 62,7%-a támogatná a lovasturizmust, és pontosan ugyanennyien (62,7%) a természetjárást, ökoturizmust. 61,8%-a örülne a falusi turizmusnak, néphagyományok őrzésének; 55,9%-a a sportturizmusnak (mint például kerékpározás, teljesítménytúrázás, futás); 49%-a az üdülturizmusnak; 43,1%-a az egészség-

és gyógy-turizmusnak. A kitöltők 29,4%-a szívesen látna a faluban fesztiválturizmust, koncerteket, rendezvényeket. 21,6%-a a kulturális turizmust (városnézést, műemlékeket) jelölte meg, és szintén 21,6%-a a gasztroturizmust, borturizmust nevezte meg. 8 %-a látja úgy, hogy Recsk alkalmas lenne üzleti turizmus, konferenciák helyszínéül. A megkérdezettek 2%-a egyik felsorolt lehetőséget se támogatná (36. ábra).

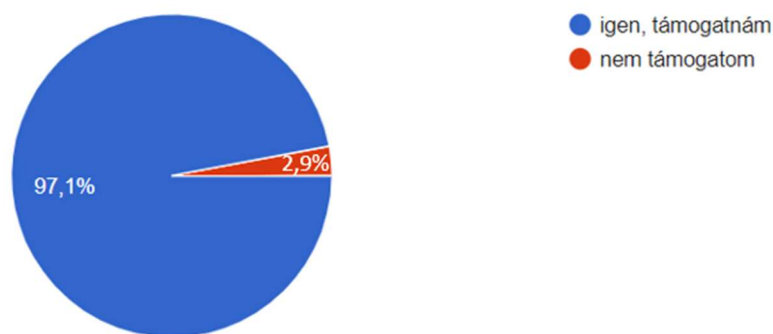

36. ábra: A kutatásban résztvevő recski lakosok által támogatott turisztikai ágazatok (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Ezután tértem át a lovasturizmust érintő kérdéscsoportra.

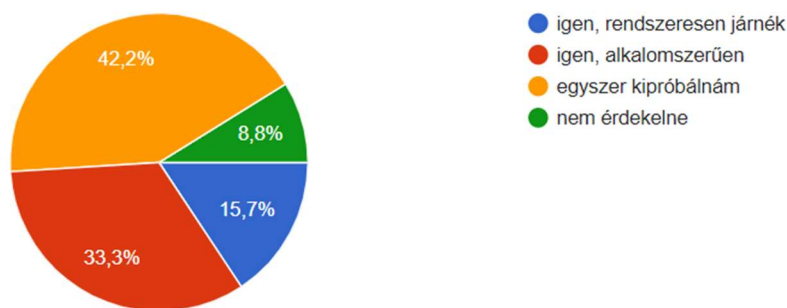
A recski lakosok túlnyomó részt támogatásukról adtak tanúbizonyságot, 97,1%-a a lovasturizmus mellett van, csupán 2,9%-a nem támogatná, ha lovasturisztikai szolgáltatás lenne a településen (37. ábra).

37. ábra: A lovasturizmust támogatók aránya Recsken a megkérdezettek körében (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

Ha lenne lovaglási lehetőség a faluban, megkérdezett lakosok 42,2%-a egyszer kipróbálná, 33,3%-a alkalmoszerűen járna lovagolni, 15,7%-a pedig rendszeresen, ha lenne Recsken ilyen jellegű lovas vállalkozás. 8,8% nem érdeklődik a lovaglás iránt, ezért nem élne a lehetőséggel (38. ábra).

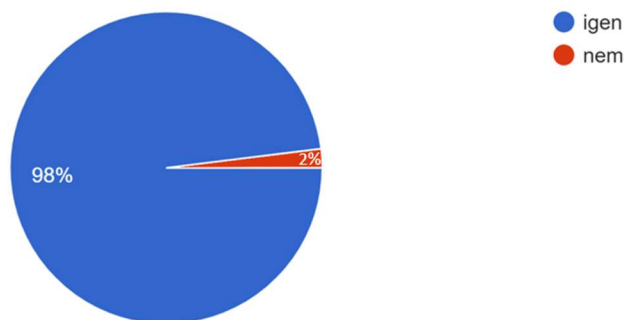

38. ábra: Igényfelmérés a lovasturizmusra vonatkozóan a kutatásban résztvevő recski lakosok körében (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

A lovaglás és lovasturizmus különböző ágai, fajtái közül legtöbbjüket, 54,9%-ot a lovasoktatás, lovasiskola gyermekeknek érdekelné. Ezután következik a tereplovaglás és a lovastúrázás 51%-kal. 43,1% érdeklődik a felnőtteknek tartott lovasoktatás után. 41,2%-ot a hagyományőrzés, lovas bemutatók és rendezvények világa vonzana. 36,3%-ának a lovaskocsikázás, fogathajtás keltene fel a figyelmét, 33,3%-ának a lovastáborozási lehetőség tetszene. A sport célú lovas tevékenység, mint például díjugratás, díjlovaglás csak 6,9%-ot foglalkoztatna. 6,9%-a a válaszadóknak jelezte, hogy egyik lovas ágazat sem érdekelné. 1%-a válaszolta, hogy az összes felsorolt lehetőség érdekes lenne a számára.

Végezetül, majdnem az összes megkérdezett (98%) azt a választ adta, hogy szívesen ajánlaná ismerőseinek a lovaglási lehetőséget, ha lenne ilyen Recsken. Csupán 2%-a nyilatkozott úgy, hogy nem ajánlaná (39. ábra).

39. ábra: Igényfelmérés a lovasturizmust ajánlók arányára vonatkozóan a kutatásban résztvevő recski lakosok között (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Első körben az országos szintű, lovasturizmust vizsgáló kutatás eredményeit szeretném összegezni. A megkérdezésben résztvevők nagyrésze, ritkán, évente 1-2 alkalommal jut el nyaralni vagy vesz részt turisztikai célú utazáson, és válaszadók fele a belföldi úticélokat részesíti előnyben. Legnépszerűbb turisztikai ágazatok a természetjárás és túrázás, a kulturális, városnéző utazások, a wellness és gyógy-turizmus, valamint a lovasturizmus. Az éves szinten nyaralásra, utazásra szánt összeg igen eltérő, de elmondható, hogy a nagy többség 100.000 és 500.000 forint közötti értékben szán erre a célra fejenként.

A válaszadók kétharmada rendszeresen lovagol, vagy valamilyen lovassportot űz, ettől kisebb részük alkalmanként jár lovagolni, és sokan szívesen kipróbálnák. Ez a magas arány betudható annak, hogy a kérdőívet eleve azok töltötték ki nagyobb hajlandósággal, akik érdeklődnek a lovak és lovaglás iránt, de azt is mutatja, hogy népszerű tevékenység. A túlnyomó többség, környezetében van lovarda vagy más lovas létesítmény, ami könnyen elérhető a lakóhelyéről.

A lovaglás legvonzóbb része az állatokkal való foglalkozás, gondoskodás, a természetközelség, a lóval való kapcsolat és csapatmunka, és remek hobbinak, aktív kikapcsolódásnak tartja a nagy többség. Az egészségre gyakorolt pozitív hatásai, és a sportcélok, versenyzői ambíciók is népszerűek. Egy jelentős részüknek, egyharmaduknak akár életcél, hivatást is jelent.

Lovas ágazatok tekintetében a tereplovaglás, lovastúrázás a legnépszerűbb. A lovardai lovaglás, lovasiskolák és a különböző lovassportok is kedveltek, és sokan érdeklődnek a terápiás lovaglás, a hagyományőrzés és bemutatók, valamint a lovastáborok irányába. Legtöbben lovastanyán, lovasfarmon szeretnék hódolni hobbijuknak, de a sportlovardák is keresettek, egy szűkebb réteget pedig az egyszerűbb, falusi lovas lehetőségek vonzanak. Kiegészítő szolgáltatás tekintetében a bértartási lehetőséget tartják legfontosabbnak. Az étkezési lehetőségre, szálláshelyre, különböző sport szolgáltatásokra és állatorvosi segítségre is lenne kereslet.

A kedvezőbb árak nagy motivációt jelentenének, hogy többen vegyenek részt a lovasturizmusban. A szervezett lovastúrák is sok embert vonzanának, és az ismerősi körnek is nagy hatása lenne arra, hogy többen járjanak lovagolni. Ahol a barátok, családtagok közt van lovas, ott nagyobb eséllyel kezdi el a többi hozzátartozó is. Lovas rendezvényeken, eseményeken a válaszadók fele szokott részt venni.

A válaszolók zöme, több mint 90%-a szívesen ajánlja az ismerőseinek a környezetében lévő lovaglási lehetőséget, és több mint felük gyermekével is rendszeresen jár lovasoktatásra, vagy lovastáborba, vagy pedig kipróbálná.

A kitöltők véleménye az, hogy a lovaglás még mindig inkább a tehetősebb réteg számára érhető el, de talán az utóbbi időben javultak a lehetőségek. Mivel a válaszadók között sok a lovas, akár saját lóval is rendelkeznek, ezért a havonta lovaglásra, lótartásra szánt összeg is magasabb volt, egy jelentős részük akár 40.000 forintnál többet is kiadna havonta ilyen célra. De a többi válaszoló is rászánna havi szinten tízezer és húszezer forintos nagyságrendben, azokat leszámítva, akiket egyáltalán nem érdekel a téma. Sokuk környezetében vannak lovas ismerősök és barátok, ami azt támasztja alá, hogy a környezetnek befolyásoló szerepe van abban, hogy kialakuljon az érdeklődés a lovas tevékenység iránt.

Gyakran ismételt mondat, hogy a magyar lovas nemzet, de mint ahogy az eredményekből is látszik, a többség, jelen esetben 64,1% úgy gondolja, hogy ez a kijelentés már elvesztette aktualitását. Valaha lovas nemzet voltunk, de manapság nem sorolnának bennünket ide, sőt, egyes válaszolók szerint ez egy közhelyes állítás, és nem emelkedünk ki más nemzetek közül lovas szempontból.

A kérdőívet kitöltők között megfigyelhető a nők erős többsége 92,8%-kal, ami rámutat arra a tendenciára, hogy az elmúlt években „elnőiesedett” a lovaglás, inkább a hölgyek érdeklődnek a téma iránt. A nagyobb részük a fiatal, 18 és 25 év közötti korosztályból kerül ki, és a többség alkalmazottként van foglalkoztatva, vagy tanuló. Anyagi szempontból inkább azok a rétegek érdeklődnek a lovaglás után, akik megélik havi jövedelmükből, és félre tudnak tenni bizonyos mértékben.

A kérdőív végén sok értékes megjegyzést, hozzászólást kaptam még a témához. Több vélemény is egybevág abban, hogy ma Magyarországon a lovaglás és a lovasturizmus egy fejlesztendő terület, sok esetben nincsenek meg az infrastrukturális feltételek. A Kincsem Nemzeti Lovas Program részét képező Eurohorse lovastúra úthálózatnak sincs akkora visszhangja, mint előzetesen remélték. Igény és kereslet van a lovasturizmusra, azonban anyagi erőforrás már kevésbé, és a lelkesedés, érdeklődés hamar elhal, főként az utóbbi időszak gazdasági eseményeinek hatására. Egy szűk, igazán elhivatott réteg életmódként tekint rá, ők legtöbbször saját lóval rendelkeznek, és a jelentős anyagi ráfordítás ellenére kitartanak a lovas élet mellett.

A Heves vármegyében működő lovas szolgáltatók interjúja során érdekes tapasztalat, hogy nagyon sokan elzárkóztak a részvételtől, nem szívesen nyilatkoztak aktuális helyzetükről. Azok viszont, akik végül részt vettek a megkérdezésben, támogatóak, segítőkészek voltak.

Szolgáltatások terén elég különbözőek voltak, a nagy sportlovardát nehéz összevetni egy kis, falusi vállalkozással. A nagyobb lovas létesítmény a legmodernebb felszereléssel és eszközparkkal van ellátva, hatalmas lóállománnyal, míg a kisebbek csupán pár lóval üzemelnek, mert így gazdaságos. A lovasoktatás mindenhol elérhető, komolyabb szintű lovardai lovaglásra a nagyobb lovardában van lehetőség. Tereplovaglás terén változóak a természeti adottságok, inkább a kisebb, kiesőbb helyen található lovardáknál jobbak a tereplehetőségek. A lovas terápiát is egyre többen keresik, növekednek az igények iránta.

Megállapítható, hogy inkább a fiatalabb korosztály és a gyermekek érdeklődnek a lovas szolgáltatások után, és népszerűek a nyári táborok is. Bértartási lehetőségre is van igény, sokan rendelkeznek saját lóval azok közül, akik régóta állandó vendégei egy adott létesítménynek. A lovaglást magasabb szinten űzők kifejezetten keresik a komolyabb infrastruktúrával rendelkező sportlovardákat, mint például a Hevesen található Kasper. Itt legnépszerűbb sportág a díjugratás, keresett szolgáltatás az edzés, és versenyzési lehetőségeket is biztosítanak. Ez egy teljesen más része a lovasok csoportjának, mint a falusi vendéglátást és természetközelséget kereső túralovasoké, ezáltal megfigyelhető a lovastársadalom rétegződése. Más szolgáltatást keres az Eger melletti Egeresvölgyi tanya állandó vendége, mint a hevesi sportlovarda ügyfelei, de teljesen más látogatói vannak a sarudi Huculudvar Lovasközpontnak is. Fontos, hogy minden érdeklődő megtalálja a számára leginkább megfelelő szolgáltatót: ezt igazolja, hogy az összes vizsgált lovarda több mint öt éve működik, tehát hosszabb távon is találkoznak az ügyféligények a lovas vállalkozások szolgáltatásaival. Marketingtevékenység terén is igen megosztóak, van közöttük, aki internetes felületeken, újságokban és rendezvényeken is reklámozza magát, míg egy másik szolgáltató abban bízik, hogy az elégedett vendégei viszik majd tovább a jó híret.

A helyi önkormányzatok és a lovardák közt pozitív a kapcsolat, akárcsak az adott településen élőkkel. A vizsgálatban részt vettek között legnagyobb lovarda, a Kasper Lovastanya például munkahelyeket is teremt, helyi lakosokat foglalkoztat.

Az utóbbi időszak gazdasági nehézségeit figyelembe véve elmondható, hogy a nagyobb sportlovardát érintette legkevésbé ennek hatása. A Tisza-tó mellett működő lovarda is kevésbé érzékelte, mert egy olyan turisztikai attrakció mellett működik, ami egész évben rengeteg

turistát vonz, és a koronavírus járvány se vetette vissza forgalmát. Az Eger melletti lovastanya stabil vendégkörrel bír, sőt, a járvány időszaka alatt még forgalomnövekedést is tapasztalt a természetbe vágyódó városi vendégeknek köszönhetően. A verpeléti falusi lovas vendéglátó a leginkább hátrányos helyzetű ilyen téren, megállapítható, hogy az ő ügyfélköre a leginkább instabil a megvizsgáltak közül. Korábban előfordult már, hogy be kellett zárnia, és az elmúlt két évben is csak komoly áldozatok árán tudta fenntartani működését. Az emelkedő energia és takarmányárak az összes lovas létesítményt egyaránt érintik, de abban, hogy hogyan vészelik túl már különbözőek: a kisebbek ilyen téren is sokkal nehezebb helyzetben vannak. Jövőképük felől érdeklődve ugyanez volt az eredmény, a sportlovarda kilátásai a legjobbak, a sarudi lovastanya szintén lát még fejlődési lehetőségeket, az Eger melletti pedig stabilan működik bejáratott vendégeivel. A Kicsi Lak lovas szálláshely jövője a leginkább bizonytalan. Így a véleményem az, hogy mindenképpen szükséges egy olyan állandó vendégkört kialakítani, akik miatt megéri csinálni, és üzemeltetni a lovas vállalkozást. Ha nem reális és életképes egy elképzelés, akkor hiába van meg minden szándéka a tulajdonosnak, és támogatóak vele szemben a helyi lakosok, mégsem tartható fenn hosszabb távon a lovardája.

Áttérve a térség vizsgálatára és a polgármesterrel folytatott interjúra, hasonló következtetésekre jutottam. Nagy Sándor az önkormányzat nevében támogatásáról adott tanúbizonyságot lovasturisztikai elképzeléseim kapcsán, ami feltétlenül pozitív visszajelzés. Azonban személyes véleménye mégis az volt, hogy gondoljam még át alaposabban a lehetőségeket, mielőtt belevágnék tervem megvalósításába. A polgármester véleménye igazolta előzetes félelmemet azzal kapcsolatban, hogy képes lenné-e hosszabb távon üzemeltetni a lovas vállalkozást. Úgy véli, Recskén nem lenne erre fizetőképés kereslet, így a helyiek köréből csak egy szűk réteg lenne visszatérő vendégem. A turisták, átutazók pedig egyelőre olyan alacsony létszámban vannak jelen, hogy rájuk építeni nem lehet. Kitörési pont lehetne, ha európai uniós támogatásokból sikerülne egy turisztikai célú fejlesztésekre fordítandó támogatást megnyerni, amiből Recsk látnivalóit fejlesztenék. Megfelelő marketingtevékenység után a lovastanya is tudna kapcsolódni ehhez. A polgármester kifejezetten támogatná, ha Recsk egyik legszebb látnivalója, a Búzásvölgyi tó környékén szerveznénk lovastúrákat, vagy lenne lehetőség lovaskocsikázásra. Fontosnak véli, hogy a falu jövőjét ne a kényszermunkatábor emléke határozza meg, hanem más, újabb nevezetességekről is híres lenne. Ebben teljes mértékig egyetértek vele, és hasonló lenne a célom lovas tevékenységemmel.

A falu jövőjét tekintve a polgármester két opciót lát: vagy a turizmus terén kell fejlődnünk, vagy pedig Recsk bányáiparhoz meglévő adottságait kell kihasználni. Mindkét területet támogatja a lehetőségeihez mérten.

Végezetül a recski lakosok véleményét szeretném elemezni. Kezdeti bizonytalanságomat és a lakosok elzárkózását követően kellemes meglepetésben részesültem a kérdőív eredményeit elemezve, ugyanis a lakosok túlnyomórésze, 97%-a támogatná, ha lenne Recsken lovas vállalkozás.

A megkeresett recski háztartások lakói közt körülbelül ugyanolyan arányban vannak a tősgyökeres lakosok, mint a betelepültek, és a többség már több mint 20 éve itt él. A falu legnagyobb pozitívuma a természetközelsége, a jó levegő, a szép természeti környezet, de a vidéki, falusi életet is sokan említették vonzerőként. A leginkább hátrányos körülménynek a munkalehetőségek hiányát, és a kevés szórakozási lehetőséget élik meg a helyiek. A falu jövőjét a többség a turizmus fejlesztésében látja, ami egybevág elképzeléseimmal. Csekély számú ellenzőtől eltekintve majdnem az összes válaszadó támogatná a turizmust Recsken, és úgy vélik, az idegenforgalom támogatná a falu infrastrukturális helyzetét, munkalehetőségeket teremthetne, valamint segítené a hagyományok megőrzését. A legtöbben nem látnak negatív következményt a turizmusba, az ellenzők pedig a növekvő szemeteléstől és a megnövekedett forgalomtól tartanak leginkább.

A megkérdezésben résztvevők fele nem szeretne részt venni a turisztikai tevékenységben, ugyanakkor a másik fele szívesen csatlakozna, akár szállásadással, vendéglátó egységgel, akár egyéb programlehetőséggel. Turisztikai attrakciók, látnivalók terén is rengeteg opciót neveztek meg és ajánlottak, amiből azt szűrtem le, hogy a helyiekben is lenne törekvés ilyen téren. Recsk inkább természeti értékek terén lehetne erős, kulturális látnivalóból kevesebb akad, de a palóc hagyományokat, tájházat és a bányásmúzeumot sokan említették. Rengetegen emelték ki a Mátra adta természeti adottságokat, amit a szomszédos Parád sokkal inkább kiaknáz. A falusi turizmusban is sokan látnak rációt. Összegezve az eredményeket, a legtöbben azokat a látványosságokat ajánlanák, mint én, és a természeti kincsekre érdemes a nagyobb hangsúlyt fektetni. A turisztikai ágazatok közül meglepően sokan támogatnák a lovasturizmust, ami felülmúlta elképzeléseimet. Ismerősi körben is ajánlaná a nagytöbbség, a válaszolók 98%-a. Az viszont már korántsem olyan biztos, hogy hosszabb távon élnének is a lehetőséggel: a legtöbben egyszer kipróbálnák, vagy pedig alkalmyszerűen járnának lovagolni. Csupán 15,7% válaszolta, hogy rendszeresen is szívesen igénybe venné a lovas szolgáltatást. Így már korántsem olyan biztos, hogy érdemes arra alapozni, hogy a Recsken élők rendszeresen járnak

majd lovastanyánkra. Hiába a támogató hozzáállás, ha nem vennék rendszeresen igénybe a szolgáltatást, így nem lehetne hosszabb ideig gazdaságosan működtetni. Ez természetesen változhatna annak függvényében, hogy milyen tapasztalatokat visznek tovább azok, akik kipróbálták a lovaglást, valószínűleg az alkalmi vendégek közül idővel rendszeres, visszatérő lovas ügyfelek is kialakulhatnak. Azonban egy induló vállalkozás esetén nehéz erre alapozni. Ha azonban mégis lenne lehetőség elkezdeni, a legtöbben a gyermekek és felnőttek lovasoktatása, a tereplovaglás és a hagyományőrző lovasbemutatók iránt érdeklődnének.

Statisztikai adatokat tekintve érdekesség, hogy a településen végzett kérdőív nemi megoszlása terén is többségben vannak a nők, 68,6%-kal. Talán ez is közrejátszott abban, hogy olyan sokan támogatnák, hogy elinduljon a lovas vállalkozás. Életkor terén igen vegyes a megoszlás, fiatalok és középkorúak is hasonló arányban vettek részt a kitöltésben, az idősök voltak kevésbé aktívak a kérdőíves kutatásban. Iskolázottság szempontjából közel azonos arányban vannak középfokú végzettséggel bírók, mint a felsőfokú, főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezők, olyan kitöltő pedig nem is vett részt a kutatásban, akinek általános iskolainál kevesebb végzettsége van, így elmondható, hogy a válaszadók a tanult, képzett rétegből kerültek ki inkább. Foglalkozásukat tekintve a nagyobb részük, több mint 50%-a alkalmazott, de jelentős még a vállalkozók, a gyermeket nevelők, a nyugdíjasok és a tanulók aránya is.

Hipotéziseimre vonatkozóan úgy vélem, hogy kutatásom megerősítette azon felvetésemet, hogy a rendszeres lovaglás és lovasturizmus egy szűkebb réteg hobbjá, elsősorban az anyagai vonzatai miatt. Kérdőíves kutatásaim, és a lovardákkal készült interjúkból levont tapasztalatok alapján ez megállapítható. Viszont azt is megalapozottnak vélem, hogy sokan érdeklődnek a téma iránt, és kedvezőbb feltételek esetén nagyobb lenne a kereslet. A Recsken lefolytatott kérdőív eredményéből látszik, hogy a megkérdezettek nagyobb része támogatná a lovas vállalkozást, és ha rendszeresen nem is járnának, azért szívesen kipróbálnák a lovaglást, tehát kíváncsiak rá. Turisztikai vállalkozók jelezték, hogy szívesen együttműködnének velünk. Úgy gondolom, hogy ez azt is alátámasztja, hogy a lovas vállalkozás hozzá tudna tenni a vidéki térség, a falu értékeihez. A polgármesterrel készült interjú eredményeiből is ezt szűrtem le, az ő hozzáállása is egyértelműen támogató volt, és bár még csak ötlet szintjén tart a vállalkozás, máris felmerültek együttműködési lehetőségek.

Azt viszont nem tudom egyértelműen megerősíteni, hogy a Kürti völgyi lovastanya működőképes lehetne Recsken, hiszen a megkérdezetteknek csupán egy kisebb része jelezte, hogy rendszeresen élne a szolgáltatással, erre pedig nehéz építeni egy anyagi rizikóval járó vállalkozást. Többek közt ez az aggályom volt az oka, hogy ez idáig nem indult el a lovas

szolgáltatás. A meglátásom az, mint ahogy korábban felvetettem, hogy a tereplovaglás és a lovastúrázás lehetne a fenntarthatóbb, nagyobb tömegek számára vonzó része a lovas ágazatnak, ha jobban ki lennének építve a túraútvonalak, több szolgáltatás és együttműködés kapcsolódna hozzá. Úgy vélem, erre megoldást csak az nyújtana, ha tudnánk csatlakozni az Eurohorse lovastúra-hálózathoz, komolyabb marketingtevékenységet folytatnánk, hogy a távolabb élő turistákhoz is eljusson a vállalkozás híre, valamint együttműködnénk a helyi önkormányzattal és a többi környékbeli turisztikai szolgáltatóval, hogy ne csak a településen élő érdeklődők tudjanak élni a lehetőséggel. Így tudnának a tulajdonosok, azaz én, és a családom, valamint a helyi lakosok is leginkább profitálni ebből.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásom eredményeit összegezve elmondható, hogy ugyan a lovasturizmusban van potenciál ma Magyarországon, azonban nehézségekkel küzd az ágazat. Azt pedig, hogy a vizsgált településen, Recsken is megfelelőek az adottságok hozzá, és gazdaságosan lehetne üzemeltetni a vizsgált lovasturisztikai vállalkozást, már nem tudom ilyen határozottan kijelenteni. Arra a kérdésre válaszolva pedig, hogy van-e igény egy ilyen jellegű tevékenységre Recsken, nem egyértelmű a válasz: ugyan sok helyi lakos, valamint a polgármester is támogatná, szimpatikusnak találja az ötletet, azonban az is kiderült, hogy stabil, állandó vendégkört nehéz lenne kialakítani körükből.

A turizmusban látok lehetőséget, amennyiben a térség turisztikai szempontból fellendülne, több turista érkezne Recskre, úgy a lovas vállalkozásunk is életképesebb lenne. Ezt véleményem szerint csak helyi összefogással lehetne megvalósítani. Szükség lenne több, és jobb minőségű vendéglátó egységre, egy több terméket összefogó turisztikai programcsomagra. A meglévő nevezetességeknek jobb marketing szükségeltetne, a kevésbé ismert látnivalókat pedig szélesebb körben meg kell ismertetni az emberekkel. Jelenleg erre nincs anyagi forrása se a település önkormányzatának, se pedig az itt élő vállalkozóknak. Talán pályázati forrásokból, támogatásokból lehetne ezen változtatni. Ha sikerülne, az nagyot lendítene a település gazdasági helyzetén: több bevétele lenne az önkormányzatnak az iparűzési adóból, amit további fejlesztésekre fordíthatna, javulna a község infrastruktúrája, mindemellett a turizmus munkahelyeket is teremthetne. Végül, de nem utolsó sorban, Recsk végre nem csak bányász múltjáról és a kényszermunkatábor negatív emlékéiről lenne ismert.

A vidékfejlesztés és a lovasturizmus kapcsolatát szemügyre véve arra jutottam, hogy mindenképp pozitív hatásai vannak egy lovas tevékenységnek az adott településre és a térségre: turizmus terén más szolgáltatók is tudnak kapcsolódni hozzá, színesíti a programkínálatot, közreműködhet a helyi értékek megőrzéséhez, hagyományőrzéshez, az adott térségben élők pedig általában támogatják az ilyen vállalkozásokat.

A lovas vállalkozások szempontjából arra a következtetésre jutottam, hogy a nagyobb, megfelelő tőkével rendelkező lovardák, sportlovardák, illetve a nagyobb városok vagy a turisztikai attrakciók közelében működő szolgáltatók, mint például az Eger környéki tanya, vagy a Tisza-tó melletti lovasközpont tudnak hosszabb távon működni és fennmaradni. A gazdasági nehézségek a kevésbé frekvenciált térségben működő vállalkozásokat keményebben

sújtják. A kutatásomban részt vett lovas létesítmények közül a leggyengébb pozícióban a Verpelétem működő kis, falusi lovas vállalkozás volt, aminek adottságai leginkább hasonlítanak saját lovastanyámhoz. Kitörési lehetőség lehetne az országos lovastúra hálózathoz csatlakozni, vagy pedig egy nagyobb programcsomag részeként működtetni. Ügyfélkör tekintetében pedig nem lehet csupán az alkalmi turistákra alapozni, mert az érdeklődésük hamar elhal. Úgy vélem, saját lovas szolgáltatásom szempontjából egyszerre van szükség a visszajáró, elhivatott lovasokra, akik lóháton szeretnék felfedezni Magyarországot, és azokra a vendégekre, akik csak megismerkedni szeretnének a lovakkal.

Meglátásom az, hogy a természeti adottságok kiválóak Recsken és környékén, a Mátra rejtett gyöngyszeme lehetne, akárcsak a lovastanyánk, azonban amíg bizonytalan az anyagi megtérülése a vállalkozás elindításának, addig nem érdemes belevágni.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- Acevedo-Duque, Á., et al. (2022): Scientometric Analysis of Hiking Tourism and Its Relevance for Wellbeing and Knowledge Management. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. XIX. (14) 1-14. p.
- Bakó, F. (1981): Recsk – Tájak Korok Múzeumok Kiskönyvtára 81. Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület, Budapest. 1-16. p.
- Beeton, S. (2019): Destination Management and Quality: Using Tourism as a Force for Good. Emerald Publishing, Bradford. 11-26 p.
- Bóka, F. – Dinya, E. (2019): A lovaglás, mint a rekreáció egyik lehetősége- Horse riding as a possible recreational sport. recreation, Alternatív Rekreáció - Tanulmány. *Recreationcentral*, IX. (1) 14-17 p.
- Brian, J. (2016): Agriculture and EU Environmental Law. Routledge, New York. 75-150 p.
- Cossío, S. F. J. – Revilla, C. M. Á. – Vega, M. (2019): The tourist loyalty index –A new indicator for measuring tourist destination loyalty. *Journal of Innovation and Knowledge*. IV. (2) 71–77 p.
- Csapó J. – Gonda T. (2019): A hazai lakosság utazási motivációinak és szokásainak elemzése az aktív turizmus és a fizikai aktivitás tekintetében. *TVT Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. IV. (4) 58-60 p.
- Európai Bizottság (2022): A vidékfejlesztés támogatása a közös agrárpolitika forrásaiból, Vidékfejlesztési programok. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_hu. Letöltés ideje: 2023.03.14.
- EUROSTAT (2010): A revised urban-rural typology. In: *Eurostat regional yearbook 2010*. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-HA-10-001/EN/KS-HA-10-001-EN.PDF Letöltés ideje: 2023.03.14.
- Észak-Hevesi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület (2015): Pétervásárai Kistérség látnivalók és nevezetességek. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013) https://www.hevesi33.hu/wp-content/uploads/2015/01/Petervasarai-Kisterseg_latnivalok_nevezetessegek_2015.01.05.pdf Letöltés ideje: 2023.04.17.
- Faragó, L. (1994): Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához. *Tér és Társadalom*. VIII. (3-4) 23-39 p.

- Fekete, M. (2005): Hétköznapi turizmus: A turizmuselmélettől a gyakorlatig, PhD kutatás 2005. Nyugat-Magyarországi Egyetem. 9-22 p. http://doktori.uni-sopron.hu/id/eprint/226/1/de_2901.pdf Letöltés ideje: 2023.03.16.
- Food and Agriculture Organization (2018): Guidelines on defining rural areas and compiling indicators for development policy. <http://www.fao.org/3/ca6392en/ca6392en.pdf> Letöltés ideje: 2023.03.13.
- Gerencsér, I. (2022): 10 000 fő alatti önkormányzatok fejlesztési lehetőségeinek és forrásadszorpciójának összefüggései Magyarországon. PhD kutatás. Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem. 16. p. https://phd.mater.uni-mate.hu/174/1/Gerencser_Ilona_ertekezes_DOI.pdf Letöltés ideje: 2023.03.16.
- Gordon-Watson, M. (1999): Horse- The complete guide. Barnes & Noble; First Edition. New York. 159-176 p.
- Györffy-Villám, A. (2001): A lovasturizmus kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Budapest. 8-27 p.
- Halmi, P. (2004): Az agrárgazdaság EU-adaptációja. *Politikatudományi Szemle*. I. (1-2) 203-222 p.
- Haq, ul M. (1984): Rural Development: Strategies and Priorities. Pakistan. 1-150 p.
- Hecker, W. (2010): Lovasakadémia 2. – Edzéselmélet, Mezőgazda kiadó, Budapest. 51-60 p.
- Heinrich, V.F. (2001): Assessing the Strengthening Civil Society Worldwide. A Project Description of the CIVICUS Civil Society Index: A Participatory Needs Assessment, Action-Planning Tool for Civil Society. *CIVICUS Civil Society Index Paper Series*. II. (2)
- Holloway, J.C. (2009): The business of tourism. Pearson Education Limited Canada, Boston. 165-175 p.
- Huggins, R. – Thompson P. (2015): Regional Development Strategies: A European Perspective. Routledge, London. 20-50 p.
- Irimiás, A. – Jászberényi, M. – Michalkó G. (2019): A turisztikai termékek innovatív fejlesztése. Akadémiai Kiadó, Budapest. 31-65 p.
- Jancsik, A. (2007): A turizmus által hasznosítható erőforrások fogalma, köre és típusai In: Dávid L. (szerk.) Turisztikai erőforrások –A természeti és kulturális erőforrások

- turisztikai hasznosítása. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt. Budapest, 59–89 p.
- Jandala, Cs. (2014): Turizmus-ipar. NKE kiadvány. 15-47 p. <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/9922> Letöltés ideje: 2023.04.17.
- Jószai, A. – László, L. – Tózsai, I. (2018): Településtervezés és településfejlesztés. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 1-50 p.
- KAP (2021): Magyarország KAP stratégiai terve, 2023-2027. <https://kormany.hu/dokumentumtar/magyarorszag-kap-strategiai-terve-2023-2027> Letöltés ideje: 2023.04.18.
- KAP (2023): A közös agrárpolitika. Természeti Erőforrások Minisztériuma. <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cap-introduction/> Letöltés ideje: 2023.03.14.
- Katonáné, K. J. (2006): Az agrár-környezetvédelem és a vidékfejlesztés összefüggései az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében. PhD kutatás, Debrecen. 10-120 p.
- Kárász, I. – Salamon, K. (1984): A recski arborétum. *Folia historico-naturalia Musei Matraensis - A Mátra Múzeum Természettudományi Közleményei*. I. (9.) 9-14 p.
- Keating, M. (1993): The politics of economic development: political change and local development policies in the United States, Britain, and France. *Urban Affairs Quarterly*. XXVIII. (3) 373-396 p.
- Kész B. – Bagoly I. – Dönsz J. (2011): Lovas nemzet a magyar. Graph-Art Kft. Budapest. 3-12 p.
- Kincsem Nemzeti Lovas Program (2012): 1061/2012. (III. 12.) Kormányhatározat a Nemzeti Lovas Programról. Magyar Közlöny 2012/29. https://web.archive.org/web/20140407072523/http://cms.equi.hu/uploads/media/MK_12_029.pdf# Letöltés ideje: 2023.03.16.
- Kis, K. (2011): A vidék és a vidéki térségek meghatározásának európai vonatkozásai (történeti áttekintés az Európai Bizottság új város-vidék tipológiája apropóján). *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*, VI. (1-2) 105-112 p.
- KSH (2022): Központi Statisztikai Hivatal, turizmus, vendéglátás. <https://www.ksh.hu/turizmus-vendeqlatas>. Letöltés ideje: 2023. 03.15.

- KSH (2022): Központi Statisztikai Hivatal, Magyarország helységnévtára: Recsk
https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=09609 Letöltés ideje: 2023.03.27.
- Kovács, I. (2012): A vidékfejlesztés stratégiai és gyakorlata. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 11-14 p.
- Kovács, A. D. – Farkas, J. Z. – Perger, É. (2015): A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete. *Tér és Társadalom*, XXIX. (1) 11-34 p.
- Kovácsné, S. E. – Gyenizse, D. (2011): Az Integrált Településfejlesztés - Elmélet és gyakorlat. HVG-ORAC Kiadó, Budapest. 1-20 p.
- Kulcsár, L. (2017): A vidékfejlesztés elméleti megközelítése: regionális és kulturális összefüggések. Kriterion Könyvkiadó, Pro Rurális Egyesület, Kolozsvár, Románia. 241-244 p.
- Lidbert et al. (2020): Cink-réz szkarnok – A Recsk-mélysínt rézdús szkarnérceinek kevésbé ismert szomszédai. *Bányászati és kohászati lapok – Bányászat*, I. (1) 1-12 p.
- Lengyel, M. (1986): A turizmus állandó és új tényezői, valamint motivációi (A turizmus új megközelítése). Doctoral dissertation, Ph. D. értekezés. Budapest. 27-35 p.
- Lengyel, M. (1992): A turizmus általános elmélete. VIVA Reklámügynökség, Budapest. 18-23 p.
- Lóska, J. (2001): Az Észak-magyarországi és Észak-alföldi régió lovas turizmusának helyzete és kibontakozásának lehetőségei. Regionális lovas turisztikai termékfejlesztési tervtanulmány és programjavaslat. 2001.
http://www.logyogyasz.hu/_data/VFS_a2b2460a47cc158bac7680d17412aa3f.pdf
 Letöltés ideje: 2023.04.21.
- Lóska, J. (2022): A lovas turizmus újrapozicionálása a XXI. századi igényekhez igazodva. Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség kiadványa. Budapest. 1-15 p.
- Magyar, D. (2013): Petíció a „nullás” lovakért – Ismeretlen származású lovakkal is lehessen lovagoltatni, internetes felhívás. *Lovasok.hu* <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=80116> Letöltés ideje: 2023.04.20.
- Magyar Turisztikai Ügynökség (2017): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030. <https://mtu.gov.hu/cikkek/strategia/>. Letöltés ideje: 2023.03.15.

- Magyar Turisztikai Ügynökség (2020): 11 turisztikai térség: térkép és településlista. <https://mtu.gov.hu/cikkek/11-turisztikai-terseg-terkep-es-telepuleslista-1918/>. Letöltés ideje: 2023.03.15.
- Magyar Turizmus Zrt. (2015): Pattanjunk nyeregbe – Lovaglás Magyarországon. <http://aktiv.itthon.hu/lovaglas> Letöltés ideje: 2023.03.15.
- Magyar Lovassport Szövetség (2022): Alapszabály – A 2022 május 10-én megtartott Közgyűlése által módosított Alapszabály. <http://lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2022/05/Alapszabaly-2022.05.10.pdf> Letöltés ideje: 2023.03.17.
- Magyarország Kormánya. (2013): Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció. http://www.terport.hu/webfm_send/4204/13094.pdf_%3B. Letöltés ideje: 2023. március 15.
- Marosi, S. – Somogyi, S. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I–II. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutató Intézet. 342-350 p.
- Marton, G. – Raffay, Z. – Prisztóka, Gy. – Raffay, Á. – Kiss, R. (2016): A Dráva-mente, mint határmenti, periférikus tér turizmusfejlesztésének problémái. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, I. (2) 34–48 p.
- Mendöl, T. (1963): Általános településföldrajz. Akadémiai Kiadó, Budapest. 9-50 p.
- Mezősi, G. (2015): Magyarország természetföldrajza. Akadémia Kiadó. Budapest. 250-300 p. https://mersz.hu/hivatkozas/termfoldr_chap12_fig3/#termfoldr_chap12_fig3) Letöltés ideje: 2023. 04. 20.
- Michalkó, G. (2016): Turizmológia. Akadémia Kiadó, Budapest. 8-32 p.
- Michalkó, G., Vízi I. (2001): A turizmus, mint globalizációs jelenség Magyarországon. *Iskolakultúra: Pedagógusok Szakmai-tudományos Folyóirata*, 2001.XI. évfolyam. 10 – 19 p.
- Molnár, Gy. – Csizmadia, L. -Kovács, K. – Vágvolgyi, A. (2017): Területfejlesztés - elmélet és gyakorlat. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 350-400 p.
- MTÜ (2021): Magyar Turisztikai Ügynökség: Mátra-Bükk turisztikai térség. fontosabb adatai. <https://mtu.gov.hu/cikkek/matra-bukk-turisztikai-terseg-1926/#> Letöltés ideje: 2023. április 19.

- Murphy, P. – Pritchard, M. – Smith, B. (2000): The destination product and its impact on traveler perceptions. *Tourism Management*, XXI. (2) 43–52 p.
- Nagy, K. (1998). A honfoglalás hadtörténete. Szabad Tér Kiadó. Budapest. 16-31 p.
- Nemes, A. (2008): A turizmus gazdasági jelentősége nemzeti és regionális szinten. *Társadalom és Gazdaság*. XXX. (2) 285–296 p.
- Nemzeti Fejlesztési Terv (2004): Nemzeti Fejlesztési Hivatal, Budapest. 10-20 p.
- Nemzeti Választási Iroda (2019): Recsk település választási eredményei. <https://www.valasztas.hu/Recsk> Letöltés ideje: 2023.03.27.
- Németh, A. (2004). Lovasturizmus Magyarországon. *Gazdálkodás: Scientific Journal on Agricultural Economics*, XLVIII. (1) 95-98 p.
- Novotni, P. (2008). Magyar lovak-fókuszban a hazai lófajták. Pro-Book Kft. Budapest. 5-9 p.
- NVS (2012): a Nemzeti Vidékstratégia (NVS 2012–2020) végrehajtásának keretprogramja. Vidékfejlesztési Minisztérium, Budapest, 2012. http://www.kiegyenafold.hu/userfiles/nemzeti_videkstrategia.pdf Letöltés ideje: 2023.03.14.
- Obádovics, C. (2021): Aktív lovasturizmus Magyarországon és a Fertő-tájon. *Gazdaság és Társadalom*. I. (1) 78-82. p.
- Pászk, N. (2022): Hagyományőrző sportágak–íjászat és lovaglás–, mint rekreációs tevékenység, akár minden korosztály számára, *Magyar Gerontológia*. 2022/14. különszám. 8-11 p.
- Perei, G. (2011): Lovastúra vezetés. VM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet, Budapest. 4-14 p.
- Piotr, P. (2015): Regional Development and Proximity Relations. Springer, Cheltenham. 1-30 p.
- Radhika, K. (2019): Rural development approaches and strategies. *Acta Scientific Agricultural*. III. (7) 167-173 p.
- Rakita, E. (2013): Települések és típusaik. *Historia nostra: Történelmi folyóirat*. I. (1) 82-96 p.
- Ransford, S. (2003): Horse and pony breeders. Kingfisher Publications Plc. Hampshire. 4-10 p.

- Rácz, A. (2016): Európai Vidékfejlesztési Politika és Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiái. MTA Regionális Kutatások Központ Kiadó, Budapest. 50-150 p.
- Ribeiro, M. – Marques, C. (2002): Rural tourism and the development of less favoured areas – between rhetoric and practice. *Tourism Sustainability and Territorial Organization*, Faro, Portugal. 211–220 p.
- Sánta, Á. K. (2020): A vidékfejlesztés és a turizmus kapcsolatának relevanciája. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*. XV. (1–2) 91–109 p.
- Schmidt, Á. (2022): A magyar lovaskultúra nemzeti érték. Elhangzott: *Lóközelben - a ló és az ember kapcsolata napjainkban című kiállítás*. 2022.06.09. Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest. Magyarország Kormánya. <https://kormany.hu/hirek/a-magyar-lovaskultura-nemzeti-ertek> Letöltés ideje: 2023.03.16.
- Sigurðardóttir, I. – Helgadóttir, G. (2015), “Riding High: Quality and Customer Satisfaction in Equestrian Tourism in Iceland”, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, XV. (1-2) 5-32 p.
- Storper, M. (1997): *The Regional World: Territorial Development in a Global Economy*. Guilford Press, United States. 46-52 p.
- Szajkó, I. (2008): A lovak tenyésztése, takarmányozása és betegségei. Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, Budapest. 34-35 p.
- Szegvári, P. (2005): A területi szempontból egységes és versenyképes és kiegyenlített Magyarországért. Magyar-Terület-és Regionális Fejlesztési Hivatal. *Területi Statisztika* 2005/4 - Központi Statisztikai Hivatal. 23-41 p.
- Tóth, J. (2002): Általános társadalomföldrajz. Dialóg Campus, Budapest-Pécs. 15-25 p.
- Vályi, P. (2014): Integrált Területfejlesztés - Elmélet és gyakorlat, Tér-Kör Kft., Budapest. 1-25 p.
- Virág, Á. (2016): A turisztikai együttműködések gazdasági szerepe. *Studia Mundi – Economica*, III. (2) 115–124 p.
- WTO (1989): *The Hague Declaration on Tourism*; WTO, Madrid, Spain. 2 p.
- Zhou, D. – Huang, Y. (2018): Research on the Present Development Situation and Countermeasures of Equestrian Tourism in China. 3rd International Conference on Contemporary Education, Social Sciences and Humanities. Atlantis Press. 1320-1323 p.

Egyéb internetes források - Az ágazat működését és tevékenységét befolyásoló jogszabályok, illetve stratégiaidokumentumok:

Magyarország Kormánya (2012): 1061/2012. (III. 12.) Korm. határozat.
[https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A12H1061.KOR&targetdate=&printTitle=1061/2012.+\(III.+12.\)+Korm.+hat%C3%A1rozat&getdoc=1](https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A12H1061.KOR&targetdate=&printTitle=1061/2012.+(III.+12.)+Korm.+hat%C3%A1rozat&getdoc=1) Letöltés ideje: 2023.04.20.

Magyarország Kormánya (2020). 429/2020.(IX. 14.) számú kormányrendelet a turisztikai térségek meghatározásáról. <https://njt.hu/jogszabaly/2020-429-20-22>. Letöltés ideje: 2023. március 15.

Magyarország Kormánya (2008): 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről.
<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A0800014.ONM&targetdate=20210101&printTitle=14/2008.%20%28XII.%2020.%29%20%C3%96M%20rendelet> Letöltés ideje: 2023.03.17.

Magyarország Kormánya (2014): 22/2014. (VI. 27.) NGM rendelet A lovas szolgáltató tevékenységről szóló 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet módosításáról.
<https://njt.hu/jogszabaly/2014-22-20-2X> Letöltés ideje: 2023.03.15.

Magyarország Kormánya (2004): 32/2004. (IV. 19.) OGY határozat a védett őshonos vagy veszélyeztetett, magas genetikai értéket képviselő tenyésztett magyar állatfajták nemzeti kincse nyilvánításáról
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a04h0032.OGY> Letöltés ideje: 2023.03.20.

Recski Közös Önkormányzati Hivatal (2012): Megállapodás közös önkormányzati hivatal létrehozásáról. <https://www.recsk.hu/?module=news&action=getfile&aid=42367>
Letöltés ideje: 2023.03.27.

Recsk Nagyközség Önkormányzata (2013): Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018.
<https://www.recsk.hu/?module=news&action=getfile&fid=216595> Letöltés ideje: 2023.04.17.

Recsk Nagyközség Önkormányzata (2016): Recsk Településfejlesztési Konceptiója.
<https://www.recsk.hu/?module=news&action=show&nid=261169> Letöltés ideje: 2023.04.20.

Recsk Nagyközség weboldala (2023): Turizmus- Nemzeti Emlékpark, Művelődési Ház és
Bányászati Kiállítóhely
<https://www.recsk.hu/?module=news&action=show&nid=173836> Letöltés ideje:
2023.03.16.

TeIR adatbázis (2023): Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás,
Pétervásárai járás. <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok/> Letöltés ideje:
2023.04.17.

7. ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra: A településfejlesztés elemei és céljai.....	10
2. ábra: A turisztikai térségek Magyarországon.....	16
3. ábra: Az ágazatok hálózata a turizmusban.....	20
4. ábra: A turizmus rendszerének felépítése	21
5. ábra: Vendégéjszakák száma Magyarországon.....	22
6. ábra: A lovas ágazat elemei.....	25
7. ábra: Nyilvántartásba vett lovas szolgáltatók száma: Terep- vagy túralovaglás	31
8. ábra: Lovastúra hálózat Észak-Magyarországon és az Észak-Alföld tájain	35
9. ábra: A Pétervásárai járás elhelyezkedése Magyarországon belül.....	40
10. ábra: Recsk földrajzi elhelyezkedése	41
11. ábra: Recsk nemzetiségi megoszlása	42
12. ábra: A Kürti völgyi lovastanya elhelyezkedése	48
13. ábra: A tanyagazdaság tervrajza	50
14. ábra: A lóistálló alaprajza.....	51
15. ábra: A nemi megoszlás a kitöltők között.....	55
16. ábra: A megkérdezettek anyagi helyzete	56
17. ábra: A turisztikai célú utazások gyakoriság szerinti megoszlása	57
18. ábra: A turisztikai célú költési hajlandóság megoszlása a válaszadók között	58
19. ábra: Részvételi arány a lovasturizmusban és lovaglásban a kitöltők között	58
20. ábra: A lovasturisztikai szolgáltatások elérhetősége a válaszadók környezetében ...	59
21. ábra: A különböző lovas ágazatok népszerűsége a megkérdezettek körében	60
22. ábra: A lovaglást kiegészítő szolgáltatások felmérése a kitöltők között	61
23. ábra: A lovas rendezvények ismertsége a válaszadók körében	62
24. ábra: A lovas szolgáltatásokat ajánlók aránya a megkérdezettek	63
25. ábra: A lovaglás anyagi megítélése a kutatásban résztvevők véleménye alapján.....	64

26. ábra: A lovaglásra való költési hajlandóság havi megoszlása	64
27. ábra: A magyar, mint, 'lovas nemzet' megítélése a válaszadók körében	65
28. ábra: Életkor szerinti megoszlás a kitöltők között.....	78
29. ábra. Nemi arányok a kitöltők között	78
30. ábra: A Recsken született, és a betelepült válaszadók aránya.....	79
31. ábra: A Recsken élő válaszadók aránya aszerint, hogy mióta élnek a településen....	80
32. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a falu jövőjéről és fejlesztési potenciáljairól.....	81
33. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a turisták jelenlétéről a faluban ...	81
34. ábra: A kutatásban résztvevő recski lakosok véleménye a turizmus pozitív hatásairól	82
35. ábra: A megkérdezett recski lakosok véleménye a turizmus negatív hatásairól	82
36. ábra: A kutatásban résztvevő recski lakosok által támogatott turisztikai ágazatok.	84
37. ábra: A lovasturizmust támogatók aránya Recsken a megkérdezettek körében	84
38. ábra: Igényfelmérés a lovasturizmusra vonatkozóan a kutatásban résztvevő recski lakosok körében	85
39. ábra: Igényfelmérés a lovasturizmust ajánlók arányára vonatkozóan a kutatásban résztvevő recski lakosok között.....	85
1. táblázat: A területi fejlődésre ható tényezők.....	8
2. táblázat: A Mátra-Bükk turisztikai térség szálláshelyeinek vendégforgalma, 2019-2021	23
3. táblázat: Recsk lakónépességének alakulása 2011, 2022 (fő).....	41
4. táblázat: SWOT analízis.....	53
5. táblázat: A megkeresett Heves vármegyei lovas szolgáltatók.....	114

8. MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet: Kiküldött kérdőív - Felmérés a lovasturizmus magyarországi helyzetéről

Tisztelt Kitöltő!

Molnár Bianka végzős hallgató vagyok a Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Vidékfejlesztési agrármérnök szakán.

A következő kérdőív kitöltésével Ön szakdolgozati kutatásomhoz nyújt segítséget, melynek célja a vidéki turizmus, és elsősorban a lovasturizmus témakörének és igényének felmérése. A kérdőív kitöltése teljes mértékben önkéntesen és névtelenül történik, az adatok kutatási célokat szolgálnak, azokat bizalmasan kezelem. A kitöltés körülbelül 10 percet vesz igénybe. Ha bármilyen kérdése felmerülne a kérdőív kitöltése során, azt felteheti e-mailben a molnar.bia.i@gmail.com címen, vagy telefonon a 06 20/920 7414-es telefonszámon.

Nagyon szépen köszönöm segítségét és együttműködését!

1. Milyen gyakran szokott üdülni, turisztikai célból utazni?

- a.) gyakran, akár havonta több alkalommal is
- b.) rendszeresen, havonta
- c.) rendszeresen, két-három havonta
- d.) ritkán, évente 1-2 alkalommal
- e.) nem utazok/üdülok

2. Jellemzően hova utazik?

- a.) belföld
- b.) külföld
- c.) egyaránt utazok belföldre és külföldre is

3. Amennyiben turisztikai célból utazik, a turizmus melyik ágát választja legszívesebben? (több válasz is lehetséges)

- a.) wellness, gyógy-turizmus, rekreáció
- b.) természetjárás, túrázás
- c.) falusi turizmus
- d.) városnézés, kulturális programok
- e.) aktív turizmus (pl. kerékpározás, futás, síelés, stb.)
- f.) lovasturizmus
- g.) gasztronómia, borturizmus
- h.) egyéb (kérem, mindet sorolja fel):

4. Ön, illetve családja mennyit költ egy évben átlagosan (Ft/családtag) turisztikai célú utazásra?

- a.) több mint 500.000 Ft-ot
- b.) 200.001-500.000 Ft között
- c.) 100.001-200.000 Ft között
- d.) 50.000-100.000 Ft között
- e.) kevesebb, mint 50.000 Ft-ot
- f.) egyáltalán nem költök ilyesmire

5. Szokott-e lovagolni, lovassportot űzni?

- a.) igen, rendszeresen
- b.) igen, de csak ritkán
- c.) nem, de szívesen kipróbálnám
- d.) nem, és nem is érdekel, ennek oka:

6. Van a környezetében lovaglási lehetőség?

- a.) igen
- b.) nem elérhető

c.) nem tudok róla (ugrás a 7.- re)

7. Amennyiben igen, hol és milyen formában van lovaglási lehetőség?

a.) a lakóhelyemen

b.) a környező, szomszédos településeken

c.) csak hosszabb utazással elérhető, távolabbi településen

8. Mi lenne vonzó a lovaglásban, lóval való foglalkozásban az Ön számára? (Több válasz is lehetséges, de a 3 leginkább jellemzőt válassza ki)

a.) a természetközelség, „vissza a természetbe”,

b.) aktív kikapcsolódás, hobbi,

c.) állatokkal való foglalkozás, gondoskodás

d.) az egészségre gyakorolt pozitív hatás,

e.) kapcsolat a lóval, csapatmunka, együttműködés egy másik élőlénnel

f.) sportcélú tevékenység

g.) divatos, „trendi” a lovaglás

h.) barátok, lovastársak, a lovas közösséghez tartozás

i.) életcél, hivatás (akár saját lovas vállalkozás)

j.) egyik sem, nem vonzó számomra a lovaglás

9. A lovaglás melyik ágazata (lenne) vonzó az Ön számára? (több válasz is lehetséges)

a.) lovasoktatás, lovasiskola (mind gyermekek, mind felnőttek részére)

b.) tereplovaglás

c.) sport célú, pl. díjugratás, díjlovaglás

d.) fogathajtás, lovaskocsikázás

e.) hagyományőrzés, lovas bemutatók, rendezvények

f.) egyéb:.....

g.) egyik sem

10. Milyen jellegű lovas szolgáltató (lenne) vonzó az Ön számára?

a.) lovasiskola

b.) lovastanya, lovasfarm

c.) sportlovarda

d.) falusi lovas szolgáltató

e.) egyik sem

f.) egyéb:.....

11. Milyen jellegű kiegészítő szolgáltatást tartana hasznosnak egy lovas szolgáltatónál/lovardánál? (Több válasz is lehetséges)

a.) bértartási lehetőség

b.) lógyógyászati szolgáltatások

c.) patkolókovács jelenléte

d.) sport szolgáltatások, lovas versenyek szervezése

e.) sportolási lehetőség más sportágakban (pl. tenisz, íjászat, stb.)

f.) szálláshely

g.) étkezési lehetőség

h.) kreatív foglalkozás gyermekeknek (pl. kézműves foglalkozás)

i.) rendezvényhelyszín (pl. esküvő, családi, vagy céges rendezvények számára)

j.) wellness szolgáltatások (pl. medence, szauna, stb.)

k.) egyik sem

l.) egyéb:.....

12. Mi motiválná, hogy elkezdje, vagy nagyobb gyakorisággal lovagoljon, lovassportoljon?
(több válasz is lehetséges)

- a.) kedvezőbb árak
- b.) közelebbi lovaglási lehetőség a környezetemben
- c.) ha családtagok, barátok, ismerősök is járnának lovagolni
- d.) lovas rendezvények, ahol jobban meg lehet ismerni a lovassportokat
- e.) nem motiválna semmi
- f.) egyéb:.....

13. Ismeri a környezetében megrendezésre kerülő lovas rendezvényeket?

- a.) igen, és ha tehetem részt is veszek rajtuk
- b.) igen, de nem veszek részt rajtuk,
- c.) nem, de ha lenne információm róla, érdekelne
- d.) nem, és nem is érdeklődöm iránta

14. Ha lenne lovaglási lehetőség a környezetében, ajánlaná családtagjainak, barátainak, ismerőseinek?

- a.) igen
- b.) nem

15. Amennyiben van(nak) gyermeke/gyermekei, elvinné őt/őket lovagolni, lovas foglalkozásra, lovastáborba?

- a.) igen, jelenleg is rendszeresen járunk
- b.) igen, szívesen kipróbálnánk a jövőben
- c.) szívesen elvinném őt/őket, de nem engedhetjük meg magunknak
- d.) szívesen elvinnék őt/őket, de nem ismerek ilyen lehetőséget
- e.) nem, mert veszélyesnek tartom

f.) nincs gyermekem

g.) egyéb vélemény:.....

16. Mi a véleménye, anyagilag elérhető sport/hobbi a lovaglás az átlagemberek számára?

a.) igen, mindenki számára

b.) igen, de csak a tehetősebbek számára érhető el

c.) nem, de egyre jobbak a lehetőségek

d.) nem elérhető

e.) nem tudom megítélni

17. Ha lenne rá lehetőség, mennyit költene havonta lovaglásra, illetve lovas programokon való részvételre? (Ft/fő egy teljes hónapra értve)

a.) nem költenék rá

b.) 1-5.000 Ft

c.) 5.001-10.000 Ft

d.) 10.001-20.000 Ft

e.) 20.001-40.000 Ft

f.) 40.000 Ft fölött

18. Ismerősi körében vannak lovasok?

a.) igen, sok lovas ismerősöm/ barátom van

b.) igen, de csak kevés lovas ismerősöm van

c.) nincsenek

19. Tartana saját lovat, ha lenne rá lehetősége?

a.) igen, jelenleg is van saját lovam

- b.) igen, a jövőben szeretnék saját lovat
- c.) szívesen tartanék, de nem látok rá esélyt
- d.) inkább a feles tartás/ ló bérlet érdekelt
- e.) nem tervezek saját lovat tartani, elegendő számomra lovardában lovagolni
- f.) nem, mert nem érdekelt a lovaglás

20. Egyetért azzal az állítással, hogy „lovas nemzet a magyar”?

- a.) igen, egyetértünk, napjainkban is lovas nemzet vagyunk
- b.) valaha igaz volt ez az állítás, de napjainkban már nem igaz
- c.) nem értek egyet vele
- d.) egyéb vélemény:.....

21. Ha bármilyen megjegyzése van a lovasturizmusához kapcsolódóan, kérem írja ide.

.....

22. Ön melyik korcsoportba tartozik?

- a.) 18 év alatti
- b.) 18-25 közötti
- c.) 26-35 év közötti
- d.) 36-45 év közötti
- e.) 46-55 év közötti
- f.) 56-65 év közötti
- g.) 65 év fölötti

23. Neme?

- a.) nő
- b.) férfi

24. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?

- a.) kevesebb, mint 8 általános iskola
- b.) általános iskola
- c.) középfok érettségi nélkül
- d.) középfok, érettségivel
- e.) felsőfok (főiskola, egyetem)
- f.) egyéb:.....

25. Mi a jelenlegi foglalkozása?

- a.) tanuló
- b.) alkalmazott
- c.) vállalkozó
- d.) GYES, GYED
- d.) háztartásbeli
- e.) nyugdíjas
- f.) munkanélküli, segélyben részesül
- g.) munkanélküli, segély nélkül
- h.) egyéb, és pedig:.....

26. Ön hova sorolná havi jövedelmét? Ha Ön nem rendelkezik saját keresettel, akkor kérem családjá/háztartása havi jövedelmét vegye figyelembe!

- a.) nagyon jól megél/megélnek) belőle, és félre is tud/tudnak tenni
- b.) megél/megélnek belőle, de keveset tud/tudnak félretenni
- c.) éppen elegendő, hogy megéljen/megéljenek belőle, de félretenni már nem tudnak
- d.) néha arra se nagyon elég, hogy megéljen/megéljenek belőle
- e.) rendszeresen napi megélhetési gondjai/gondjaik vannak

27. Ha szeretne részt venni egy fókuszcsoport interjún a témával kapcsolatban kérem adja meg e-mail címét:

2. sz. melléklet: A megkeresett Heves vármegyei lovas szolgáltatók

A lovas szolgáltató neve	Telephely	Tevékenységek	A vállalkozás formája	Interjúban részt vett-e ?
Állami Ménesgazdaság Szilvásvár	3348 Szilvásvár, Fenyves utca 4.	lőtenyésztés, szabadidős lovaslás, lovasoktatás, tereplovaslás, fogathajtás, lovasbemutatók	állami intézmény	nem reagált a megkeresésre
Egeresvölgyi Lovastanya (Bohém Tanya Kft.)	3324 Felsőtárkány, Petőfi Sándor út 27. hrsz.: 2716	lovagoltatás, lovasoktatás, tereplovaslás, bértartás	társas vállalkozás	részt vett az interjúban
Borza Tanya (Borzáné Sári Enikő)	3300 Eger, Fertőbánya u. 26827 hrsz.	szabadidős lovaslás, lovasoktatás	egyéni vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Mátyus Udvarház	3300 Eger, Egedhegyi Lovasiskola	rendezvény helyszín, fogathajtás, bértartás lovasbemutatók	társas vállalkozás	reagált, de nem vett részt az interjúban
Felnémeti Lovarda (Ciglédi Lovas Kft.)	3300 Eger, 0235/12 hrsz.	szabadidős lovaslás, lovasoktatás, terep- vagy túralovaslás	társas vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Kasper Lovastanya (Kasper-Co Kft)	Telephely: 3368 Boconád, 099/24. Székhely: 3360 Heves, Kolozsvári út 12.	lovasoktatás, lovasiskola, díjugratás, versenyszervezés, tereplovaslás, bértartás, lőtenyésztés	társas vállalkozás	részt vett az interjúban
Aranyosi Dombi Lovastanya (Bánréviné Vágó Eleonóra)	3388 Poroszló, Küllerület Aranyosi Dombi tanya 0291/3 hrsz.	lovagoltatás, lovasoktatás, tereplovaslás	egyéni vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Huculudvar Lovasközpont (Élményfalu Kft.)	3386 Sarud, Kossuth u. 84.	lovagoltatás, lovasoktatás, tereplovaslás	társas vállalkozás	részt vett az interjúban
Bohém Tanya (Hegykristály Öko-Park Kft.)	3324 Felsőtárkány, Petőfi Sándor u. 17.	futószáras oktatás, lovasoktatás, osztálylovaslás	társas vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Karap Tanya (Karap Péter)	3324 Felsőtárkány, Ady E. u. 92.	lovagoltatás, lovasoktatás, tereplovaslás	egyéni vállalkozás	reagált, de nem vett részt az interjúban
Agria Lovasklub (Thummerer Vilmos)	3325 Noszvaj, Szomolyai út 0215/6 hrsz.	lovagoltatás, lovasoktatás, díjlovaslás, tereplovaslás	közhasznú egyesület	nem reagált a megkeresésre
Tóth Tanya (Raktár-Invest Kft.)	3035 Gyöngyöspata, Hrsz. 0284/34.	lovagoltatás, lovasoktatás, tereplovaslás	társas vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Zsákai Lovasudvar (Zsákai Kft.)	3200 Gyöngyös, Küllerület hrsz. 08/9.	lovagoltatás, lovasoktatás, lovastábor	társas vállalkozás	reagált, de nem vett részt az interjúban
Kicsi Lak Vendégház (Gacsó Bea)	3351 Verpelét Akácfa út 9.	sétalovaslás, lovas foglalkozások gyermekeknek, szálláshely	egyéni vállalkozás	részt vett az interjúban
Lotus Lovasiskola	3000 Hatvan, Nagygombos	lovasiskola, lovasoktatás, díjugratás, lovastábor, tereplovaslás	társas vállalkozás	nem reagált a megkeresésre
Kamilla Birtok Lovasiskola és Vendégház	3271 Visonta, Vadvirág utca	futószáras oktatás, osztály és terep lovaslás	egyéni vállalkozás	nem reagált a megkeresésre

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2023

3.sz. melléklet: Interjúkérdések a lovas szolgáltatókhoz

1. Milyen jellegű a lovas vállalkozás? Mi a lovas szolgáltatás fő profilja? Lovarda, lovasiskola, lovastanya, esetleg rendezvényhelyszín? Mióta működtetik a lovas szolgáltatást? Friss vállalkozás, vagy régóta üzemelő?
2. Mik a lovas szolgáltatás méretei? Mekkora a személyzet, lovak száma, lovaspályák száma és mérete? Mi a vállalkozás formája?
3. Milyen lovas szolgáltatásokat nyújtanak? Milyen a lovas szolgáltatás fejlettsége és felszereltsége?
4. Milyen szolgáltatásokat nyújt a lovagoltatáson és lovas szolgáltatáson kívül? Szállást, étkezést is biztosít-e adott esetben?
5. Fennáll-e bármilyen együttműködés más vállalkozással, vállalkozásokkal? Van-e partner kapcsolat helyi vendéglátókkal, szálláshelyekkel?
6. Van-e együttműködés a helyi önkormányzattal, helyi lakosokkal? Hogyan viszonyulnak a lovas vállalkozáshoz a településen élők?
7. Együttműködik-e más lovardákkal? Ha igen, miért, milyen előnyei vannak ennek? Ha nem, annak mi az oka?
8. Van a vállalkozásnak konkurenciája, másik lovas szolgáltató a környezetében? Ha igen, ennek milyen hatása van a lovardára nézve?
9. A szolgáltatások igénybe vevők jellemzően állandó, visszatérő vendégek, vagy inkább alkalmi látogatók, érdeklődők, mi jellemző rájuk nézve?
10. Mik a lovasturizmus tendenciái jelenleg, illetve utóbbi 5-10 évben, mik a tapasztalatok? Mennyire keresettek manapság a lovas szolgáltatások? Milyen hatása volt a koronavírus járványnak, megváltozott gazdasági helyzetnek?
11. Milyen jövőkép áll az adott lovas vállalkozás előtt? Pozitívak a kilátások, vagy sem? Mik az erősségek és mi az, ami esetleg fejlesztésre szorulna?
12. Hogyan lehetne népszerűbbé tenni a vállalkozást? Mi szükséges ahhoz, hogy hosszabb távon is fenntartsa az emberek érdeklődését?

13. Milyen marketingeszközöket és marketingcsatornákat alkalmaznak? Hogyan népszerűsítik a lovardát? (Pl. weboldal, hirdetések, Facebook oldal, stb.)

14. Mit gondol, hozzájárul a lovas vállalkozása az adott település helyi fejlesztéséhez, jobbá tételéhez? Ha igen, hogyan?

15. Milyen hatással van a lovasturisztikai vállalkozás a helyi lakosok mindennapi életére? Pozitív a lakosság hozzáállása, örülnek a lovarda jelenlétének, vagy vannak esetleg konfliktusok?

4.sz. melléklet: Interjúkérdések Recsk polgármesteréhez

1. Hogyan értékelné Recsk jelenlegi helyzetét általánosságban? Milyen ma az élet Recskben?
2. Milyen erősségei vannak a településnek? Mit emelne ki ezek közül?
3. Mik a falu gyengeségei és a legjellemzőbb problémák a településen? Mi az, amiben a település fejlesztésre szorul?
4. Hogy látja, milyen jövőkép áll a falu előtt? Mi a véleménye, mik lehetnének a falu kitörési pontjai?
5. Milyen helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések vannak jelenleg Recskben?
6. Milyen pályázati lehetőségeket tud Recsk igénybe venni? A kormány és az Európai Unió fejlesztési politikája hogyan hat a településre?
7. Milyen a közösség? Mennyire vesznek részt/vonhatók be a fejlesztésekbe (akár tervezés, megvalósítás, véleményezés stb.)
8. Van-e bármilyen térségi/településközi együttműködés. Ha igen, mi az? Ha nincs, miért nincs?
9. Milyen Recsk helyzete turisztikai szempontból?
10. Működnek-e aktív turisztikai vállalkozások a településen? Ha igen, ezek milyen jellegű vállalkozások?
11. Mit gondol, Recsk jelenleg mennyire vonzó úti cél? Hogyan lehetne kedveltebbé tenni a turisták körében? Szeretné-e, hogy Recsk népszerűbb legyen?
12. Milyen helyi attrakciókat, látnivalókat, nevezetességeket tudna ajánlani az idelátogató turistáknak? Akár a környéken?
13. Szoktak lenni rendezvények, melyek felkelthetnék a turisták érdeklődését? Ha igen, mely rendezvények ezek?
14. Mit gondol, hogyan hatna a falu gazdaságára, ha több turisztikai jellegű vállalkozás működne?
15. Hogyan hatna a falusiak életére, a helyi közösségre ha több turista látogatna ide? Pozitív hatása lenne, vagy inkább zavaró lenne a sok „idegen”? A falu lakosai hogyan viszonyulnának ehhez?

16. Mi a véleménye a lovasturizmusról? Mennyire illene bele a falu környezetébe egy lovasturisztikai vállalkozás?
17. Támogatná, ha újonnan indulna egy lovasturisztikai vállalkozás, lovarda, lovastanya a településen?
18. Mi a véleménye, milyen lovas szolgáltatás lenne a legvonzóbb az Ön, és a recski lakosok számára? Például: lovasiskola, tereplovaglás, lovaskocsikázás, iskolai foglalkozás gyermekeknek, lovassportok gyakorlása (díjugratás/díjlovaglás), lovas bemutatók és rendezvények, hagyományőrzés, stb.?
19. Hogyan lehetne egy újonnan induló lovas vállalkozás a falu előnyére? Milyen együttműködési lehetőségek lennének az önkormányzattal és a helyi vállalkozókkal?
20. Hogyan tudna az induló lovas vállalkozás a már meglévő helyi vállalkozásokhoz kapcsolódni? Vannak-e közös pontok, érdekek?

5.sz. melléklet: Kiküldött kérdőív - Recsk lakosainak körében végzett kutatás a turizmusról és a lovasturizmusról

Tisztelt Kitöltő!

Molnár Bianka végzős hallgató vagyok a Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Vidékfejlesztési agrármérnök szakán.

A következő kérdőív kitöltésével Ön szakdolgozati kutatásomhoz nyújt segítséget, melynek célja a vidéki turizmus, és elsősorban a lovasturizmus témakörének és igényének felmérése Recskben. A kérdőív kitöltése teljes mértékben önkéntesen és névtelenül történik, az adatok kizárólag kutatási célokat szolgálnak, azokat bizalmasan kezelem. Ha bármilyen kérdése van, azt felteheti e-mailben a molnar.bia.i@gmail.com címen vagy telefonon a 06 20/920 7414-es telefonszámon. Nagyon szépen köszönöm segítségét és együttműködését!

1. Hogyan „került” a településre?

a, már itt születtem

b, beköltöztem

2. Mióta él Recskben?

a, 20 évnél régebben

b, 10,1-20 éve

c, 5-10 éve

d, kevesebb, mint 5 éve

3. Miért szeret a településen élni, mik az előnyei? (több válasz is adható)

a, itt születtem

b, rokonaim, barátaim itt élnek

c, büszke vagyok a „falumra” (hagyományok, népszokások, történelem)

d, a vidéki élet miatt (falusi élet, közösség, összetartás)

e, a megélhetési lehetőségeim miatt

f, a természet közelsége miatt (jó levegő, kirándulási lehetőségek)

g, egyik sem

h, egyéb (kérem, mindet sorolja fel):

4. Miért nem szeret a településen élni, milyen hátrányai vannak annak, hogy itt él? (több válasz is adható)

a, nincs ilyen

b, munkalehetőségek hiánya, nehéz megélni

c, infrastrukturális hiányosságok,

d, kereskedelmi ellátás vagy szolgáltatások hiányossága

e, kirekesztő falusi közösség, nem fogadnak be

f, kulturális és szórakozási lehetőségek hiánya

g, helyi közösségek felbomlása, elvándorlás és betelepülés

h, egyéb (kérem, mindet sorolja fel):

5. Kérem értékelje, hogy miben látja a falu jövőjét, mit lenne érdemes fejleszteni! (Több válasz is lehetséges.)

a, a lakókörnyezet fejlesztése (pl. út és közműszolgáltatások fejlesztése)

b, a környezet, zöld területek fejlesztése és megóvása (parkosítás, tudatos hulladékgazdálkodás stb.)

c, megújuló energiaforrások használatának támogatása (pl. napelemes rendszerek)

d, szolgáltatások és szórakozási lehetőségek fejlesztése, sportlétesítmények fejlesztése

e, iparfejlesztés, munkahelyteremtés

f, vállalkozások támogatása

g, mezőgazdasági területek fejlesztése

h, turizmus fejlesztése

i, egyéb:.....

6. Mennyire lenne zavaró az Ön számára a turisták jelenléte a környéken?

a, nem zavarnának, támogatom a turizmust

b, semleges

c, kis mértékben zavarna

d, zavarnának, ellenzem a turisták jelenlétét

7. Mit gondol, milyen pozitív hatása lenne a turizmusnak a településre nézve? (Több válasz is adható.)

a, hozzájárulna a falu infrastrukturális fejlődéséhez (a turisták igényei miatt jobb úthálózat, több szolgáltatás, kereskedelmi létesítmények fejlődése, stb.)

b, munkalehetőséget teremtené számos embernek, helyi vállalkozásokat támogatna

c, segítené a helyi tradíciók, hagyományok tovább élését (népszokások, felvonulások)

d, nem lenne pozitív hatása a településre nézve

e, egyéb javaslat (kérem, mindet sorolja fel, ami még eszébe jut):

8. Mit gondol, milyen negatív hatása lenne a turizmusnak a településre nézve? (Több válasz is adható)

a, zavaróak lennének az idegen turisták, az embertömeg

b, elveszítené a település jelenlegi falusias jellegét

c, megnövekedne a forgalom az utakon, nehezebbé válna a mindennapos közlekedés

d, növekvő szeméttelés

h, nem lenne negatív hatása a településre nézve

i, egyéb, és pedig (kérem, mindet sorolja fel, ami még eszébe jut):.....

9. Szívesen csatlakozna a helyi turizmushoz, ha lenne rá lehetősége?

a, igen, szállásadással

b, igen, gasztronómiai szolgáltatással

b, igen, egyéb szolgáltatással, éspedig:

nem, mert:.....

10. Milyen látnivalókat javasolna egy turistának, aki Recsk környékén szeretne üdülni? (kérem, minden lehetőséget soroljon fel, ami eszébe jut):

.....

11. Milyen jellegű turisztikai tevékenységet támogatna, vagy látna szívesen a faluban? (Több válasz is lehetséges)

a, üdülturizmus

b, egészségturizmus: wellness, rekreáció

c, sportturizmus (pl. kerékpározás, futás, hegyi túrázás, síelés)

d, falusi turizmus, néphagyományok, népművészet

e, természetjárás, ökoturizmus, horgászat

f, kulturális turizmus (városnézés, múzeumok, műemlékek)

g, gasztroturizmus, borturizmus

h, fesztiválturizmus, koncertek, rendezvények

i, lovasturizmus

j, üzleti jellegű turizmus, konferenciák helyszíne

k, egyéb:.....

12. Támogatná, ha lovasturizmussal foglalkoznának a településen?

a, igen, támogatnám

b, nem támogatnám

13. Ha lenne a faluban lovaglási, lovasturisztikai lehetőség, Ön élne vele?

- a, igen, rendszeresen járnék
- b, igen, alkalmanként
- c, egyszer kipróbálnám
- d, nem érdekelne (ugrás a 15. kérdésre)

14. A lovaglás, lovasturizmus melyik ága érdekelne, ha a faluban lenne rá lehetőség? (több válasz lehetséges):

- a, lovasoktatás, lovasiskola gyerekeknek
- b, lovasoktatás, lovasiskola felnőttek részére
- c, tereplovaglás, lovastúrák
- d, sport célú, pl. díjugratás, díjlovaglás
- e, fogathajtás, lovaskocsikázás
- f, lovastábor
- g, hagyományőrzés, lovas bemutatók, rendezvények
- h, egyéb, :.....

15. Ha lenne lovaglási lehetőség, ajánlaná családtagjainak, barátainak, ismerőseinek?

- a, igen
- b, nem

16. Ön melyik korcsoportba tartozik?

- a, 18 év alatti
- b, 18-25 közötti
- c, 26-35 év közötti
- d, 36-45 év közötti
- e, 46-55 év közötti

f, 56-65 év közötti

g, 65 év fölötti

17. Neme?

a, nő

b, férfi

18. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?

a, kevesebb, mint 8 általános iskola

b, általános iskola

c, középfok érettségi nélkül

d, középfok, érettségivel

e, felsőfok (főiskola, egyetem)

f, egyéb:

19. Mi a jelenlegi foglalkozása?

a, tanuló

b, alkalmazott

c, vállalkozó

d, GYES, GYED

e, háztartásbeli

f, nyugdíjas

g, munkanélküli

i, egyéb:.....

9. FÜGGELÉKEK

1.sz. függelék:

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Molnár Bianka Izabella
A Hallgató Neptun kódja: HCFEOC
A dolgozat címe: Lovasturizmus és vidékfejlesztés - a Kürti-völgyi lovastanya vizsgálatán keresztül
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Vidék-és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. év 04. hó 25. nap

Hallgató aláírása

2.sz. függelék:

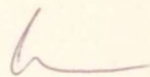
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Molnár Bianka Izabella (Neptun azonosítója: HCFEOC) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2023. év 04. hó 25. nap

Belső konzulens

3.sz. függelék:

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Lovasturizmus és vidékfejlesztés -a Kürti-völgyi lovastanya vizsgálatán keresztül

Molnár Bianka Izabella

Vidékefejlesztési agrármérnöki alapszak, levelező tagozat

Vidékefejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Belső témavezető: Dr. habil Ritter Krisztián, egyetemi docens, MATE VFGI VTT

A lovasturizmus és a vidékefejlesztés kapcsolatát kívánom elemezni és bemutatni Heves vármegyén belül, fókuszálva egy konkrét lovasturisztikai vállalkozás példájára, a saját tulajdonú Kürti-völgyi lovastanyára. Céлом feltárni a hazai lovasturizmusban rejlő potenciálokat és a lovasturizmus vidékefejlesztésre gyakorolt hatásait egy frissen induló vállalkozás szemszögéből vizsgálva, vármegyei és kistérségi szinten. Elsősorban arra keresem a választ, hogy mennyire van igény egy ilyen jellegű tevékenységre, hogyan hatna a helyi lakosok életére, mennyire élénkítené a helyi idegenforgalmat, és milyen vidékefejlesztési potenciál rejlik a lovasturizmusban az érintett térségben.

Magyarországon több évezredes múltja van a lovaskultúrának, lovas nemzetként vagyunk számontartva, ennek ellenére a lovas élet jelenleg nem éli virágkorát nálunk a nemzetközi lovas viszonyokhoz képest. Céлом ezen változtatni, személyes vállalkozásommal és kutatásommal egyaránt.

Szakirodalmi elemzésem és primer kutatásom arra világítottak rá, hogy ugyan a lovasturizmusban van potenciál ma Magyarországon, azonban nehézségekkel küzd az ágazat. A kisebb lovas létesítmények sokkal nehezebb helyzetben vannak ilyen szempontból. A vizsgált településen élők és a helyi önkormányzat egyaránt támogatnák a lovasturizmust, pozitív hatásai lennének a község idegenforgalmára nézve, más szolgáltatók is tudnának kapcsolódni hozzá, ugyanakkor a lovas szolgáltatás anyagi megtérülése és hosszútávú gazdaságos fenntarthatósága kétséges külső erőforrások nélkül.